

*Offerta bibliotecii Statului
S. Heliade Radulescu 1887 Dec. 11.*

CURS DE POESIE GENERALE.

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ
№ 595

SATIRELE

ȘI

FABULELE

LUI

I. HELIADE-RADULESCU.

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

BIBLIOTECA
B. A. R.
ACADEMIEI
ROMÂNE

CRAIOVA.

TYPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ. BĂLIAN SAMITCA.

1883.

145146

1956

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
Cota 404548 Dablit
Inventar 145146

404548
Dablit

Exemplarele quasi nu vor avea subsemnătura *I. I. Heliade Rădulescu* se vor considera ca contrafăcute și autorii lor vor fi urmăriți conformu legilor.

SATIRA.

Satira este descripția or pictur'a Vițiului și a Ridicolului, sau mai bine flagelarea Corrupțiunii.

Din definiția ei dară urmедă quō Satira nu'și pōte avé locu unde nu è corupțiune.

Satira cu alte cuvinte cată să fiă cā un remediū heroicu la malatiile morali; și unde nu è malatie, unde è sănătate, remediurile nu'și pot avé locul.

Să ne explicăm mai *desvolt*, cu historia popo-
lilor în mână.

Quel que aspiră la quevā, își arată dorințele prin querrere, prin rugă. Rug'a è poesia popo-
lor primitivi que aștéptă un organisator; ruga è
poesia Selavului que aștéptă un liberator.

Rug'a se vede la Hebrei în timpii Patriarchilor
que începu a aspiră la a deveni un Israel de unde
erā Hebrei, a deveni adicō o Națiō organisatā,
de unde erā un popo nomad; Rug'a se vede în
tot timpul lor de rătăcire dintr'un locu în altul,
și în tot timpul lor de servitute în Egyptu.

Cum ajunge omul la împlinirea speranțelor sale, cum scapă omul din sclaviă sau dintr'un pericol, în dată în momentele lui de bucurie, de exaltare asu cu alte vorbe de poesie, hymnul de laudă ese din inima lui, expressia de recunoscință sau către Dumneșeu sau către liberatorul, mântuitorul său.

Cum trece popolul Hebreu Marea roșie și se vede mântuit de Pharaon que pere în fundul Mării, după o consternație generale, prim'a lui exclamare se aude :

«Să cântăm Domnului, quă cu victoriă s'a glorificat!»

După trecerea popolilor, sau din barbariă la civilisare, sau din servitute la libertate, începând o epochă de organisare, de creare nouă, poesia popolilor în asemenea epoche organice este Epopeea, quare este expresia activității, energiei, zelului, devotamentului general, a luptelor din toate părțile și din toate *virtuțile*. Epopeea este descrierea unei creațiuni, unei fapte generali, și daqua creația se operă și nu este nimeni qua să o descrie, epopeea atunci este în fapte iar nu în vorbe.

După organisare, după victoria luptelor sau materiali sau morali, începe ôre-quare repaos, ôre-quare întrerumperi, și poesia atunci è în fragmente que adducu a minte una quâte una quelle que s'au întemplat în timpul luptelor, în timpul organisării. Drama vine în urma Epopeei, drama

è un fragment al ei, și fiind quō epocha quând începe drama este aprōpe de timpii heroismului alle quăruia suveniri sunt âncō vii, în drama primitivă cată să domine sublimul, grandiosul, miraculosul, patheticul, terribilul și ênsuși horibilul; drama cată să fiă tragedia. Thersitii, bufonii, se pot suferi în resbel pe câmpul luptelor; de multe ori sunt și necesarii spre a distragge pe luptători; quând ânsē aspirațiunile unui popol se realisă și realizarea se symbolisă sau printr'un tabernacol sau într'un templu unde se localisă marele ideal al atâtor generațiuni trecute, quând în aquel templu se celebră și se recomandă memoria heroilor, se narră sau se representă faptele lor, se apotheosă numele lor, atunci burlescul sau bufonul, nici ênsuși rîsul nu mai pōte avē locu în Sânta Sântelor, nici ênsuși pe theatru. Comedia și âncō și mai puçin farça nu'și are locul pentru quō nu è naturalē nici la occasiē nici în epocha que nu e êncō coruptă.

Dupō fructele ânsē bune sau relle que adducu legile organice nemerite sau neînnemerite, dupō o prosperitate sau fericire neașteptată, sau dupō nisce disgrație și mai neașteptate, dupō îmbuibare sau gemete, soçietatea începe a se demoralisă sau a se conrumpe or de multa îmbuibare or de multele sufferințe; și atunci bărbații integri que mai remân, sunt coprinși de desperațiō la spec-

tacolul general; poeții, oratorii publici n'au de cât sau lacrămele Elegiei sau risul sardoniu al Satirei. Faptele societății ne mai având șir sau unitate, nici poesia ei nu mai are unitatea Epopeei și Dramei, poesia se vede în fragmente elegiace sau satirice. Poeții devin profeți adică bărbați que critică, arată plagele societății, și quari aspiră la un viitor mai ferice, așteptă un mântuitor. Poesia unei asemenea epoche critice nu mai inventă nimicu quoci nu è descrierea unei creațiuni, nici recommandarea unor fapte lăudabili; poesia profeților și satiristilor plânge sau regretă trecutul glorios, critică și blăstemă și flagelă prezentul vițios, și aspiră la un viitor mai ferice.

Attunci apparu Isaii și Ieremii; atunci Hippo-nacii și Archioloicii, atunci Horații și Juvenalii, după caracterul popolilor, după credințele și legile lor, după modul lor de guvern. Daquă spre exemplu societatea a fost basată pe principe de libertate, și daquă prin corupțiō libertatea se degeneră în desfrâu, în libertinagiu sau în anarhie, quare este pređioa unei tyrannie, atunci apparu și ênsuși Aristophani, que își facu o professiō și o plăcere infernale de a batjocori Talentul, Meritul și Virtutea. Attunci Socrații și Aristiđii sunt victima sycophanților, și jucăria bufonilor scelați, pînă ajungu după que sunt denigrați și bat-

jocoriți pe scenă și prin pamflete, să fie și condamnați la cicută și la ostracismu; atunci în alte părți profeții sunt lapidați, Christu expus la invidia Juđilor și în prada marturilor mincinoși, atunci tâlharilor li se accordă grația și ênsuși posturi și onori, și Dreptul è condamnat la Cruce; atunci ânsè se appropie și cãderea Athenelor și a Jerusalem-ei; poporul pervertit, poporul que ascultă de sycophanți și se lassă a se conduce de dênșii, așteptă un despot.

Satira dar presupune un timpu de corupțiõ între toți popolii; și scopul ei este moral, daquã è pedépsa Ridicolului și a Vițiului; scopul ei este ânsè infernal, daqua vine spre a batjocori și ac-cusà Talentul, Virtutea. La împregiurarea din urmă corupția è așa de generale, în quãt Probitatea, Meritul, Virtutea se paru cã o anomalie. Satira infernale è o symptomă de smintire, de mórte na-ționale: inemicul despot que aduce férre pentru poporul îndrăcit è la hotarele patriei, la porțele cetății.

Studiând historia lumii, uitându-ne la viața in-dividelor și a popolilor, vedem într'un capët al vieței, la nascerea individelor, la începutul popo-lilor, Ruga și Hymnul, iar în quel de pe urmă capët, Elegia mai mult, daqua poporul è pietos, și Satira mai mult daqua è scepticu sau cu cre-dințe păgâne.

Popolii primitivi sau în pruncia lor, adoră și ajungu pînă la a apotheosă pe legiuitorii, pe făcătorii lor de bine; iar popolii que au trăit dejă, popolii que s'au învechit în relle, popolii corupți și pervertiți, batjocorescu și renégă pe primii lor legiuitori, n'au nici o recunoscință către făcătorii lor de bine actuali, și resbunarea lor ajunge pînă la turbare, nu pentru rēul, ci pentru binele que le-ai făcut; popoul corrupt è mai fatal de quāt mîrțoga cu învētu rēu; se speria de queea que nu există.

Hymnul, că poesiă è cāntarea nascerii, nunții, liberării, creațiunii; Elegia și Satira è cāntarea sau rîsul sardonicu al durerii, expressia desperațiunii, è gemētul agoniei.

La agoniile viețelor mari — între quari primul locu ocupă viața națiunilor — sunt unii quari suspină și se lamentă, și gemu, și critică cu durere causele malatiei și tratarea medicilor, și alții que așteptă cu impaciență a sună or'a fatale, pentru quō așteptă o mare moștenire. La agonia națiunilor asemenea din partea quellor que critică cu durere, satira este morale, și, din partea quellor que le precipită căderea, satira è infernale. Quea d'ântăiu vā să susțiiă viața naționale și combate cu vigōre rēul ori de unde vine; quea de a doilea așteptă cu bucurie mōrtea și combate cu turbare binele ori de unde ar veni. Prima se armă în

contra vițiului qua se appere Virtutea: quea de a doilea se armă în contra Virtuții și propagă Vițiul ca un *virus* ucciđător în tot corpul social.

Fiind-quò è vorba de mórte, cată să ne împlinim parabola. Poeții sau autorii satirici sunt că Angeli și Diavoli que đicu quò se arată în timpul agoniei. Unii vinu spre a consolă și apperà Virtutea, și alții spre a accusă și calomniă suffletul quellui drept.

Să lăsăm de o quam dată satira infernală, quoci nu è din regiunile pământesci. Să vorbim tot de satira morală.

Aqueasta une-ori este politică, flagelând vițiurile Guvernului, și alte ori este sociale bătând defectele și vițiurile sočietății sau alle Popolului, nu în parte în individe sau în concret, ci în general sau în abstract.

Dupò împregiurări attunci, dupò talente și dispozițiuni, reveste mai multe forme: quând è în prosă, quând è în versuri; quând è narațiō simplă, quând acțiō sau punnere pe scenă. Prin urmare, quând reveste forma dramei se đice commedie, fiă în prosă fie în versuri; iar quând Comedia se mărginesce numai întru a fi bufonă și a provocă risul, fără nici un scopu moral, attunci se đice farcă.

Adevèratul Satirist, ori-que formă va adoptă, se feresce de minciune, și prin urmare nu pôte

grămădi defecte și vițiuni pe o persoană que nu le are; quoci commite un neadevăr; ci adună defectele, ridicolele și horibilul unui vițiu sau alle mai multor și le personifică într'un ideal; ast-fel spre exemplu Molière qua să arate sau qua să flagelle hypocrisia o personifică în Tartuf, personagiu ideal, fictiv; qua să arate ridicolul și hidosul avariției o personifică în Harpagon. Fiă-quare hypocrit, fie-quare avar se pôte vedé singur în Tartuf, în Harpagon; nu se vede ânsă și arătat cu degitul, uiduit, flagellat în persóna sa, în numele său.

Satiristul fals, satiristul de schóla infernală din contra, jócă rolul de delator, de sycophant; adună tóte defectele, tóte vițiturile și ênsuși crimele și assupresce cu dênsesele pe innócent, pe omul drept.

Diferința între Satira propriă și între Comedie este quó Satira spune sau narră faptele, purtările, gesturile, învățăturile, și imită limbagiul Vițiosului, unde Commedia lassă pe Vițios să vorbească singur; să se descrie, să se arate singur în tóte faptele și momentele salle.

Noi nu facem aquí un articol de litteratură propriă, ci mai mult de morală, de philosophia și de historia Satirei în genere; și prin urmare nu ne întindem a enumeră numele autorilor satirici de diferente specie și ai diferențiilor națiuni, nici a analysă sau critică operele lor.

Suntem pôte cu totul originali în tractatul nostru și în modul nostru de împărțire, de comparațiuni și de paralelisme.

Ammu ȃis quô malatiile morali alle societăților sau corupția lor provôcă or lacremele unora, or rîsul și critica și batjocura altora: ânsê lacremele nu sunt pentru fiă-quare omu, nici rîsul și batjocura pot deveni arma fiă-quăruia. Aquestea au causele lor profunde și fôrte depărtate, în individ spre exemplu, dupô temperamentul și umorile lui, dupô condițiunile, temperamentul și umorile părinților lui, dupô educația que a luat, dupô împregiurările și tentațiunile prin quare a trecut; iar în popoli, causa este în clima în quare trăiescu, în legile, credințele, religia cu quare au crescut, în evenimentele de fericire sau de calamități prin quare au trecut.

Spre exemplu quând se corrumpe societatea, din popoli pietoși ca în al lui Israel esu mai mult lacreme de quât rîs și batjocură, lacreme de durere și adessea lacreme amare de critică; într'ênsul se înalță Isaii que se plângu quô n'a mai rēmas sânetos nici quât să pui degitul pe corpul soțial: tot è plin de vinețelle, de plage și de ulcere; vin Ieremii que se lamentă pe ruinele cetății sânte. Și quând popolul è în captivitate, desperația è mută, nu mai are nici lacreme, nici suspine; harpele sunt suspendute pe salciele rîu-

lui Babyloniei ; Domnul in Israel è Domnul Libertății și cântarea Domnului cântarea Libertății nu se cântă în pământul străin al împilătorului. Scuturăți jugul, liberă-te, o sclavule, qua să poți cânta cântarea Domnului. — In Israel la apariția corupțiunii, Idolatriei, Servituții materiali sau morali, geniul se aprinde și raționă că Isaia, se lamentă ca Ieremia, se înalță ca Iesechiel, stigmatiză crima că Daniel que face a înmărmuri despotul ; să răpescă la ceruri pe carru și prin cursieri de focu că Elie.

In Grecia se vede un fenomen contrariu cu totul la asemenea epoche de crise. Helenii locuie în altă climă, fură legănați în alte credințe, educați de altă religiö, de alte legi. Hellenii fură păgâni idolatri ; Bacchu sau Beția la dênșii avea templu și preoți și sêrbători ; Venere sau Prostituația avea asemenea templuri, și preotese și sêrbători ; orgiile la dênșii eră prescrise de religiö. Jupiter ênsuși la dênșii avea ospețe, se îmbătă de Nectar ; și adulteriul divin încuragiă și legitimă pe quel uman. Clim'a ânsă eră ageră și producea spirite răpeși, talente excellenți, gustul în arte, și aquestea curênd contribuiro întru a desnervă și sfemeia cu totul virtutea primitivă ; și quând odată începü a lipsi simțimentul datoriei și al onorii, Corrupția fu generală.

Intr'un asemenea popol corrupt cu totul, ap-

pariția unor virtuoși ca Socrate și drepti ca Aristide se părù o anomalie, o crimă de lesă-religiö; și quând legile antice și datinele primitive începurö a fi criticate și disprețate, quând scepticismul se întinse peste tot, quând tot popoul deveni epicurian, nici o lacremă nu se mai vëdù, nici o plângere ca în Israel; legămintele societății fiind tôte rupte și egoismul desfrânării dominând pretutindeni, firesce critic'a câtö să ia forma satyrei de schöla infernale; Satyra dar își pusse córne și códă, împrumută piciöre de țapu, deveni Diavol sau Satir în femenin adică *Satyra*. Primii satyristi luarö rolul delatorului, accusătoriului, adicö al Diavolului mai ântëiu de pe carul Tespidii cu örequare témă și apoi din teatrul ênsuși officialmente; quöci teatrul erä un minister publicu. Primii satyristi ca și Diavolii începurö a combate Virtutea, a päli onórea famillielor. Geniul în Helada corruptă erä beat în orgiele lui Bacchu și alle Venerii.

Unul din primii satyriști Archilochu își armö *Iambul cu turbarea* dupö expresia lui Horațiu. Satyrele lui furö în contra unui svënturat tată de familie, în contra lui Lycambu, pentru quö aquesta 'ia fost refusat pe filia sa, și îl batjocori atâta quât îl addusse la ultima desperațiö și îl făcù a se uccide singur, disgrățiatul. — Nu întârđiö ânsë sceleratul satyrist de ași aflä pedépsă

pentru quõ fu înjunghiat de un pumnal resbunător.

Dupõ dënsul și dupõ alții asemenea lui, veni un satyrist și mai infam ce organisò officialmente Satyra în comedie, dându'i formă de dramă. A-questa fu Aristophane, geniu în adevër hellenic, ânsë al Helladei bete, corupte în orgii.

Disseiu și repetaiu *al Helladei bete*, quõci mai 'nainte de Aristophane mai erà încõ în vigõre moravurile primitive alle timpilor heroici, și heroismul è fõrte strîns legat cu onõrea, cu tõte simțimentele cavalleresci. Mai 'nainte de Aristophane licența și desfrënul nu erà așa în ordinea ȃillei, quõci Archilochu cum arătarõm aflõ un pumnal rësbunător; și pe de altă parte Aristophane o mărturisesce singur quõ la începutul miserabilii salle meserii de delator bufon avé mare frică; sórt'a predecesorilor sei Magnes, Cratin și Crates il făcea să tremure, cum o ȃice singur. Mai 'nainte nisce asemenea scelerați nu pré putea fi bine veniți în Athene.

Quând republic'a se corupte de tot, popolul suveran ajunse ca toți despoți que beți de orgii se lassă se auȃă singuri cum îi iau în rîs și i batjocoresc bufonii lor. Personagiul lui Aristophane *Demos* prin quare erà representat Popolul pe scenă erà tractat de Aristophane quând ca un copil credul que se lassă a se amăgi și purtã de

nas pe magistrații săi, când ca un bătrân delulat, arțăgos, caprițios, avar, tont și găman îndopându-se de mâncări și de vin și ascultând cu plăcere la adulările oratorilor sau demagogilor și avocaților săi. De multe ori *Demos* sau Popolul era reprezentat surd, orb, că unul quō nu auđia, nu vedea quō adulatorii săi îl amăgesc, îl fură și îl trădau. Ast-fel Aristophane arată pe scenă pe Popolul suveran; și popoul suveran rîdea de nu mai putea. Se desfătă cu o nespūsă plăcere quând se vedea batjocorit; pentru quō tot așa și mai rău de quāt așa se batjocoria și Talentul și Meritul și Virtutea que era că nisce spini în ochii popoului invidios.

La Romani, de și păgâni că Grecii, ânsē *Satyra* nu putū ajunge pînō la aqueastă licență. *Misia* ei nu mai fu a *Satyrului* sau cum ammu đice noi astăđi a *Diavolului*.

În republica romană cetățenii sau popoul avea un mare orgolliu, morg'a patriciană era gelósă de demnitatea sa; și apoi despotismul imperial strânse frîul tuturilor. Nimeni nu ar fi putut a'și bate jocu nepedepsit de un cetățean, și cu atâta mai virtos de un patriciu, și âncō și mai puçin de imperatori sau de corpuri întregе ale Statului. *Satyra* nu putū a se attinge de nimini în concret sau în persōnă, nu cutedō nici ênsuși de a face allusiuni, se mărgini a batjocori numai ri-

dicolul în abstract, și quâte o dată și Vițiul; ênsê se ferì tare de a face allusiuni. Speția aqueasta de satiră se formò în Roma și aquí se cultivò și se întinse, quôci numai Roma în antichitate reuni dupò antecedentile salle condițiunile și puterea de ce înfrênà cuvêntul pînò la censurã. Roma în quelle mai dupò urmã alle salle representò Despotismul și Censura; unde Athena în ultimele salle representò Anarchia, Demagogia și licenț'a Cuvêntului. De aqueea credu quò Quintilian disse *Satira quidem tota nostra est*, adică Satyra întregã este a nôstrã (a Romanilor); nu quò dórã un bărbat de erudiția lui n'ar fi sciut quò Grecii au fost avut satyriști, ci vru să arate quò aqueastă speciã de satyrã de a nu atacà persónele este invențiõ romanã.

Fãrò a enumerà pe autorii Satirici ai Romei, ne mărginim a ñice quò aquei mai de frunte furò Horațiu și Juvenal. E de cadrul altui articol de a face comparația între aquești doi poeți satirici și de a analysã scrierile lor. Doritorii de a se instrui în literaturã vor puté citi pe Laharpe. Horațiu și Juvenal se ferirò de a face satire politice, critica lor se mărgini întru a batjocori numai pe aquei fãrò putere; quel din urmã pe femei le tractã fórte amar, uitând quò mam'a sa a fost o femeie. Pe Patricieni și pe Imperatori nu numai nu 'i au criticat ci 'i au și adulat. Satira Romanilor cu un cuvênt fu pãgãnã.

Veni ânsă și adevărata satiră, satira chreștină que avù cu totul altă missiö. Inceputul ei nu putea avea loc în antichitate de quât în Israel. In aintea corupțiunii prophëții n'avurö de quât lacreme, elegii dureröse, aspirațiuni la mântuirea societății, critică din inimă de frați, de părinți; quând ânsă fu de ne apărată necesitate de a veni bătaia, pedépsa; quând quel așteptat, quel dorit de atâția secolu appărü cu putere de sus, aquesta cà adevăratul Cuvânt și Filu al lui Dumneđu veni se consöle pe quei que plâng, să appere pe quei fără putere și împilați; pentru dênșii numai avù lacreme și simți durere; pentru populu Lazăr que jăcea pe gunoiu se pusse în aintea potenților; pe ellu îl trasse afară din mormânt la viață; iar pentru *precupeții* și tyranii populuului luö în adevăr biciul și'i scösse afarö din templu resturnându-le mesele de trafic; Satira creștină de la Dênsul avù inceputul: ellu spusse Phariseilor potenți quö înghit cămilla și stre-cöră țințarul; ellu îi assemënö cu mormintele spoite pe din afarö și pline de putređiune în întru; ellu cutedö a qualifică pe Herodu organul Cesarului cu numele de Vulpe; ellu protestö în contra patriciilor Romei arătând quö nu sunt ei Tați; ci unul singur quel din ceruri è Tată al tutulu. Poți se combați satiristule, pe potenți împilători, și să apperi pe aquei împilați? armăți satira cu

155/146
941551

adevărul, cu verul Cuvânt, și satira ta nu va fi păgână. Află ânsă sau poți quō o scii că și mine quō Satira creștină într'un capăt al carierei sale n'are de cât staulul drept leagăn, Boul și Asinul, symbolul labórei drept ajutore părinților, și în quel-lalt capăt cununa de spini și pînă în urmă Golgotha și Crucea; și de aqueea îți vine mai comod de a te armă cu satyra păgână în contra quellor fără putere și căduți. Dă în contra inemicului secular que stă la hotarele patriei, acolo răpede fulgerele cuvântului, iar nu în frații tîi de aqueeași națiō cu tine. 'Ți e frică, miserabile păgân să fii creștin, 'ți è frică să fii apostol al adevăratului Cuvânt, pentru quă scii fôrte bine quō Cuvântul și Filiul lui Dumneșeu a ăș'ō curat pe înțellesul tutulor: «Quel que va să viiă după mine, să se lepede de sine și să și ia Crucea sa.» Crucea lui Christ adică, crucea Dreptului, crucea Martirului, iar nu aqueea que aștépă pe scelerăți și pe tîlhari. Vă è témă de crucea lui Christ, și de aqueea vă pusserăți a vă face propagatori de alte doctrine, de alte religiuni; și de aqueea vă armarăți cu Calomnia, cu Minciunea în contra quellor que voesc a și apără proprietatea, onórea familielor, religia și persóna.

N O T E.

Terminăm aquest articol citind câte-va și din Marmontel despre satiră.

El mai împarte satira în alte două ramuri: în satiră de moravuri și în satiră de vițiuni, și éttó cum se exprimă:

«Satira generale despre moravuri se apropiă mai mult de comedie: este ânsé aqueastă differință: poetul în quea d'ântéiu își descrie că Juvenal și Horațiu modelul ideal que îi stă față în cugetarea sa, și îi face tabelul; unde în commedie poetul își personifică originalul și 'l trimite pe theatru spre a se anunția și a se descrie ellu însuși. Horațiu spune que face avarul; Plaut și Molière încarcă pe avar de a ne arăta și a ne spune ellu ênsuși queea que face.

«In satir'a personale, primul din ómeni este fără contestațiö Aristophane; farçor nerușinat, grosolan și bas, este vehement, tare, energetic, plin de o sare acră și mușcătóre, de o fecunditate, d'o varietate și d'o rapiditate nespusă în săgetele que rēpede fără consciință; și de ar fi atacat numai felonia, insolența, aviditatea, răpirile funcționarilor, necredința lor, și órba mlădiere a popoului de a se lăsà a se conduce de friponi și de furi, Aristophane ar fi meritat póte laudele ce singur își face*) ânsé turbarea lui în delatiö îl îm-

*) Pînó a'l lăuda alții se lăudà singur, dupó cum facu bunioră și ai nostri, que n'au nici un merit de quât a se lăuda singuri.

pinse pînă la infamia caracterului de delator; și cu aqueeși imprudențe și turbare se repeși și asupra Meritului, Inocenței și Virtuții: calomniò pe Socrate, persecutâ pe Cleon; și aqueasta va fi în eternu rușinea, nu numai a lui, ci și a Athenei que'l a suferit.

«Am đis'o în articolul *Allusiò* și o mai repetu, quò și de am presupune quò satira personale ar fi folositoare și justă sau cuvenită, meseria de satiricu personal este odiòsă, quòci satiricul atunci, împlinesce foncția de executor, de carnefice. Un fur merită de a fi pedepsit sau însemnat; mân'a ânsă que'i applică ferrul arđetor cu quare il înferedă devine odiòsă.

«Molière 'și a permis numai o dată satira personale în scen'a lui *Trissotin*, și numai asupra unui simplu ridicol; se cuvine ânsă a sci quò ideea aquestei scene nu este a lui Molière, ci Despréaux 'i a însufflat'o.

»De atunci înquà, își luarò drum și alții de a 'și permite cu nerușinarea lui Aristophane și fără talentele aquestuia a pune satira personale și calomniòsă pe teatrul frances; ânsă tot d'auna calomniatorul a fost pedepsit de opinia publică, și opprobiul nu s'a mai șters depe numele lui.

«In quât pentru satira generale despre vițiuri, nimic nu este mai innocent și mai iertat de quât aqueasta. Satira vițiurilor nu face de quât a ni le descrie, și stă la noi de a ne feri și depărtă cum se nu semănăm lor. Aqueasta se vede în toți timpii și pe

la toți popolii. Poeții Greci din periodul al treilea au pus'o pe scenă. Latinii îi imitară...»

Despre satira personale mai adăogim și noi queva. Aqueasta nici o dată nu arată pe autor în starea normale. Omul este or nebun or sup-părat quând o face. Nebunii sau bufonii de pe la curțile suveranilor și mai marilor antici și de mediul evu au abundat în tot d'auna în satira personale și ênsuși în contra făcătorilor lor de bine, și quând Domnul è desfrênat, ia și nebunul patentă sau voe de satirist personal, sau satiristul personal ia patentă de nebun, de a batjocori adicö lumea nepedepsit. Astfel s'au vëđut nisce asemenea nebuni sau bufoni și în republicele corupte unde popolul corrupt este suveranul, precum și în timpî de anarchie. Aquesta pentru nebunii patentăți.

În quât pentru-quei suppărați, aquestia se judică după natur'a desdemnului sau supărării lor. Daqua autorul è suppărat în persóna sa, în interesele salle, satira lui è o resbunare personale și póte fórte adessea se fiă nedréptă, plină de patime, plină de trivialități; iar daqua suppărarea lui provine din spectacolul nedreptății, împilării, vițiului, din spectacolul sufferințelor generali, din dorul către popol, către națiö, către omenirea sufferitóre, atunci quât pentru satiristul que cutéză a batte Vițiul de pe thron, și din templu, que cutéđă a înferrà în persónă pe împilător, pe cutrupitorul națiunii

salle, și a'și expunne libertatea și viața, satira lui îl înalță pînă la heroismu și la martyriu. Poți să bați pe Herod și pe Cesar, și pe Caiafa în persónă? fă-o, fratele meu, și atunci vei urmă marelui și divinului Maestru al satirei personale *chrestine*. Armă-te cu biciul și dă afară pe speculatorii din templu, armă-te și ênsuși cu ciomagul, și pune laçul de botul ursului, și nu 'l lăssă să prepare anarchia în țerră și să priimescă pe Kyriarcul și pe reprezentanții națiunii cu țigar'a în gură. La tôte împregiurările ânsă fii just, nu calomniă nici ênsuși pe urs; spune adevărul și nici o dată minciuna. Nu face pe fur ucciđător; đî Ursului urs și Vulpei vulpe, și Caprei capră; nu face pe Capra nici lupu nici domnu.

Bateți spre exemplu defectele morali, faptele ómenilor Forței, Violării, Cabalei; nu ânsă și defectele lor corporali, spuneți faptele vițiosului, intrigantului, hypocritului, sceleratului, ciarlatanului, impostorului, laoplanului, dați-le pe față, daqua le sciți, cu mână pe inimă, spre a 'i cunósce lumea și a se feri de dênșii; faceți-le rêu, daqua voiți, quât puteți, nu le faceți ânsă binele que nu îl merită, assuprinđu'i cu quâte n'au făcut sau legêndu-vě de defectele lor naturali de cari nu sunt ei solidari. Que aveți cu ochii orbului, cu urechile surdului, cu limba mutului, cu chielia chelului sau cu cocoșa ghiebosului? Sunt ei solidari

de defectele lor corporali? que aveți cu familia lor, cu copii lor, cu casele lor? Pentru que vă faceți mai răi și mai injusti de cât dênșii?

Și tu popole ori-quare vei fi, que te ȃici suveran, în ori-quare grad de corupțiö și de păgânătate vei cădé; ori-unde te vor duce orgile lui Bacchu și alle Venerii, adduți aminte quö popolul Athenei în tötă corupția lui din urmă și păgânătatea, permitea bufonilor săi de a 'l batjocori sau de a batjocori pe cetățenii virtuoși numai pe la capëtul tómnai în serbătorile Leeneene quând Atheniënii eră singuri între dênșii, quând porțile cetății eră închise la străinii din afarö; iar nu și în serbătorile Dionisiali quând cetatea eră plină de străini.

Și daqua am ȃis quö satira personale arată pe autorul ei quö nu este în starea normale, quö a-dicö aqest'a este or nebun or supërat, termin cu a ură pentru fiă quare individ minte întrégă și demnitate, cum și fericirea de a nu cădé în tentațiuni și suppëări qua să se afle în nevoe sau de a 'și resbună sau de a se appërà. Iar pentru popoli facu urări, de a nu cădé pe dênșii nici cutrupitori și usurpatori, nici impostori, nici laoplani, nici demagogi, nici ciarlatani, nici impilători, qua să nu aibă nevoe sufflete drepte și heroice de a 'i combate sau de a 'i desmascà.

PHYSIOLOGIA POETULUI.

Din Physiologia poetului publicată prin pseudonimul Silvius, s'a reprodus în traducțiō liberă sau mai mult în imitațiō quâte-va portrete prin Currierul Român din anul 1845.

Mai cu nisce regule pentru junii începatori le reproducem aqui, mai alles unde se tracta despre genul satiricu.

Incepem și continuăm portretele după ordinea cum s'a publicat prin Currierul Român.

I.

POETUL LAMARTINIAN.

Impărtășim cititorilor noștri pe poetul lamartinian creșând quō va fi mai bine înțelles pentru popularitatea atât în original que are D. Lamartine între noi, quāt și în traducțiuni cum și prin o multitudine de imitațiuni. Ettō cum arată D. Silvius pe poetul lamartinian :

«Domnule de Lamartine, que ai făcut? Ai fost gentilom că André Chenier; ai avut dela Dumnezeu frumusețea lui Byron și averea lui Goethe; ai fost una după alta un mare poet și un mare orator; și este probabil că într-o zi vei fi asemenea și un mare ministru constituțional că D. Gouin sau ca D. Cunin-Gridaine. Eu nu ți imput nici născerea, nici frumusețea, nici avuțiile, trei obiecte que nisce critici mai puțin indulgenți cu nevoie ți le ar fi ertat. Nu te pismuesc iară pentru succesele de tribună, nici pentru producțiunile lyrice, minunată melopee que ascunde sub magnificență rhythmului contextura cam mólle a versului și sterpitatea cugetării. Nu te pismuescu, poetul meu, nici pentru geniul tău; tot ânsă que îți voi impută în totă viața mea este că ai născut o mulțime de poeți sau de poetaci fără tărie, fără răsufflare, fără energie, ramure mórte de un arbore maistos; ai tîrîit după tine, ai învierșunat prin perfide consilliuri nisce imitatori vulgari que sînt pe lîngă poet că refletele la raze, nisce locuste părăsite que veniro de o dată și cădură pe câmpiele poesiei qua să ródă și să usuce quelle mai frumoșe vlăstare și florile quelle mai bine crescute.

«Poetul lamartinian è pretutindeni; în Paris și în provincie, prin sate și prin cetăți și ânsuși în străinătate: în salónele moscovite, în adunările

Londrei, în cercurile Viennei și Minhenului, specia aqueasta este specia què mai numerósă din familia poeților: mișue și furnică. Causa aquestei multiplicațiuni sterpe vine din facilitatea generului, quôci nu veđi dequât tot aquelle idei que vin, se duc, și iar vin cù aquelleași vorbe, înfășate în aquellași rithm. Maestrul este cam mólle; discepolii devin fleșcăiți. D. Lamartine sau din neputință sau din oțiositatea de spirit, sau pentru quô dispreță pe cititor, fórte rar să fărîmă cu mintea de a cătă să vedă și mai încolo de cercul său cunoscut un horizont mai variat: se mulțumesc pe efecte cunoscute și nu mai va altele nuoë; versul său, cugetarea sa vine în lume fără greutate și cam așa după întemplare. Daqua îi è versul frumos, atâta mai bine; iar daqua abia se tîrрасe pe alle doë-spre-dece syllabe, daqua è uscățiv și pipernicit, rămâne tot cum a fost: poetul n'are timp de a'l suppune la orthopedia formei, adicô cum am đicce a'l mai pune să stea copăcel și să'l învețe a îmblă sănëtos. D. Lamartine își urmésă în pace drumul quel mare și bătut al phraseologiei uniforme; îmblă tot pe unde a mai îmblat, quô 'i vine mai bine. Domnia lui scie pôte quô există subt umbră selbei poetice o calle, a quăria verdură nimeni n'a călcat'o âncô; ânsë qua să se ducă s'o caute ar cătă să facă un gyr fórte mare printr'un câmp abrupt, și să fiă în

pericol de a'și sfîșîia picióarele în spini. Prin urmare își caută de que a appucat, și nu se abate din drumul sêu, de și se cam innécă quâte o dată în norul de pulbere que îi ardică în calle cortegiul imitatorilor sêi.

«Que se întêmplă? D. de Lamartine nu se învîrtesce numai în cercul ideilor salle, ci și în al phrasilor sale, se copésă pe sine fără nici a o pricepe, și se imită pe sine ânsêși. Acum, luat din punctul de vedere litterar, que mai póte să fiă imitatorul D-lui de Lamartine? Nu è de quât un coppist dupó o altă coppie? Poetul lamartinian este un fel de a treilea apă a unui ciai, al quăria primul defect este quó è cam spălăcîtă, ânsê nu strică.

«În D. de Lamartine aqueeași vorbă se aude se vede adesea de quâte ðece ori într'o poesie de o sută de versuri quel mult: *suffletul meu* mi 'ți vine în tóte versurile prin strophele harmonióse alle poetului, așa precum și *terra mea* o veði quó 'și ardică capul heroic în tóte phrasile discursilor parlamentare alle oratorului. Au numêrat băieții în adins și vêðuró quó numai în primele salle Meditațiuni D. de Lamartine conjugasse de ðece ori verbul *passer* în tóte modurile, în toți timpii și în tóte persónele.

Le flot, qui l'apportait *passait passait* sans cesse.
Et toujours en *passant* la vague vengeresse.

Lui jettait le nom de Condé

.....
Ainsi tout fuit, ainsi tout passe

Ainsi nous mêmes nous passons....

.....
Comme l'agneau qui passe ou sa mère *a passé*

.....
Tu passais, tu passais; et pareil à la foudre....

.....
Elle se repliait dans l'oubli *du passé*

Ah! pourquoi *passais-tu* seule sur cette terre....?

.....
J'écoute au près de toi le vent du soir *qui passe*

Mais pourquoi remonter vers ces scènes *passées*?

etc. etc.

«Ar putea quine-va îmmulți în nemărginit a-
queste citațiuni.

«Daqua maestru este așa; que este când dis-
cepolul exageră firesce maniera? Queea que a fost
un defect la poet, trecù cà o calitate mare, cà
un dar la imitator. Mai venirò apoi din tóte păr-
țile rimele quelle mai banale, cugetările quelle mai
rabătute, versurile quelle mai împăiejënate și păie-
jenóse. Cum se dette pe față quò adicò, dupò
unii alții, tot secretul lyrismului stă întru a în-
ghesui quâte-va vorbe repetate într'un vers lung
și fleșcăit, îndată que se recunoscù aqueastă artă
occultă, să te mai ții quò ori-quărui îi trecù prin
minte să se facă poet, se și făcù numai de quât,
și se numi poet în tótă form'a. Stellele, norii,
luntrea, barca, lacul, valurile albastre, lyra, lampa,

suffletul meu, adierea, spațiul, infinitul, marea, oceanul ȕillelor etc. etc. sunt atâtea și atâtea paente spre îngrădirea și fabricarea aquestei poesie viforóse, svênturóse și svênturate, spulberate, orăcăitore, bănănăite, spălăcite, neguróse, și Caledoniene, que n'are alt defect de quât quó sémână prè mult cu nota unică și resunătóre a faimosului trimbițoiu al saltim-bancilor . . .

D. Silvius adduce înainte quâteva echantillóne drept mostră din poesiele lamartiniene; ne punne înaintea o *Meditațiõ flotantă*, o *meditațiõ amoróasă*.

La Elvira, la Silvia sau *la Urania*. «*Meditațiõ ex abrupto*, de quare scutim pe cititorii nostri, fiind quó sunt franțosesci. De vor voi să aibă o idee despre unele cà aquestea, citéscă quâte au eșit în limba nóstră de generele lamartinian; și qua să nu fiă mânie, citéscă pe alle nóstre ânsuși; pentru que să trimitem pe ómeni așa de departe?

Dupó aquestea, D. Silvius adaogê quelle următóre :

«D. de Lamartine avù subt titlu de închinăciuni, de complimente, de hommage, de dedicațiuni, de felicitățiuni peste ȕece mii de bucăți în stylul aquesta. — Și quând cugetă quineva quó Domniei salle îi suntem datori aquest nor, aqueastă negură de gunóie de poeți plângători, grețóși îi vine să ȕicó: bine să'i fiă, să se sature de a mai scóte în lume nisce orăcăitori que acum îi urlă pe cap cu lau-

dele (și mai târziu pôte cu injurele adăogim și noi ca Stan pățitul). Lumea ȃice quō a queste laude în poesie ar fi mai multe de ȃece mii. D-na de Lamartine este însărcinată cu dessigilarea pachetelor poetice, quare pe loc le și aruncă în foc fără a le citi; ânsă nici cu focul nu scapă de a fi dama quea mai ocupată din Franța (cum ammu ȃice noi pe limba nôstră nici cu focul nu le pridesece; atâta sunt de multe purdalnicile!)

«Poetului lamartinian i s'a cam stins sēmēnța de prin Paris. Prin provincii pe attunci pe la 1844, prin străinătate vermuesce acum și face glorie ținutului unde se află, innundând prin producțiunile salle gazetta cetății de căpetenie. — Fiă-quare cetate a Franței are quâte un allinietor de strophe quare plânge regulat quel puțin o dată pe săptămână în quâtō un foilloton sau faioiu lyric și păiejenos.

Scopul nostru, reproducēnd aqueastă critică, nu este de a attinge gloria faimosului poet al Franței, după cum nici nu putem a o attinge; și nici n'am fi pus mâna de a repetă observațiunile D-lui Silvius, daquō n'ammu fi fost convinși quō ar fi de mare folos junilor nostri poeți que din disgrație nu cad în ȃissele defecte alle D-lui Lamartine, ci în tina imitatorilor aquestuia. Vvurōm darō a da de scire junilor nostri spre a se feri de asemenea ridicole.

D. Lamartine își are renumele său și mărimea sa poetică, și nisce critice că aqwestea nu 'l pot attinge nici a 'i adduce vre o scădere din locul său în posteritate. Noë ânsă ne adduc folos nisce asemenea observațiuni. Defectele la ómenii mari sunt că și petele în sóre pe quare quând le-au cunoscut bărbații sciinței, atunci avurõ o mai exactă cunoscința despre dênsul. Fără petele în sóre, sciința mai a nevoie ar fi putut descoperi timpul învîrtirii sórelui în pregiurul axului său.

II.

POETUL INTIM.

Ettõ și poetul intim; vine și el quõ și el e om; Feriți-vă ânsă de dênsul că de altă aiea: în dată quât veți sta a vorbi cu dênsul, numai de quât se pune a vă transduce conversația în emistichuri familiare. — Vă ține o oră în drum și numai termină din sonette. De colo pînõ dincolo adduce vorba assupra unei gazette que are onórea de a accepta diminéța inspirațiunile lui de de cu séra, și pe quare vă rógă cu multă grație să o citiți. In versurile salle nu'l veți vorbind de quât de soçióra dumnélui (daqua are), de câinele său

quel minunat, de amanta sa que nu are; și pînă în quelle dupe urmă vă va recomanda să'i cum-părați cu cinspre-zece sau câți-va lei, que è drept cam multcel, ultimul său volum publicat sub titlu de *Aspirațiuni*, sau *Contemplațiuni*, sau *Decepțiuni*, sau *Consolațiuni*, sau *Conversațiuni*, și quâte alte în *uni*.

După que vă lăssă, adică dupe que vă scăpați de dēnsul, de'i veți deschide cartea dați peste nisce versuri cam că quelle următoare:

Am eșit din cas afară pe la prânđul meșteresc
 Cu o cărticică 'n mână que 'm place de 'nebunesc
 'Mi è amic bun autorul, e un om neprețuit,
 Liberal în tótă forma, de și este favorit.
 Întălnim în drum pe Tasse, drept în colțu lîngă cazin
 Era o ți de minune, un cer limpede, senin;
 Sórele cu-a sa lumină strălucia prin sticlării;
 Colea umbră, iqui căldură, detteröm prin lipscăanii;
 Quând la drépta quând la stînga, el în frac eu în surtuc
 Appucarăm în jos drumul către hanul lui Manuc
 Que se veți la Pușcărie! Femei, ómeni, moși, copii,
 Lume multă adunată, sgomot risuri gălăgii,
 Se sgăia la o muere, cu osînda ei de gât;
 Rasă tigvă sta la sóre cu un aer amărât,
 Noi trecurăm mai 'nainte, ș'appucarăm pe la sfat
 Peste pod de queea parte, ș'o cötirăm spre palat (*)
 Și p'aqui pe lungă pórtă o luaröm drept în sus
 Pe dealul Mitropoliei. — Ș'am făcut un haz nespus
 Ne uitaröm la a oră și eră două taman;
 Ne plimbaröm, ne plimbaröm, quând Tasse (ca un Roman)

(*) Sub Mitropolie eră pe atunci rezidența Domnului.

«Să intrăm în întru ȕise; hai la sântul Constantin
 «Și la clopotul cel mare, quoci ne este un dar străin.»
 Terminaròm și d'aiquea, ș'o plecaròm în apoi
 Îmmuiați plini de sudóre și stătuți că vai de noi!
 Intraròm la Tasse acasă, aquí masa ne așteptà
 Și ne pusseròm la masă și 'ncepuròm a mânca,
 Muerea lui è găsdoe de vre-o patru-ȕeci de anni
 Ciulamaua fu prè bună, și apoi nisce bibani!
 Virf făcutò cu salată! degitile ne lingeam,
 Și, boerule, tot una mai mâncam, și mai queream.

Firesce că va vedé cititorul quò versurile ci-
 tate de D-nu Silvius nu pot fi că aquestea de
 sus; pentru quò prin Paris nu se află nici hanul
 lui Manuc, nici clopotul Mitropoliei que è un dar
 de la Muscali că și articolul faimos din regula-
 ment. Ânsè nu erà așa neapărată nevoie qua să
 citese sau să traducă quine-va ânsèși versurile
 D-lui Silvius spre a arătà pe poetul intim. Po-
 etul intimu face și are fel de fel de versuri, și
 quând este pentru mostră, póte aduce quine-va
 în ainte de ori-quare fel. Noi addusseròm în na-
 inte pe aquestea acum de circumstanță. De ammu
 fi adus din quelle que există dejà în limba Ro-
 mână, firesce quò s'ar fi suppërat vre un creștin
 doi, quò s'a attins adicò quine-va de dibla dum-
 nealor, și scopul nostru n'a fost qua să suppă-
 răm pe nimeni de quât qua să arătăm fisiolo-
 gia poetului. D-nu Silvius adduce înainte nisce
 versuri din quelle mai schiòpe și din quelle mai

ridicole que pot existà în limba francesă, și quare cu anevoe se cam află cà o mare varitate. Noi de am fi cătat de asemenea natură, am fi aflat cu miele în poeții noștri; am vrut dară să vë dăm și noi pe românesce iar o raritate; și da-qua nu îți va plăcé, scumpul meu cititor, atunci se împlinesce queea que am și dorit, pentru quô a dat tingirea peste capac sau capacul peste tingire. Așà è lumea asta, de multe ori, qua să în-nemeresci, cată să faci fapte slute, pocite, strâmbe, oloage.

«De vei trece mai departe (urmésă D. Silvius) vei află aquellași styl pentru felurimi de affaceri și interese, și evenimente intime alle D-lui poet, fôrte interesante, dupô cum ñice domnia lui. Po-etul intim își relată tôte quâte cugetă, vorbesce și face; îți dă raport despre tôte învățările, pur-tările, gesturile și costumele sale: îți spune cum se culcă, cum se légă la cap sau cum își pune scufa de nópte, cum se péptenă, cum se desbracă, cum se îmbracă, cum își ține mâna, în quare de-geț è deprins să 'și pórte inelul, la quare căciu-lar își face căciula, și la quare ciobotar or pan-tofar cismele ori pantofi; que croitor îl îmbracă, quare bărbier îl rade; que fel è femeea sau co-pilla căciularului, sau surora bărbierului, pe quare stradă șade, etc. etc.

«Pe poetul intim l a ferit Dumneșeu de cititori;

își citește ânsă singur versurile la portarul hospellului unde șede; și adresă sonete la proprietarul casei sau la D. locandier quând se appropie termenul kyriei, proprietarul sau locandierul burtos, bucurându-se quă este asemănat cu Mocena, mai lasă să mai trecă de la sine și nu suppără de kyrie vre o cincispredece zile pe nutritul de Muse, adică cum ammu dăce, pe poetul nostru pe quare 'l a fost dodăcit vre o musă sau mai multe. După cincispredece zile 'i-o cam fi; și mi 'ți 'l dă pe pórtă afară. Orațiu apoi al Mansardei își trimite mesaventura rimată de colo pînă dincolo la vre o gazetă din quelle mai micșore que ese și ea quâte o dată sau de două ori pe lună, și se duce ași căuta vre un alt Tibur mai hospitaliar.

III.

POETUL URLĂTOR.

Poetul urlător è întreg întreguleț, din zilele noastre. Inceputul lui è de o dată cu revoluțiunile. Il veđi întocmai ca un herou înfuriat pentru quă nu'i au recompensat valórea. In casă își curăță unghiele cu o pilă delicată, stând pe cugete galante într'o pozițiă din quelle mai trândave; iar afară nu s'arată dequât cu mânia în ochi; cu in-

juria în gură, și cu flagelul în mână, par'quò ar fi geniul retribuitor al unei societăți ingrâte quare nu 'i a recunoscut meritele, intențiunile și operile quelle mari que nu le-a făcut âncò, ci quare avea de gând să le facă; è numai foc, și dă în drépta, dă în stânga, în lung și în curmedși, în ainte și în apoi, unde 'i vine, și unde appucă încălicând pe versul sêu năbădaios, sau pe quâte o mârțogă de fóie publică, se repede în tónele 'i epileptice în mijlocul reputațiunilor đillei, pisésă și amestică ómenii și lucrurile; clic, clac, paf, puf, s'a pornit o dată? la o parte! feriți-vé!.. Trece că o trombă, se rostogolesce că o avalangă, se repede că un torrent; în cursu'i đice quò restórnă stejarii politici, și pleopii litterari; pare qu'ar fi vânturile Mistralul, Simunul și Sirocul tóte la un loc. Suffletul lui è un vulcan (daqua l'ommu crede) cu craterul căscat, ci în loc de lavă varsă injure, anatheme, calomnii peste capetele somitășilor guvernamentali, judiciali, clericali și litterarie; sfărâmă gloriele, anatemisă numele proprie, pulverisă ori que reputașio, ori que demnitate, ori que onóre de familie, și sbiară palid și înfuriat, cam în modul următor, sau mai rău de quât așa:

Rușine și vai vouë, o ómeni cumpěrași,
 Ce 'n ori-quare mocirlă că bivoli vă întinași!
 Adoratori nemernici de ori-que stăpînire,
 Poțotonate blesne d'ocară lingușire.

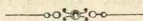
Dar streangul v \acute{e} a \acute{s} t \acute{e} pt \acute{a} , mi \acute{s} ei! voiu face eu,
 Voiu inferr \acute{a} \acute{i} n frunte cu apprinsul versul meu,
 Inchin \acute{a} tori de idoli, \acute{s} i iu \acute{d} i iscario \acute{i} ,
 \acute{S} i precupe \acute{t} i de s \acute{a} nge ai sfin \acute{t} ilor patrio \acute{t} i.
 Nu vommu ved \acute{e} o dat \acute{a} , o popol suveran!
 Gem \acute{e} nd sub a ta ghiar \acute{a} tot neamul de tyran!..
 Uita \acute{t} i-v \acute{e} qu \acute{o} nu \acute{e} o m \acute{a} n \acute{a} ne' \acute{n} tinat \acute{a} .
 In tirgurile publici, \acute{i} n lumea desfr \acute{a} nat \acute{a} .
 \acute{S} i url \acute{a} *la \acute{s} etatea* (*) Ru \acute{s} ine vai! — voiu eu
 S \acute{a} 'mi p \acute{i} ng \acute{a} resc \acute{i} n spurc \acute{a} ri, barba \acute{s} i p \acute{e} rul meu!

Vede \acute{t} i acum o dat \acute{a} allegere de vorbe \acute{s} i de phrasi, vede \acute{t} i m \acute{a} nie \acute{s} i urgie de flagellare satiric \acute{a} . Aristophane, Archilochu, Pers, Juvenal, Daubign \acute{e} , Regnier s \acute{e} m \acute{a} n \acute{a} nisce poe \acute{t} i pastorali \acute{s} i bucolici pe l \acute{u} ng \acute{o} poetul url \acute{a} tor. Bie \acute{t} ii cititori que nu'l judic \acute{a} de qu \acute{a} t dup \acute{o} sbieretele \acute{s} i l \acute{a} tr \acute{a} mintele salle lyrice, crede qu \acute{o} va fi neap \acute{e} rat vre un c \acute{a} tc \acute{a} une que m \acute{a} n \acute{a} nc \acute{a} la dejunul s \acute{e} u quel pu \acute{c} in qu \acute{a} te trei copii frip \acute{t} i \acute{i} n loc de biftech sau quel pu \acute{c} in vre un c \acute{a} lug \acute{e} r rasolit ca \acute{i} n fundul iadului \acute{i} n qu \acute{a} te o c \acute{a} ldare cu p \acute{a} cur \acute{a} . V \acute{e} d \acute{e} ndu'l \acute{a} ns \acute{e} d'app \acute{r} ope, que nici prin minte s \acute{a} nu ' \acute{t} i tr \acute{e} c \acute{a} ! nu vede de qu \acute{a} t qu \acute{a} te o st \acute{a} rpitur \acute{a} de om, qu \acute{a} te un b \acute{a} e \acute{t} oiu costeliv \acute{s} i pipernicit, qu \acute{a} te o l \acute{o} z \acute{a} 'mb \acute{a} ierat \acute{a} quare, qua s \acute{a} se disting \acute{a} adic \acute{o} , \acute{i} \acute{s} i d \acute{a} qu \acute{a} te un nume din quelle mai infernale \acute{s} i, \acute{i} \acute{s} i pune c \acute{o} rne \acute{i} ntocmai c \acute{a} ministri constitu \acute{t} ionali pene \acute{i} n c \acute{a} -

Expresie propri \acute{o} a felului aquesta de poe \acute{t} i.

ciullă, și 'și bate cõstele și se screme qua să se mânie și să se arate quõ è numai foc și pârjol, quând nu è nici suppërat, tõtă furia ânsë sfortată, tot necasul plătît îi trece par'quõ 'i ai fi luat cu mâna în dată que sau ellu se vede în vre o kyverniselă, sau patronul lui a ajuns la putere. Attunci quel puçin se face quõ se duce să se preâmbles qua să nu mai aibă occasie d'a se mai sporăvi.

(Currierul Român, 1845, Iunie 29).

IV.

POETUL DYNASTICU.

Poetul dynastic, pe lungõ altele se crede quõ ellu este creatorul și proprietarul tuturilor evenimentelor importante, tuturilor solemnitășilor publice, fiã morșii de bărbașii illustri (pentru quõ își are lacrëmele în rezervă sau cum se dices în busunar), fiã nascere de prinșii augusti (pentru quare iarõ își rezervă o bucurie de tôte speciele și de tôte culorile), fiã victorie que n'ar puté nici în douëdecii de seculi să'i dessece, magasia de laure, fiã maritagiuri sau căsătorii regale, pentru quare Dumnelui poetul par'quõ ar fi picat din cer spre a împerechiã riturnellul sau dupõ limba Dumnelui refrainul: *prinșu generos*. Poetul Dynastic nu se mul-

țumesce, numai în rasolirea hymnurilor pe o musică nouă, ci mai celebră încă nisce asemenea evenimente în poezie ordinară adică în poezie declamatorie și declamată, precum epistole, ode și elegii, pătrane, acrostihe, șharade sau logogriphe.

Poetul dynastic este amicul... que ȃic ? enthusiastul fără frâu al tuturilor regilor... nu al quellor que cad, ci al quellor que se suie pe thron. Ellu nu va să fiă nici de cum mai pe jos în venerațio de quât Elephantele în naintea sórelui que resare. Incesoriul, sau de nu vă place cădelnița lui poetică tot cu aqueeași fidelitate și pietate și religiositate, a fumegat de themie și înaintea nasului lui Napoleon I și al lui Ludovic XVIII și al lui Carol X, și al lui Ludovic Philippu, se înțelege quând aquestia, s'au suit la thron; quoci la cădere, nu'i cunósce. A făcut dithyrambe latine pentru tótă familia imperiale, a cântat una după alta culórea roșie, apoi quelle trei culori ca pe un curcubeu, apoi crinul și culórea albă cu flórea crinului sau a nuvellei quellei bune și culórea Păcii, apoi și crinul și quelle trei culori tot de o dată. A pus victoriele imperiului în hymnuri, serbătorile restaurațiunei în romante, sórele quellor trei ȃille de Iuliu în cântate. Que se ȃicem? que è drept, è o dată poet, quoci curagiul lui nu mai pere, enthusiasmul lui è tot aquella; ellu va avè aqueeași eternă junețe și aqueeași eternă ar-

dóre pînă quând vor mai fi regi pe pămînt quă să vie unul după altul pe rînd cã la mîrã, și pînă quând vor mai fi regișori que se nasc, prinçese que se mărîtã, și prinçi și prinçesse quare mor; și armate que se dic protectóre ce ne ocupã țerra; pentru quă aquest mare și universal poet le are tóte pe degit, și celebrã cu aqueeăși facilitate și nascerea și mórtea prinçilor și prinçeselor, și întronarea și hymenul lor; afară numai daqua aquești regi sau prinçi nu s'ar întemplã să se nascã, să se însóre, sau să mîrã în exiliu.

Printr'o stranie particularitate a geniului, enthusiasmul poetului dynasticu, nu trece nici o datã peste hotarele țerei. Se cuvine ânsã să 'i dãm dreptate, pentru quă el è patriot, și n'are que cãtã afară din patrie, și apoi è și vorba cunoscutã de toți; quă ochii quare nu se vîd se uitã.

Nimeni nu se pricepe cã poetul dynastic a titlui așã de bine aquelleăși rime la tóte evenimen-tele. Ellu sau Dumnelui are un talent particular quă face o datã un cuplet și bun și quare se lovesce la tóte împregiurãrile, nițeluși, se attinge de quând în quând și ia tóte formele: se scurtésã quãte o datã, alte ori se mai lungesce puçin, și așã trece prin tóte metamorphosile sau transfigurațiunile, sau schimbãrile la fațã saũ *preobãgenniile*, cum vî place: quând îl veði odã, quând

cantată, quând hymnu quând un cântec de masă ;
— daqua vreți, dumnelui vi 'l face și sharadă, și
însuși poemă epică.

Aquest cuplet elastic, numai cu óre quare pre-
faceri, cată vrând ne vrând a se addaptă la tóte
evenimentele și la tóte interesele diverse.

Ast-fel la 1811 la nascerea fiului Imperatorului
Napoleon I, poetul dynastic făcù o dată și bine
cantata que începea :

Si l'étranger comme un seul homme
Un jour venait nous asservir,
Autour du noble roi de Rome
Jurons de vaincre et de mourir etc. etc.

La 1820 la nascerea duchii de Bordeau se vede
aquellași cuplet, cu o fórte mică prefacere :

Si de l'étranger l'insolence
Un jour venait nous assaillir
Autour du noble fils de France
Jurons de vaincre ou de mourir.

La 1839, la nascerea contelui de Paris, n'are
poetul de quât să adaoge sau să scóță quâte o
mică bagatellă, și cupletul éttö 'mi 'l de minune
innemerit și la aqueastă fericită circumstanță :

Oui, si l'étranger dans sa haine
Un jour venait nous asservir,
Autour du jeune fils d'Hélène
Jurons de vaincre ou de mourir.

De va mai veni și altă dynastie după ramura Orleanilor, cum a venit după a Bonaparților (să nu fiă cu supărare quō noi facem o hypotese, punem un daqua), atunci d'ō dată veți pe poetul dynastic sārind și de o dată cu quelle douē-đeci și unul de tunuri anunțând venirea în lume a unui nou prințu:

Si l'étranger dans sa furie
Un jour vaulait nous asservir,
Autour du fils de la Patrie
Jurons de vaincre ou de mourir.

Alți ómeni cu atâtea jurăminte solemnele ajung a se numi ómeni jurați, afurisiți; Poetul dynastic ănsē nu perde nimic, ci din contra căștigă de minune.

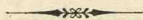
(Idem, 1845 Iuliu 2).

Poetul dynastic quând   republică devine republican democrat și social; și quând libertățile publice sunt usurpate, atunci îi auđi strigând în versuri stridente și odorogite.

'Mi   urită tyrania
Ș'or ce cap încoronat;
Ănsē astăđi România
E'n nevoie de 'mpărat.

Și ne spune qua să alergăm cu limba sc s  după un principe străin,

După ce apoi se face un Domn pământin peste ambele Principate, atunci dă cu piciorul tuturor principilor străini, și copiasă scrisese altora ce cu trei ani înainte le defăimă.

V.

POETUL REBUSIAN.

Éttő quel mai simplu, quel mai modest, și quel mai puțin amăgitor din fillii lui Apollon. Ellu biet nici o dată n'a commis vre un volum: numele lui n'a figurat nici odată în a patrulea pagină a vre unui zurnal, nu s'a vădit nici un anunțiu (citesce *anunțiu* pe limba năciunală) figurând între pomada philocomă de urs, sau între hapurile lui Morizon or între licórea lui Leroi, nici între biberónele que doicesc copii mai bine de cât laptele stricat al doicelor, nici ănsuși între sticlele de ape minerale. Trombele diurnalismului nici o dată n'a celebrat gloria în foilotónele mincinoase. Ellu, bietul omu, a lăsat să trecă unele după altele systemele litterare: a stat pe fața cu aqueeași indiferență philosophică și la appunerea Classicismului, și la aurora Romantismului: puțin 'i a păsar și de una și de alta. A stat rece în naintea lui *Hernani* și a *Tour de Nesle*; nici o

dată nu 'i a venit în cap să 'și puie nasul la feréstră qua să vadă la quare vânt se învêtià sfîrlésa Poesiei. Pe quând drama modernă se accăța să se suie grăpiși pe spallele tragediei imperiale; pe quând partiturile își îngropà reposații sau sunà trompeta, pe quând D. Victor Hugo predicà și D. Dumas foillotonisà, ellu poetul nostru rebusian, umilit și nemaculat, blând ca omul lui Orațiu își compunea în pace, în magasia din dos a vre unui cofetar distichurile dulcișóre, zaharate, mirositóre; își înfășà își înscuticà cofetele în sentințe amoróse și își încordellà cu rebus simtimentele. Éttõ operele aquestui poet mare și necunoscut, (quò așa è lumea), poet que atâta disprețà gloria în quât nu 'și pune nici numele la produționile salle floriantice și anacreontice și queea que făcea ieri, o face și astăzi și o va face și mâine, neîncetat și tot d'auna tot d'auna și neîncetat.

Nimeni n'a vorbit de ellu, nici o critică n'a venit să'l ia și pe ellu de mână și să'l scóțà la lumină, ori în bine ori în rău, pe ellu, pe aquest artist modest alle quărui versuri sunt bine venite, cunoscute și citite și în mansarda neavutului, și în salónele opulenților, și quare drept prețu al operelor salle nu quere nici glorie, nici avuție.

O poetule rebusian! o mare bărbat! în capul punții artelor este un palat custodiat de patru câini și de o veghie. Palatul aquesta se numesce

Institutul . . . și în aquest palat, veți tu? nu se află nici un fotoliu pentru bătrânețele talle, pentru ڊillele talle quelle negre . . . Tu care sub pretextul cofetelor și altor dulcețe 'mi ai făcut limba francesă a sfredeli și a străbatte pînă în pădurile quelle mai sëlbatice alle Americiei sudului, (și pînă în mahalalele Bucurescilor) vai! que minune! que ingratitudine! que neomenie! 'ia uitați quă crucea legiunii d'onóre nici de cum nu străluce nici încai la butuniera ta! O Beranger al diablonului! O Pindare al papilottei!

Hei! ci nu è numai atât! să mai vedeți: Nici un poet pe lume n'a făcut atâta îndatorire, atâta bine prè stimabilei și prè sentimentalei clasi de înamorați. Quând un amant trimitte cofette amantei salle, credeți dumnévóstră, quă 'i trimitte numai qua să 'i îndulcéscă gurița cu praline, cu fisticuri și cu acadelle? nici una din aquestea: fisticurile și zaharul de sfecele sunt numai așa, nisce de unde să încépă quineva vorba. Motivul ânsè quel adevërat, îndemnul trimitterei, uitați-vè dumnévóstră singuri quă este versulețele aquellea, aquel *rebus* în quare è înfășurată cofetta, aquel *rebus* innocent și periculos tot de-o dată que împlinesce locul scrisorii de minune și cu atâta avantajiu cu quât exprimă simțimentele inimei și jură o constanță eternă, și promite o fericire fără nori și nisce ڊille cà aquellea. De nu mă credeți,

puneți-vă la o parte și veți vedea fetișoara sau ori-
 quare va fi femeea la quare se trimitu cofettele,
 când se vede singură singurică cu que rapidi-
 tate desfășură cofetta, simbolică, emblematică, al-
 legorică, mystică, poetică și poetisată și sentimen-
 tală, și cum suspină mititica! Mai întâiu, que è
 drept, bagă fisticul în gură, nu quò voesce să
 mănince, ci așa è purdalnica de deprindere, și
 apoi va să scape o dată de densusul . . . O! cu que
 rapiditate citesce devisa que spune o mie ș'o mie
 de lucruri! quâte o dată è numai un distichu
 cam în înțellesul aquesta :

Nu e 'n lume fericire
 Ca o bună însoțire,

Quâte o dată è un pătran sau un tetrastichu :

De è crimă a iubire
 Hai să greșim ne'ncetat
 Ței 's blânți din a lor fire
 Când è crima de ertat.

și altele fel de fel, una de quât alta mai inge-
 niósă cà quelle următóre:

Devisa 'mi este a te-adorà
 Și nici o dată a mă schimbà

De sânt iubit que-așu mai vrea, deș
 De quât o dată să fiu al tțeu.

Quând te iubescu, mi è cunoscut
Tot que amorul are plăcut.

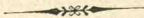
Iar pentru amanți mai timiți sau fără curagiu,
poetul se căpuesce qua să le dè nisce versuri nu
atât de cutesătóre, ânsă pline de eloquință :

Quând îți spuiu eu, îți spuiu bine
Quõ resufflu pentru tine

Que de mai intrige începute cu atâta nevoie nu
ți le a mânat poetul nostru, și nu ți le a addus
colea la un capët ferice prin miđlocul numai al a-
questei poesii uşurelle și universal, minunatul artist!
que de mai noduri gordiene, amoróse nu ți le-a
desnodat ellu numai cu versurile salle galante, cu
sentințele salle mai dulci de quât mierea, cu de-
visele salle passionate, pe quând toți Antony dra-
mei moderne sporovindu-se și orăcăindu-se cu
pumnalul și cu pistolul în mână, furõ dați că
dênșii pe uşă afarõ.

O poetul meu que 'mi placi de mẽ 'nnebunescu!
quer și pretins dela toți ingrații aquestia que mẽ
citesc sau nu mẽ citesc, qua să 'ți ardice o sta-
tuă într'o piață publică în memoria numai a serviți-
elor que 'mi ai făcut numai mie în parte; uite mẽ su-
scriu în capul listei cu cincideci de paralle.

(Idem. 1845, Iuliu 9).

VI.

POETUL UMANITAR.

Aquesta se distinge între toți printr'un costum cu totul straniu, printr'o manieră de a fi excentric.

Barba țuțuiată — părul că un puritan, — pălăria cu marginile late — crevată neagră, — vestă neagră — vestmânt negru, — pantalon negru, — costumele îi è sever că și persóna Dumnélui.

Umanitarul mai pe d'assupra are și o pretențiö de a fi om serios: nici o dată nu ți ar rîde, nu ți ar glumi și el.

Mai mult de quât toți queilalți poeți, Umanitarul, își are un scop, o țintă însemnată ¹⁾. Hei! el è un om fatal, que quât è diulița è în travalliu pentru împlinirea unei missiuni sociali și providențiali ²⁾.

El è prophetul viitorului, nici mai mult nici mai puçin: Dumneșeu mi 'ți 'l a trimis spre a curăți nemărginita țërrină a umănității de spinii și de palamida errorilor și de balariile prejudițielor.

¹⁾. Că tot căusașul.

²⁾. El și quând se face sbir de poliție și quând ia de la cismar o cismă și de la altul alta, și quând adună monetele și diamantele ori antice sau moderne, și quând face pe Figaro or pe Dulcamara, el tot poet umanitar este, tot spre împlinirea unei missiuni își dă *trupul* chinului prin scamatorii și orgii.

Queillalți poeți pot cânta Forile, Femeile Natura, Primavara, toate făpturile lui Dumnezeu; el însă, el singur ne-a venit aici jos cu *ideile*, el numai are idei, și que mai idei!... el è vatul antic, Confuțiu lyric, Tirteul civilisator. El singur are puterea înțelegerii synthesii quellei mari epopeice și universalii. — Suffletul lui, ȳice quò è lin, tot-d'a-una senin și neappropriat de pasiunile vulgare ¹⁾. El lassă quellor lalți, pe quarii îi numesce profani, furi, lași, de a se pasce în nisce theorii practice, după noi, și nefolositoare după limbagiul său; el, dumnélui se ocupă tot de obijete și questiuni que au să reforme societatea, să perfecțione omenirea, să harmonise universul; pentru quò ocupația lui, fapta lui nu è nimic alta decât *Perfecția absolută a speciei umane* și progresivitatea ideilor.

Umanitarul își are un vocabular, que ȳic? un dicționar al său în parte, o syntaxe că aquellea cu totul particulară, și cu totul și cu totul liberale que nu se supune la nici o regulă. Mai virtos îi placu de se 'nebunesce vorbele lunge ²⁾ și șuerătoare

¹⁾. Afarò de quâte-va quare îl fac a dori cu mare ardóre tot que este al altuia.

²⁾. Și quând nu sunt de ajuns de lungi le mai pune și quâte o códă că *grațione* în loc de *grație*, — prefațione în loc de *prefață*, quel puțin le mai adaoge quâte un u mut și unde nu se cuvine că la *inu*, *quându*, *prinu*.

și *ciuerătore*, și mai vîrtos phrasile gaunóse și sfo-
răitóre, și tiradele neînțelese. Versul lui sec și as-
pru, și odorogit, și schiop, è un neologism de quâte-
va syllabe împenat cu mythi și împopoțonat adică
cu symboluri.

Éttö o mostră de stylul aquesta ;

Se scie fapta nóstră, è faptă *symbolică* ¹⁾

E faptă socială și *pàlingenesică*

E lucru-o dată lucru, *trainic* ²⁾, esențial

Talazul ce ne-ardică *pròvidențial* ²⁾.

Frați, frați, întemeia-vom *immansul* ³⁾, Pantheism

Successor, mărit fórte al vechiului *catolicism* ⁴⁾.

Ca în viitorime, soçu *sòcialitatea* ³⁾

In nod țépăn de dragosti *cercuind* ⁴⁾ umanitatea

Să vecinicese 'n veci ⁵⁾ o eră-epopeică

¹⁾. Daqua è român poetul Umanitar fiind quô scie franțosesce, îl auđi *simbolică politică, gramatică, lunatică*. — ²⁾ Poetul va se înțellégă ; *trainicu, providențial*, iar dumnéta cititorule, qua să faci versul, cată să citești *trainic și providențial*. — ³⁾ Vorba *immens*, umanitarul franțosit 'ți o face *immans*, că și *providențial providanțial*. — Poetii a-questia umanitari, dimpreună cu toți que se đic ei singuri de scóla nuoče, fiind quô au o mănăcărime de a róde și a stirbi și a pisă tot, fi veđi în licența lor ultra poetică quô mănăncă, stirbescu la syllabe cu aqueiași manie și furóre cu quare și adaug. Catholicismul n'are întru nimic de a țî 'l face *catholcismul*, ca și pe *intru, tru*, ast-fel è și vorba mai de jos însemnată, iar ⁴⁾ *cercuind* pe quare te facu s'o citești saú *cerchind* ; — Ast-fel de prescurtări afli de ajuns de le vei citi versurile. — ⁵⁾ Poetul umanitar, ca un liberal que este și pentru scopul sėu quel mare fi este iertat de a face semistichuri trunchie. Noi unii nu dorim să avem aquest privilegiu.

Lumei que o să fiă, orbită, syntetică,
 Ca *aptele* Frației de uriași *aptori* ¹⁾
 Să fiă naciunale, în vecii viitori
 Șioiu să curgă sânge ca apa de Iordan
 În sânge să 'și *boteze* ast genere uman
 Si naciunalitate
 Să facă-umanitatea.
 Și notele să facă harmònia mystică
 Și *elleptiva-ellepciune* și *palengenesică*.

Nu 'l întrebați que va se ȃică aqest horribil galimatias de versuri ológe, de vorbe schimonosite, de sonuri ostrogathe, de idei confuze, quò nici D-lui singur nu scie âncò bine, ca un inspirat que este. Iți va mărturisi ânsè quò versurile salle neînțellose âncò așa cum le veȃi sânt destinate spre a revolutionà lumea și a harmonisà viitorul.

Umanitarul, vorbind curat, nu se ține de nici o systemă sociale, politică, religiósă sau filosofică; nu 'ți adoptă, nu 'ți încuviințesă nici Catholicismul, nici Protestantismul, nici Spiritualismul, nici Materialismul, nici Ecletismul, nici San-simonismul, nici Bucheismul, nici Furierismul, nici Oveismul, nici nimic din quâte să semene cu agglomerația de idei rațional deduse.

1). Despre *apte*, *aptori*, *naciunali*, *elleptiv*, *ellepciune*..... Credem quò acum scie lumea quò dupò limba bestialemente cultivată va să ȃică: acte naționali, ellectivi și ellectiò. Poetului umanitar cã tóte quelle extra-ordinare cată să aibă și note și commentarie.

Dumnélui e curat umanitar, è Messia quel nuou, e al doilea venirea cuvântului, încarnat și nimic mai mult. Stellele cu kódă, stellele dunării purced înaintea lui sau îl urmédă; quâte o dată în abnegația sa abdică la rolul de Mesie și reveste cu rolul mai umil de înainte-mergător, ca să ungă pe quâte un visionar sau pe quâte vre un craiu de Curtea Vechie spre a 'l punne drept pétră cardinale de unde erà pétra quea disprețată a scandalului prin laturele cafeurilor.

D-lui cum đisseröm și cum o demonstră singur este poet umanitar și aqueasta respunde la tóte întrebările que-i vei face și 'ți astupă gura; aqueasta nobilă și caritabilă denumire îi corrige versurile, și de unde sânt paralitice le pune copăcel pe picióre spre marea mirare a secolilor fiitori.

Iar quât pentru noi profanii, poetul umanitar este dintre toți poeții quel mai supérat și quel mai supărător și quel mai îngreșosat de tóte și quel mai greșos, de este să aibă și el nisce admirațiuni, el admiră pe Dómna Georges Sand, nu pentru romanțurile ei, Valentina și Indiana, nu pentru stylul ei, ci pentru quô a publicat o rapsodie neînțellésă, intitulată: *Quelle 7 córde alle lyrei*, și a dedicat'o D-lui Buloz, quare scie de tóte afaró de Françosesce. — Umanitarul stimă iaró fórte mult pe D-nu Victarian, autorul „*originii primordiali a cataclismurilor cyclopeene de Miau și Chiau*,

considerate în relațiunile sale cu arta de a uccide paduchii de lemnu!...“

Mai admiră iar și adără pe Ballanche sau pe D-nu Sarsailă și 'l pune cu queva mai sus de quât Moysè și Sardanapal, și mai vîrtos de quât Sardanapal quare îl consideră că quel mai 'nalt dintre philosophii antîci, și qua quel mai mare dintre legislatorii lumii.

Physiologia Poetului que avem în mână, fiind o edițiõ ilustrată coprind și portretul întreg al poetului umanitar, și aqù jos lîngõ dênsul se vede un castron ș'un făcălețu sau nisce piulițe și un pisălog, o carte jos și o ghiară de ursu, ferecatu cu aur sau argint, sau alt metal imitător.

Am tot întreat pe unii alții que vor fi însemnând aquelle obiecte și nici un muritor n'au sciut să ne explice sau să ne spuie; Am pățito întocmai ca repausatul Chalcocondila quare întrebà peste tot pãmêntul să 'i spuiã și lui quevã de que vor fi vorbind Româniî românesce? și spune quõ nu s'a aflat nimini să'i deslege aqueasta problemã atât de încurcatã și difficile.

Daqua ne va fi ânsë iertat să ne dãm și noi părerea quel puçin despre aquel pisălogu, aquesta catã să fie symbolul sau emblema poetului umanitar, quare frécã, frichinesce și pisédã la un locu tôte systemele politice, sociali, philosophice și religiõse; iar de va fi făcălețu și nu pisălogu, attunci è fõrte necessariu poetului umanitar ca să amestice al sêu talmeșu balmeșu que ne preparã.

POETUL OLYMPIAN.

D. Silvius în tratatul său de Physiologiã Poetului își are la început o introducțiõ pe quare o vom împãrtãși cititorilor noștrii; pe urmã își începe cartea cu poetul Olympian. Aquest poet este un fel de Mesia al poesiei pe quare âncõ din fașe, din légãn îl aratã cu o cãpãțînã mare, cu nisce piciorõ cã fusele și din quare sbõrã semne și minuni, dupõ expressia fobulistului nostru Tichen-deal. Asta è poetul poetilor, plin de idei, numai versurile îi sunt cam olõge, cam schiõpe, cam schi-lõde, cam stirbe, ca baba-clõnța cam bete, cam odorogite într'un cuvânt idei cã aquellea în nisce versuri que sémënëã a prosã stricatã, desmãțatã și deșãlatã. Poetul Olympian face pe mõrte la versuri cu sutele, cu miile pe ñi, și quând are o mie de versuri, are un volum întreg, quõci edițiunile Dumnelui sunt de lux, rãndurile îi sunt rari, și chãrtie albã de ajuns. Face versuri de tot felul, ode, elegii, satyre, epigramme, madrigale, sonete, drame, tragedii comice și comedii tragice, și tõte posesiile lui la un loc fac o epopee, nu ca Iliada și Eneida, ci o datã epopee, cum sã rãmãie cu gurele cãscate tõte epopeele din lumea trecutã și fiitõre.

D. Silvius aratã semnele poetului Olympian în modul urmõtor:

- «Părul apollonian
- «Fruntea Schacspiriană,
- «Nasul cornelian.
- «Gura Ronsardiană
- «Barba byroniană

Și semne particulare: cordellă a legiunii d'ónóre.

Apoi mai adaoge D. Silvius.

«Poetul Olympian cu o trăsură numai de pană a dat tifla trecutului; dumnélui a decretat în omnipotința geniului său quõ tóte quâte s'au fost făcut în naintea lui sânt considerate că nefăcute și neîntâmpalte, și quõ historia n'a existat nici o dată. Religia, Philosophia, Politica, litteratura s'au născut într'aqueeași ȝi, și într'aquellași minut cu dumnélui.»

Cum se vede poetul Olympian cam sémănă cu poetul umanitar; dar nu se cam pré au bine, se cam uită chioriși unul la altul. Acum nu scim quare se fie-causa: să fiă óre unde își sémănă unul altuia și nu 'și sufferõ frumusețele în tocmai ca două cochete, sau pentru quõ sunt urți foc și ei și scrierile lor? — Eu cred quõ nu è nici una nici alta, ci cauza curată cată să fiă quõ amêndoi sunt siguri de nemurire; amêndoi sunt siguri de thronul cocoțat pe vârful Parnasului, și într'ênsul nu încap amêndoi d'odată. Așà è pustia de glorie, apprinde urra în suffletele quelle mai mari,

și încaieră părinții cu fii, frați cu frați, și poeți cu poeți.

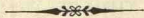
După poetul Olympian vine poetul Lamartinian, apoi poetul Umanitar, apoi quel intim. — pe quare 'i am arătat cu ochi și cu sprâncene cititorilor nostri. — După aquestia vine poetul Turistu, un fel de nobil que călătorește qua să cânte tot que întâlnește; monumente, vederi celebre, munți și toate obiectele quelle mai însemnate. El salută, se închină și pupă pământul pe ori unde stă în estase. Versul său nu è loc unde să nu 'și scotă căciulla și să nu esclame *salutare!* sau *adio!* De se duce în Spania, se pune pe versuri, și să te mai ții complimente în drépta și în stînga în tocmai că răposata Livesénca; rimésă *Grenada* cu *Serenada*, *Mantilia* cu *Castillia*, *Andalusa* cu *Jalusa*. Se întorce apoi la Paris și 'și pune de 'și typăresce uimirile și admirațiunile în 1500 exemplare și își pune în bibliothecă toți enthusiasmi săi legați frumos în pelle șagrinate de vițel. De se duce în Grecia, acolo să mai veți! Aici nu è glumă; è patria lui Miltiade și Aristide; plânge asupra Athenei quare în Franșosesce rimésă de minune cu *Demosthene*; începe a mi ți se preîmbă prin grădinele dusului după lume Academus; stă a contempla agoraoa que de mai mult nu mai è în ființă, dar poetul 'și o închipuesce, și visedă quăte-o diulică întrégă la umbra porticului quărui

nu 'i a rămas nici urmă. Apoi de la Athena la Ierusalim è numai un pas pentru turist. Poetul aqù il veđi chrestin, și apoi adresă Syriei aque-eași eternă salutare que a adresat'o și Spaniei, și Greciei, și peste currënd Engliterrei, Irlandiei, Sko-ției, Germaniei. Apoi quând s'o duce și în Italia! — Ah draga mea Italie! — aqù poetul firesce va începe dela Veneția, și sărutare piațetta! sărutare Leul dela San-Marcu! sărutare puntea suspinelor! Lidu, gondola, barcarolla, etc. etc... Apoi allérgă pînă la Roma. Și mi țî cântă aqù, una quâte una, Vaticanu, Capitolul, Joie, pe Iesus Christ, pe Cesar și pe Papa, să nu rămâie nici unul. Face un sonet assupra colónei lui Traian, și un pătran assupra cupolei dela Sant-Petru; și după que își face reverența înaintea tutulor petrelor celebre, poetul turist își termină întórcerea artistică printr'o poesie plină de adio:

Adio, regina artelor
 Adio, țerra frumosului,
 Muma națiunilor,
 Museul generațiunilor,
 Pământ de trei ori nu sciu cum,
 Țița lui Raphael, Michel-Angel și Dante!
 Adio regină fără trufie!
 Adio! adio! ah adio! sel.

Apoi D. Silvus vine la Poetul Catholic, de quare

pe noi ne-a ferit Dumneșeu pînă aici; n'avem nici unul din rața qua să nu șicem stirpea aqueasta.

VIII.

Indată apoi vine poetul Biblic. De felul aquesta iar nu avem de loc, qua unii que ne lipsesc de tôte. Imi venise mie o dată în minte să mă puiu pe Biblie și să fac, să fac la versuri; ai scăpat ânsă, cititorule, de mine pînă quând vei cădè pe mâna altuia.

După dânsul vine poetul Cavaler-regență. — El are a face în versurile salle tot cu ómeni mari, cu prinți cu duci, cu comți, cu baroni, cu diplomați, cu ambasadori, cu marchese, cu comptese, și cu tot némul lor; 'mi tractésă în versurile salle da per tu, le adresă epistole familliare, parqu'ar scrie cu scobitóra dinților. Versul lui liber și indiscret sémănă cu desbrăcatul aquel leneș și aristocratic. Quând scrie așa numai, fără a se adresă către persóne mari, atunci îți adduce din condeiu binișor și îți vorbesce tot de dênsele ca de quei mai buni ai sêi amici, îți numără pe degete pe prințul de B. . . . pe ducesa de C. . . pe urmă îți începe de vei să 'l ascuți nisce mărturisiri scandalóse, îți descrie cinele que a avut. Ni-meni n'are amici că dânsul, quă trăesce o viață

plină de aventuri galante. În antecamerăi-veți spânzurată o mantă în fața ȃidului și o scară de mătase; își scrie el singur și scrisori satinatē și profumate que le arată pe la amici întru'n chip cam pe ascuns. De se întēmplă să aibă vr'un domestic, îi plătesce îndoit și întreit numai qua să se lase al trată în gura mare pe tot minutul, quând sunt ómeni la dēnsul, de tont, de nerod, de ticălos, de mojić que nu scie să serve la ómeni cum se cade. De are datorii, plătesce pînă 'i crapă pe lēa, și cu quine se 'ntălnesce îi place să 'i spuie quō p'aquí eră ađi ori ieri să arunce pe un creditor pe ferēstră. Quând ē vorba de jocul cārților, ȃice quō nu scie, nu 'i place fleculețele allea de jocuri pe migăite. Bangul! Pharaon! spune-i de astea, quō se 'nebunesce. Afarō de aqweste fanfaronade și de asemēnări de regență, — de l'ei da astea d'oparte. — el apoi sēmēnă un biet flăcăi-andru que din disgrație mai mult își aduce cu un perucher de quāt cu un marches:

Vine după aqwesta poetul cavalier-Lara, sau Cild-Arold, acui busă sceptică nu surrīde nici o dată de quāt cu amărăciune.

Il veți tot-d'a-una pe asta vrēnd să arate quō trăiesce o viață desfrēnată; îi place să se arate quō ē tot-d'a-una beat și âmblă cārrauiiu desemnând la arăbesci cu piciórele-i împleticite. Quine 'l vede 'l arată cu degitul: ȃicēnd quō ē sigur quō

è nu numai tréz dar și flămînd. Prânđul lui è pe la quâte un birt pe 30 centime unde nu se vede nici picătură de vin și apă quāt ei vrè; se înnebunesce ânsè să 'l crédă ómenii quō è beat. De 'i vorbesce quine-va de virtute și onóre, el îi respunde quō adóră șampania, și quō è nebun dupō Bordō.

Dupō dênsul vine poetul Dynastic pe quare il vėđurō cititorii nostri.

Apoi poetul Academic a quăruia sēmênță p'aquí stă să se stingă de nu se vor luà mėsure.

Apoi poetul de sallon que nu lasă nici un album al vr'unei comtesse sau marchese sau unei fete frumúșelle fărō a'l adornà cu frumósele și elegantele salle versuri. Ei își înscrie numele pe foile candida și profumate, din josul unui sonetu, unui madrigal, unui pătran, unui bistich, și impută sórtei de que nu póte să și 'l înscrie asemenea și pe lepedele inimei coconiței. Ochii negri, crăpui, albastrii, pelea quea albă, rumenă și recorósă, brațele și mâinile bine rotunđite și transparente, frumuseți rafailene, nimic nu rămâne necântat. El nu è ca alții să 'și bată capul a facce versuri; el le improvisă pe picior; își intră într'un sallon vede un album, rugat sau nerugat, și 'l ia în mână, se pune la masă, scírța, scírța, și sonetul è aquí turnat fărō nici un rōnd fărō nici o vorbă stérsă. Sunt gurele relle ânsè quare đic quō

poetul nostru își are d'acasă o provisiō bună de poesii de asemenea împregiurări, le scie pe din afarō, și aqui ți le trîntesce vers cu vers allinate și înșiruite întocmai cā nisce soldați de plumbu sau și de lemnu, sau și de carton. Dar nu se cade să ascultăm la gurele relle; poetul nostru are talent; è om de geniu, coifura, crevata, jaboturile, mănușele, botinele îi sunt de minune, nădragii, foveșele fracului, laibălul îi sunt după moda quea mai din urmă; are barbă și favorite de se pōrtă barba și favoritele, își rade mustățile quând mustățile se rad, își lasă barba țuțuiată, quând è la modă barba țuțuiată, scie de se restōrnă de minune pe canapé sau pe fotoliu; își înfige și își încolăcesce de minune degetele în păr quând și'l dichisesce înaintea oglindei sau quând è resturnat d'allătura coconiței; lornetta îi è aqui de gût cā nisce sfinte mōște. Un ast-fel de om cum puteți dumnévōstră crede quō nu ți ar fi în stare să ți trântescă pe loc doē trei perechi de versuri, que sunt o bagatellă la geniul sēu quel mare? D. Silvius dīce quō unii din poeții de sallon sunt fōrte liberali, libertatea este idolul lor, și nici versurile dumnēlor nu vor să le suppuie la legea rimei sau a rythmului. Mai dīce âncō quō aquestia își încep carriera poetică prin femei, și o termenă quâte o dată la Academie și mai des prin spitaluri.

Dela poetul de sallon pe loc treci, cititorule, la

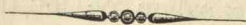
poetul rebusian pe quare am avut onórea a 'ți'l recommandà în foile nóstre.

Currierul Român, 1845, Iulie 30.

În dată apoi vine poetul proletar. — Aquesta mișue astă-đi în França; îl veđi fremântând la pâine sau la cosonaci sau la plăcinte; ori împungând cu sula și petrecând amêndoë acele de pěr de porc și dând în laturi cu amêndoë cótele; or petrecând suvelnița și bătênd cu bătătórea dupõ que a tras cu piciorul ița din sus în jos și pe quea din jos în sus; or croind cu fórfecile și cosând cu accul; or vëndênd legume, dând cu plasa sau cu undița.

Felul aquesta de poeți a eșit de quând s'a dat o dată o vorbă prin lume, quõ ar fi murit Poesia! Vorbă inventată, vorbă mincinósă. Adevêrul ânsê ese la lumină, și începù a eși poesie din tóte magasiórele, din tóte butegele, din tóte lucrătoriele, din tóte colibele din tóte mansardele, ca să se scie curat și de toți quõ poesia în secolul nostru nu este mórtă. Un croitor nu scie să 'ți facă un vestmênt așa de bine precum scie să numere pe degete la syllabe și să 'ți tórne o comedie sau o tragedie vie viulița.

Astă-đi poeții mișue că și martyrii, și ómenii de stat; și de aqueea le è necas la unii alții.

N'appuci să 'ntorci fóia și dai peste poetul urlător, a quărui cunoscință cred quõ ați făcut'o daqua ați avut timp de perdut a citi quâte đisse-rõm mai sus.

Vine apoi poetul cântăreț (chansonnier) quare cum ammu đice face la cântece. O speție cu totul și cu totul alta de a lui Beranger, quõci că aquesta numai unul avù Franța.

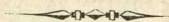
Mai vine apoi și poetul de romanțe quare nu póte nici de cum fără diblă, sau alt instrument; el nu ți ar face un vers quare să rămâie necântat quel puțin în camera sa quënd îl scrie inspirat cu ochii în grindă sau mai des pus pe note de quâte un artist mediocru. Poetul de romanțe se đice singur adesea și poet de ballade; și excellă buniórá în rime ne rimate că quea urmátóre:

Maria quea balae
 Frumósa din *Besdead*
 Iubea pe Niculae
 Și el... s'a *ínsurat!*

Iusurat de și nu rimă nici de cum cu *Berdead*; qua să fiă ânsě sublim și pathetic, Dumnéta, cititorule, se cuvine a te punne într'o pozițiõ fõrte interesantă și a pronunța vorba *ínsurat* dând din cap și cu un ton fõrte pathetic, ș'apoi vei vedé que effect face.

Vine în fine dupõ toți poeții înșirați, *pour la*

bonne bouche, ca pόμεle și dulcețele după masă, vine și a decelea *Musă*. Noi și avem ast-fel de rarități, și lăssăm pe D. Silvius a ne-o descrie cum scie Dumnélui.

IX.

DECIMA MUSĂ.

«Să sciți quò în timpii restaurațiunii 'și a întins arripele blonda fetișoră cu căutătura velutată, cu șederea clasică sau antică, cu vocea armoniósă, și al quăruia sufflet stătut de prosaismul vieței, se avântă, quât să'l perși din ochi, în norii de aur ai infinitului. Fiă-quare din versurile ei è ca un oracol que sibila de opt-spre-dece ani țil arruncă după tripodul sèu.

«Ah p'attunci erau timpii frumoși ai copiilor sublimi și ai minunilor dela țitșă! Ferice Grecie! A decelea musă te-a cântat atunci quând tu te bêteai în contra Osmanliilor que îți aducea férre. Glorioși filii ai Hellenilor! quare poet a cântat că Dumnéei, că Decima Musă, junele Echo alle Navarinului? Ferice Roma, tu ai vèdu't'o allergând nóptea la lumina lunei despletită și palidă subt arcadele coliscului visând că corina triumful Capitolului! Și tu lacule al genevei, tu ai salutat'o

attunci quând ea abandonând Italia, bella Italie, poetica Italie, veni a se preumblà peste undele'ți murmurante, lăssând în voia adierilor amoróse coșițele 'i profumate. Resimată pe divinul sêu teorb despica apele 'ți ducile, o lac nemuritor! întocmai cà diva Cytera, quăria sémënë a'i fi filie, unde zephirii sglobii svolând în pregiurul ei îi împingea barca vagabondă, și quând se înturnà în sacrul pămênt al Patriei, scholarii de Rhetorica îi adresà la stanțe, și que mai stanțe! academicii și academistii și academicienii îi lăssà biletele de visite la portarul dumnéei, și đurnalul *Debats* o proclamà de Musa Patriei, întrecându-se cu *Constitutionalul*.

«Vai! Vai! gelosul timp, rëutăciosul timp, cum îți mai plesni o dată cu arripa'i neîmpăcată aqueastă glorie abià născëndă (quare nu pré făcuse multe dar avea de gând să facă). Unde mai sunteți voi cânturilor sacre, dithyrambe entusiastice, lyre plângëtóre, harpe hebraice, harpe eoliene? ați trăit și voi quât trăiesce rosa, quât trăiesce poesia decimelor muse.

«Din epocha aquésta, que è departe de noi, decima musă se îmulți într'o proporțiò să și se facă përul măciucă; rësări cà ciupercile fără cultură, numai așa dela Dumneđeu, prin foițele satinate alle revistelor, prin colónele foilletónelor, și prin a patrulea pagine a đurnalelor. S'a luptat,

și palmă cu palmă a disputat terrêmul typarului cu notabilitățile mustăcioase și masculine; și a avut și ea editorii săi, publicul său, clăcătorii săi, și a făcut și ea meseria cu scrisul că totă lumea; mi ți a însălat și ea la elegii, a rasolit la pastorale, a îndrugat la satire, a cântat și ea qua să trăiască, după que a trăit qua să cânte.

Pe decima musă o cunosci de departe cum ți ei arruncă ochii la dumnéei. — Când trece pe stradă o distingi dintr'o mie de femei: nu quō dōră are vre o aureolă pe frunte, cum ar crede quine-va, nici de cum sărăcuța! Coróna ei è curat o pālărióră, que ar fi biet că a tutulor femeilor quând n'ar fi atât de lăbărțată. Ghicesce quine-vă pe a decelea musă după aerul său cavalier, după pasu'i găligan, după rochia trecută din modă, și după pantofii (eram să ȳic botinele'i) queva cam scilciați. — Pentru quō Musa nu și are timp d'a se occupă cu vulgaritățile toalettei... pentru quare și calșele sau ciorapii dumnéei adesea se întemplă unde și unde a fi cam deșirați. Ea nu descinde pînă la aqueste amănunte, pînă la aqueste miserii mice alle vieței positive; lassă pentru quellelalte femei, pe quare dumnéei le numesce cu mare durere *femei de lume*, ocupațiunile burghese, și timpul necesariu de a se puté îmbracă cu gust și cu grație. Quât pentru dumnéei, mintea îi è în alte părți, plană pîntre spherele idealității, prin de-

părtatele spațieri alle cugetării, absorbită în contemplația obiectelor necunoscute.

Decima musă, mai des o dă în felul poetului intim; pune publicul în confidența secretelor căsătoriei sale, îi nară viața, pe quare o ticluesce spre a o încadră într'o punnere pe scenă bine întocmită; vorbesce adessea de bărbatul dumnéii, pe quare tot-d'a-una 'ți'l represintă că pe o ființă cu totul vulgară și prosaică, neînțelegătoare incapabile de svolurile inimei; își arată păccatele que a avut spre a sufferi un ast-fel de om; spune quă a fost sacrificată, inocentă victimă, la scumpetea, avariția, părinților săi, fiind dată după un om que nu o póte înțelege și prețui; și chiamă din tot sufletul pe aquea ființă atât îndelung visată, quare va scî să o pricipă, și quare o vâ răpi în fine, o va fură și o va duce departe de contactul cu ómenii profani, în desertul divinelor simtimente în Thebaida miscărilor răpitóre.

Bărbățellul decimei muse, que el biet se bălăbănesce cu nevoile casei pe când adorabil'a sa jumătate întreține un commerciu adulteriu cu idolul de Apollon, cată bietul om a se resignă întru a perde cu totul personalitatea sa. Daqua am pune așa o vorbă, quă pe dumnélui îl chiamă Tartempion, nimeni când îl vede sau când vorbesce de densusul nu dice: éttó Dómnul Tartempion, ci: étó bărbatul dómnei Tartempion; bărbatul 'și a per-

dut calitatea sa de om și trece că un lucru al femeii, sau cum ammu ȳice că primul dumnéei domestic.

Nici un autor nu se pricepe așa de bine că decima musă a face să se vorbescă prin reviste si ȳurnale despre operele sale, Dumnéei allérgă la ȳurnalisti que nu pré pot numai așa d'o dată a contrariă ruga or invitația unei femei, mai virtos quând aquéstă femee è cu degitele pline de cernelă, Dumnéei ii invită apoi la serate, le dă prânȳuri, unde în mare profusiö se vëd și arruncătore de ochi rugătöre și vinuri generöse ; nimic nu lasă într'un cuvënt spre a îmblândi Cerberii foillotönelor prin mierea surisurrilor, și prin plăcintele eloquinței. Daqua ȳurnalistul s'ar ține țépën în contra batterielor ascuțite îndreptate assupra consciinței salle, dumnéei tot nu se lassă ; împinge lucru pînö a'i punne înainte și sacrificiul virtuței salle, propunere nu pré atât de amăgitöre, quöci quea mai mare parte din decimele Muse nu pré le-a lăssat quine le-a lăssat de a 'și căutà de frumusețele pământesci și trecëtöre.

Un foilletonist către quare o decimă Musă își adressasse ultemele salle opere într'un plic nankin și întitulate *Concertul Angelilor*, rugându'l de a'i facee în ȳiurnal laude cuvenite, foillotonistul, citindu-le dette cu mintea quö ar facee mai bine să tacă. Musa decimă, înfuriată de aquéstă tăcere,

allérgă la un alt redactor și 'ți 'l învață minte pe
 quel d'ântêiu a mai tăcè altă dată, și a nu mai
 lăudà producțiunile decimelor Muse. Foilletonistul
 om cu măsură, tăcù iarō, și se mulțumi numai
 a'i trimitte epithalamul următor :

O belle fille d'Apollon,
 Heureux sont les yeux quiton aventure lurent!
 Ton livre, tous les hommes l'ont
 Depuis qu'aux pieds de Dieu la-haut les anges l'eurent.

X.

«Mai sunt și alte specie de poeți, despre quare
 îmi vor impută ómenii, póte, pentru que'i am trecut
 sub tăcere; cum spre exemplu de que să tac
 pe poetul de provinție.

«Éttō pentru que: nu mă condamnați pînō nu
 'mi voiu dà cuvêntul.

»Poetul de provințiō, nici nu mai există; quōci
 îndată que rēssare pe unde sau de unde-và în ținutul
 său, în dată face que face și dice adio Normandiei
 sēlle, se arruncă într'o diligență, și cade țoropoc
 că o bombă în mijlocul vre unei librerii din Paris,
 Victor Hugo è născut la Besançon, Lamartine la
 Macon, și Barbanchu la Saint-Jean-Pied-de-Port.»

D. Silvius mai citēsă nisce versuri alle unui

poet despre aquésta, quõ adicõ, cum se vede vre un june corunat la examene, îndată o tulesce la Paris să 'și facă acolo reputația, adicõ numele nemuritor. Cu aquésta, adaoge D. Silvius, (nu noi, feréscă Dumneḃeu) quõ Parisul face Franței mai mare rău de quât ciurma și de quât resbellele, mai mare rău și de quât însuși Venus; quõci de aqui din Paris vin și nepustesc assupra Franței și lunei întregе aquelle romanțuri cu miile și fel de fel de scrieri și poesii spre rușinea Franței.

Pe urmă D. Silvius urmésă:

«Despre poetul clasic nici n'am vorbit; veḃi bine quõ n'am vorbit, quõci unde se mai află vre unul? Quât am mai căutat și tot caut, și nici de léc nu se mai află. Toți au repossat și n'am que se mai ḃic alta de quât eterna lor suvenire!

«Se cuvine ânsé a declarà, pînõ a nu veni în capétul aquestei scrieri, quõ eu n'am făcut portretul nimului în parte în aquéstă physiologie. Protest mai dinainte, qua să se scie, în contra ori-quării fantasie de personalități que ar puté quineva să'și închipuiască. Să mă feréscă Dumneḃeu! eu n'așu vrè să mă stric cu nimeni, și mai vîrtos cu poeții și ḃiurnalistii, pentru quõ sunt un *soiu* de ómeni prè cum se cade, și voiu să fiă bine pace; ei au de tóte, numai un lucru le lipsesce. Eu il tac, Dumnévóstră ânsé il devinați; uitați-vè la dumnélor și sciți tot.»

D. Silvius pune apoi în cǒdă de tot în pagina dupǒ urmă a cărții o vignettă que representă doi drăculeți de îngerăși sau doi amori de aqueia, încăierați, cu mâinile înfipite unul în pǐrul altuia, și cărându-și la pumni, ȑice adicǒ *bine pace* din gură și apoi quând ȑ să fiă la faptă, vignetta ȑ aqui și de pace n'ai încotro face; își carră amoroșii la pumni de le merg fulgii.

Spre sciință arătăm cititorilor nostri quǒ physiologia Poetului a D-lui Silvius este publicată în Paris în anul grației 1842.

Aproposito! dar intruducția? P'aquí eram să uităm intruducția sau prefața.

S'ar fi cuvenit dupǒ regule s'o fi pus la începutul aquestei scrieri; ânsă que să facem daqua am uitat'o? Quǒ nu putem acum face mai bine de quât s'o punem aquí în cǒdă; quǒ mai dăm și un motiv de vorbă.

Așă începe D. Silvius:

«Nu mai știu ȑeu quare Naiba de voce se auȑi într'o diminéță, strigând sau plângend quǒ se duce Poesia!

«Nu mă dau în lături dela aquéstă părere, póte quǒ poesia se duce, sau póte quǒ s'a și dus; ânsă spre compensațiǒ, poeții curg din tóte părțile.

«Avem astăȑi mâinile, instrumentele prin quare să facem la poesie, ci ne lipsesc inspirația, arta talentul; avem cum ammu ȑice orchestra, ci ne

lipsesce musica ; (avem cum ammu ȃice potc6vele, ci ne lipsesce gl6ba de Pegas: c6 ȃi cum ammu av6 mii ȃi mii de patrioȃi, ci ne lipsesce Patriotismul).

«In adev6r qu6 ȃn aquest secol de progres, qu6nd vag6nele drumurilor de ferru merg aȃa de iute ȃi sb6r6 c6 ȃi cucu, inventar6m at6tea ȃi at6tea sharte, religiuni, bitumul sau asfaltul, fortificaȃiunile Parisului, (penele ȃn c6ciula ministrilor constituȃionali, martyriul que se coc6ȃ6d6 nu la cruce ci la ministere), uitar6m 6ns6 a ne ocup6 s6 invent6m ȃi nisce forme ȃn quare s6 turn6m materia ȃi s6 6s6 nisce poeme ca Divina comedie, nisce drame c6 Hamlet ȃi Cid.

«E trist de a spunne aqu6sta, 6ns6 n'avem que face, exist6. Spre compensaȃi6 6ns6 avem trot6re largi, ciocuri de gaz-aurite, font6ne ȃn abondanȃ6 ȃi strade din que ȃn que tras mai pe linie.

«De aȃ fi avut qu6 mai mic6 pretenȃi6 de a fi un om posac sau serios, v'aȃ fi addus aqui o tirad6 philosophic6 despre n6p6direa industriei; 6ns6 m'a ferit Dumneȃeu; pȃn6 ac6m nu sunt nici aȃa de slut nici aȃa de pleȃuv qua s6 m'appuc de philosophie.

«Cu t6te aqueslea, cu t6t6 desvoltarea industriei ȃi a diplomaȃiei, a aquestor doi inemici de m6rte ai Poesiei, uite qu6 poeȃii s6 ȃmmulȃesc din ȃi ȃn ȃi c6 p6inile evangelice, cu un poet face quine-va o mie ȃi o mie.

«Sunt doë mii de anni apprópe de quând Cicero, arruncă în circulațiõ un mic paradox que 'și a făcut și ellu drumul sêu, quõ adicõ poeții se nasc, și oratorii sau avocații se facu. Acum de își va da quine-va capul chinului, de a numèra micul numèr de oratori que avem în ñioa de astă-đi și a'l comparà cu numèrul quel mare al poeților, va vedè quõ s'au schimbat timpii, și quõ se cuvine a întórce cu capul în jos și cu pició-rele în sus ñicëtórea avocatului roman.

«In ñioa de astă-đi fiã quare este queva poet qua să se ție și el de lume; quine-va se face așa de facil poet qua și quând ar lua crucea d'onóre qua să nu se mai distingă din mulțime.

«Se înțellege, fãrõ a se mai ñice, quõ toți poeții au geniu, și de aqueea poesia a murit; poeții voiu să ñic sunt țepeni, tari și mari; ci cà și ñurnaliștii, și quând nu sciu nimic, sciu mai multe de quât toți, și quând n'au făcut nimic, ei tot au de gând să facă, vè promite quõ atunci o să vedeți que-o-să vedeți.

«Poetul acum se nasce peste tot locul; nu è provinție, nu è sat unde să nu se nască și poetul, și de aqueea dupõ mórtea lui se póte întâmplà cà șepte cetăți să se dispute quõ au avut onórea de a se nasce poetul într'ensele.

«D. Balzac al quãruia immens talent suntem prè departe de a'l contestà, și quare, ñic unii quõ

ar fi și aflat ponderabilitatea ideilor, D. Balzac a venit pînă la descoperirea unei systeme a quării applicațiō simplifică de minune spinósa questiō de a sci, daqua este sau daqua nu este quine-va mare poet. După dēnsul tot que se nasce dincolo de Loira are geniu, și ori-quine va avè disgrăția de a se nasce dincóci de Loira nu mi'ți are nici quāt negru sub unghie. De unde urmēdă quō talentul și crestinismul (gugumănia) 'și au împărțit Franța drept pe din doē frătesce. Dupō aquéstă systemă ingeniósă, n'are să se uite quine-va de quāt pe panachida extractului de nascere, și acolo vede de are sau de n'are quine-va geniu: Te ai născut adicō dincolo de Loira? Ai geniu. Ai avut pēccatele să te nasci dincóci, să scii quō n'ai nici de cum, și caută'ți cu Dumneđeu.

«Nu mai putem de părere de rēu, și de durere, quō posițiã geographică a cetății unde ne-am născut nu ne iartă a ne împărtăși și noi de seriósele convențiuni alle quellui mai copios dintre romanțierii nostrii.

«Scriind Physiologia poetului credem quō respundem la o necessitate în genere simțită de toți; quóci tótă lumea va să afle și ea que va fi aquest ibio egyptén, aquest fossil, aquest mastodont, aqueastă mumie retrospectivă și cerbicósă spre a cânta pe lyra sa sujete și fapte mari, sau mai mitutelle, quând publicul de que merge se face

mai burghes, și fiă quare își caută biet de nevoile salle și nu mai cugettă de quât cum să'i fêrbă ólla la foc.»

Acum de ne va întrebà quinevã pe noi: que ne a venit să scótem la luminã aquéstã physiologie a poetului, vommu respunde quô de mult è de quând tot âmbIAM și cãutãm să dãm peste o assemenea scriere spre a o punne sau în capul sau în códa unui mic tractat de versificațiô, cã ori-quô-rui îi va plesni prin cap să se appuce a învățã regulele de a face la versuri, să vedã sau mai ântêiu sau quel puçin la urmă necuviințele, qua să nu ñicem ridicolele în quari cad toți poeții și poetacii din lume, și să se ferescã de dênsele, de vor voi. Credeți-më quô eu unul am rîs quât nu se pôte spune mai mult acolo unde'mi am vedut ridicolele melle, qua să n'appuce alții a rîde mai nainte.

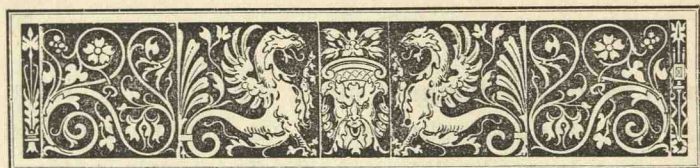
(Currierul Român, 1845, Aug. 13)

Aquestea scriam acum 15 ani, creðend quô voiu face vre un bine junimii de atunci; și din disgrãție par'quô le-așu fi ñis: «vedeți pe poetul lamartinian, pe quel intim, pe quel urlãtor, pe quel dynastic etc. etc.? Sã vë vedu copii, luați-vë dupô dênșii: vãitați-vë, orãcãiți-vë, quând nu vë dóre nimic; strigați, urlați, eșiți afarô cu përul vil-voiu, cu căciule desãnțate; faceți, făceți și iar faceți

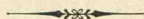
la versuri, schiöpe, olöge, stridente, propagați idei stravagante, spuneți, quö Adevërul è minciune, și Minciunea adevër; calomniați, dați în onórea, în suffletul persónelor, familielor; lăsați tóte ideile sănëtöse, tóte sciințele exacte și morale cà nisce idei și sciințe alle trecutului, și faceți-vë apostoli ai Errorii, ai Minciunii, cà singuri idoli ai presentului și fiitorului; spuneți quö distrucția è Progres, quö Viciul è Virtute, quö Filii pëccatului și Corrupțiunii, sunt singurele modele de imitat, quö Agenții machinațiunilor străine sunt singuri națiuni și patrioți; puneți-vë sub stindardul lor, puneți-vë córne, dați-vë nume infernale, allergați cà turbații pe strade, sbierați în locurile publice; dați țerra pe mâna neexperienței și a desfrîului, degradați limba națiunii în starea quea mai deplorabilă de gerg, allegeți-vë sonurile și terminațiunile quelle mai barbare și selbatice... Ardicați încai un monument al Literaturii que a inaugurat schóla Rodiană din piața Sorbonei... Ast-fel de ași fi vorbit și scris, aș fi fost ascultat și bine venit în saturnale politice, que au distrus și drepturi, și dantine, și religiö, și limbă, și moravuri primitive, și încredere și miqlöcele de traiu.... Aqueste durö de quâți-va anni; ânsë nu sunt starea normale nici a Societății, nici a Politiceii, nici a Litteraturii. Lumea se va treði din aquéstă beție; Românii vor simți într'o ði quö numai un pumn de ne-

buni și de ciarlatani îi agită, îi amăgesc și 'i dau la rîpă. Junimea studiósă se va lumina și quând va veni la maturitate, vâ dà în adevăr valórea faptelor, aqwestor diși de sine patrióți și philoromâni, cum și a operelor deșănțate alle aqwestor poețoi și poetaci de dincolo și de dincóci de Milcov, que a prostituat și limba și litteratura română și amêndouë țerrele.

DOMNUL SARSAILĂ AUTORUL.

Domnului Sarsailă 'ia intrat în cap să 'și facă numele nemuritor, cum am ȃice să sbóre la nemurire. Que'i mai trebuie acum de quât să se numéscă autor, și apoi să se facă privigétóre; dumnélui așa ȃice, dar chronica scandalósă vorbesce altele. — Stă acum și se gândesce, se gândesce și iar se mai gândesce. Apoi ȃice: «Qua să mă fac autor, trebuie să dau cărți la lumină, și fiind quó autor nu è fite-quine, eu daró trebuie să fiu deosebit din queillalți pe quari în alți timpi dascălii mei îi numiã hidei, dar confrății mei de autori îi numesc *viulgeri* (*) Așa mai întâiu de tóte trebuie să fiu fără de căpățiu qua să ȃic quó sunt liber: în casa quare voiu locuì trebuie să am quâte-va cărți quât se va putè în limbi mai stră-

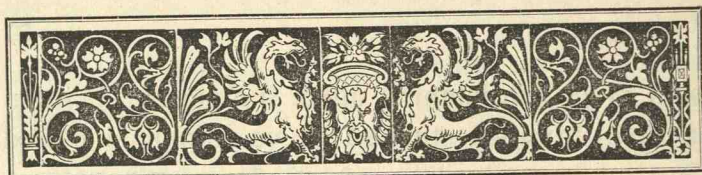
(*) Toți Sarsailii au jargonul gallicu.

ine; în camera mea cu quât va fi mai nemăturat, cu atâta o să dau un ton quô prè puçin më gîndesc la lucrurile aquestea trecétore que n'au a face cu nemurirea, daqua-am mustăți, trebuie să le raðu, daqua nu am, trebuie să le las să créscă din preună cu bårbióra. Quând es afarô, qua să më cunóscă de de parte, trebuie să 'mi puiu ochelarii la nas: hainile să'mi fie deosebite, pèrul să'mi fiă... queva mai deosebit, fracul o faça cam așa; mantaoa... arruncată într'un chip clasic —

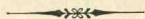

ba romanticu; crevata mare, desmățată, sau nici de cum; pe pantaloni să am quâte-va picături de cernélă; quând voiu vorbi cu ómenii să më rățoesc, să'mi mușc busele, să puiu ochii în grindă, qua să sémân inspirat; să banănăescu din mâini quând vorbescu, quând umblu; vorbele să'mi fie allese adicô quând oiú dà bună diminéța să n'o dau cà toți ómenii, ci să ñicu: «să'ți sâmbéscă o auroră, amice pîntre

buse rumeni cu dinții albi.» — Quând oiú scrie să më bag prin fundături; să më suiu pe locuri cocoțate. Daquă më ñic român, să scriu quât voiú putè mai neromânesce, qua să sémân înalt; daqua

DOMNUL SARSAILĂ AUTORUL.

Domnului Sarsailă 'ia intrat în cap să 'și facă numele nemuritor, cum am ȃice să sbóre la nemurire. Que'i mai trebuie acum de quât să se numéscă autor, și apoi să se facă privigétóre; dumnélui așa ȃice, dar chronica scandalósă vorbește altele. — Stă acum și se gândesce, se gândesce și iar se mai gândesce. Apoi ȃice: «Qua să mă fac autor, trebuie să dau cărți la lumină, și fiind quó autor nu è fite-quine, eu daró trebuie să fiu deosebit din queillalți pe quari în alți timpî dascălii mei îi numiã hidei, dar confrății mei de autori îi numesc *viulgeri* (*) Așa mai întâiu de tóte trebuie să fiu fără de căpătiiu qua să ȃic quó sunt liber: în casa quare voiú locuí trebuie să am quâte-va cărți quât se va putè în limbi mai stră-

(*) Toți Sarsailii au jargonul gallicu.

ine; în camera mea cu cât va fi mai nemăturat, cu atâta o să dau un ton quò prè puçin mẽ gîndesc la lucrurile aqwestea trecétore que n'au a face cu nemurirea, daqua-am mustăți, trebuie să le raðu, daqua nu am, trebuie să le las să créscă din preună cu bårbióra. Quând es afarò, qua să mẽ cunóscă de de parte, trebuie să 'mi puiu ochelarii la nas: hainile să'mi fie deosebite, pèrul să'mi fiă... queva mai deosebit, fracul o faça cam așa; mantaoa... arruncată într'un chip clasic —

ba romanticu; crevata mare, desmățată, sau nici de cum; pe pantaloni să am quâte-va picături de cernélă; quând voiu vorbi cu ómenii să mẽ răçoesc, să'mi mușc busele, să puiu ochii în grindă, qua să sémân inspirat; să banănăescu din mâini quând vorbescu, quând umblu; vorbele să'mi fie allese adicò quând oiu dà bună diminéța să n'o dau cà toți ómenii, ci să ñicu: «să'ți sâmbescă o auroră, amice pîntre buse rumeni cu dinții albi» — Quând oiu scrie să mẽ bag prin fundături; să mẽ suiu pe locuri cocoțate. Daquă mẽ ñic român, să scriu cât voiu putè mai neromânesce, qua să sémân înalt; daqua

mă ȃic franęesu, sã scriu romãnesce quõ sãmãn mai mult a autor, pentru quõ nu'mi bagã ómenii de sãmã greșalele; limba romãnescã nu è hotãrîtã și o s'ò hotãrãscu eu. — Hei!.. que sã mai fac? Hei! sã port tot-d'a-una portofolliul qua sã însemnes ori que idee îmi va veni. Am mai uitat un lucru; sã'mi las unghiele mari, într'un cuvânt, sã fiu deosebit.»

Așã se gãndesce D. Sarsailã, sau mai bine astfel de înțelles au gîndurile dumnélui, de și cu alte vorbe și alte phrasi d'alle dumnélui mai allese și întortochiate; pentru quõ, quãnd 'și ar exprimã ideile cã lumea și ar numi lucrurile pe numele lor, atunci bine veđi, dumnéta, cititorule, quõ s'ar pãcãli singur.

Sã punem acum quõ D. Sarsailã este romãn. Daqua voesce sãși mai mobilese capul cu queva idei strãine (pentru quõ la ast-fel de autori tóte lucrurile le sînt strãine) allérgã atunci nãvalã la limba franęusécã, ș'apoi îl veđi quõ începe sã ne arate quõ în franęusesce (e) înainte de (m) și (n) se pronunã cã (à), (i) ca (e) și (u) cã (iu); apoi îl auđi, *enteres*, *Labirent*, *semplu*, *amblemã*, *ochiuparisesc*, *Neptiun*, și alte asemenea cu ast-fel de idei, cu ast-fel de gãndiri, cu ast-fel de podóbe și dichise acum D. Sarsailã este autor întreg întregulețu, din cap pînã 'n picióre, nu 'i mai rãmãne, de quãt sã trecã la sãnta nemurire, și sã

ne lase pe noi aștia vulgarii, pe quare dumnélui îi numesce *viulgeri* în pace și în repaos.

Pe când țerra românéscă erà de tot necivilisată (quôci acum s'a civilisat, dómne păsesce) se vedea prin Bucuresci quâte un Manea que strigà pe ulițe: «Toți boerii se mórà numai Manea să trăiască!» quâte un Dumitrică quare n'avea altă idee de quât una și bună, cređând quô tóte muierile sunt înamorate de el pentru quare își tot cântă singur cântecul «Dumitrică, vin la leica» și alți asemenea autori și poeți ai aquellei epoche. Acum s'a mai subțiat gustul românilor, nu pré le place să petrécă cu ast-fel de ómeni; băieții pe drum nu se mai ține dupe ast-fel de inspirații. Acum sunt la modă d'alde de D. Sarsailă, Sgândărilă... autorii regenerației românesce. Aquesția sunt appērătorii libertății românesce, pentru quô și daqua nu vor fi Români, dar sunt liberali dumnélor cà aquéia. Așà, âmbând prin tóte casele, încep a cântà și pe coconița Drăgana și pe coconița Dobrița, le spun quô sunt nisce dumneđeóice mai

păgâne de quât Venusși de quât Diana. Ochii dumnélor sunt mai vioși și mai focși de quât ai pricoliciului; poetul spune quô sunt nisce lucé-

fări, dar è minciună gólă. Sprincenile le sunt doë curcubee, obrasul mai mare de quât luna, (que eisme!) se înfăcișesă la dumnélor, și elle pline de simțire îi primescu cu mare grație.

Să vedem acum și firea sau bóla D-lui Sarsailă sau Sgândărilă. Ia intrat în cap odată quõ este

autor? nu 'l mai póte tãmadui nici un leacu de aqueastă bóla. Nu se mai póte nimini apropiã de dumnélui, întocmai cã de bietul țigan que făcuse schimb cu romãnul dându'și callul qua să ia un dovléc que

fi spussesse quõ è ou de bidiviu. Nu 'i mai trebuiã bietului Borcea de quât să'și clocéscă oul cu tótã grija întocmai ca o pãsarũicã (negreșit quõ nu privigétóre); s'a pus pe dênsul qua să'și dea cãldura și duhórea; să dea însfãrșit viața oului de bidiviu.

De venea nevasta la dênsul, el bolborosea ochii, se înflã, se sporovea din corp, pare quõ ar fi avut pene și făcea cașșșș! De venea copii la el, el făcea cașșșș! nimeni nu putea să se mai apropie de inspirata dihanie, îl cam tîrnuisse Romã-

nul o dată! dar acum el o să aibă un bidiviu și o să învețe minte pe Românică! Ast-fel și de D. Sarsailă nimeni nu se mai p^ote apropiã, nici pãrinții, nici rudele, nici prietenii, qu^o el își clocesce mârțoaga de Pegas cu aripile de balaur pe quare are de gînd să sb^ore la nemurire cu dibla la spinare și cu p^erul vilvoiu ast-fel:

Sau și ast-fel:

Să venim acum la scrierile D-lui Sarsailă; Dumnélui în vorbă, în scris nu mai pomenesce de quât de Amon de Apolon pentru qu^o și autorul Alexandriei tot de dênșii vorbește; veđi în versurile D-lui cu loc far^o loc: «Aură balaură, Procnă: Pliuton Serber, Rumân (și Rumân este om în parenthese). Adduce pe uscat pe toți duși de pe lume, fel de fel de jupînese sau lelițe pe quare Dumnélui le numesce muse, și noi vulgarii nu le brodim bine numele și le numim musce. Quâte o dată Domnului Sarsailă îi plesnesce în cap să scrie și litteratură, și tot proștii aștia de vulgari, făc^endu-se qu^o greșesc, o numesc la-trătură.

Daquă vre-un biet om, necunoscător ânc^o de

lume și de ast-fel de bóle epidemice, necunoscute pînă acum pe aste tărîmuri că și cholera, Morbus, și quare îi au d'a rîndul fără a allege și pămînten și străin, daqua ȕic un om mai simplu, vîdîndui, se amăgesce, socotesce quă va fi vre-un geniu într'ênșii, și începe alle da quâte o povață. D. Sarsailă se face foc. — Hei mă rog, pînă aquí și mai mult nu te întinde; ȕi quă sunt încellător, derbedeu, necinstit, păgubitor societății, attingete quăt vei de părinții mei, de rudele melle, de lege, de patrie, de mine ênsuși însfîrșit, quă îți dau voie, sciu de glumă, dar!.... de dibla mea, să nu quare cum-va să te attingi quă, mă fac drac, te chiem la duiel și rîsbunarea 'mi este neadormită, nici

în mormînt nu se împacă. Ómenii îl află, băieții sunt băieții dracului, îl pun la miȕloc; unul îl laudă, altul îl întrebă que a dat pe ochelari? altul îi spune quă îi șade bine cu dênșii; altul îi spune quă pe semne 'i a perit vîdul de quând s'a făcut poet: altul îl întrebă que are de

gînd să mai dè la lumină? Dar altul pe la spate face semn altuia, și ȕice: «ia înjurăl de lyră să veȕi quă se face foc. Ast-fel e lumea să n'afle

quõ ne è scump vre un lucru, quõ tot de aquella să légã. — Ia lãsați gluma bãieți! que aveți, ðeu, cu lira Domnului Sarsailã? Atãta lucru ați vëðut și la Dumnélui, ș'ați pus pismã pe dënsul — D. Sarsailã se duce a casã plin de necas; mai face quãteva versuri, se plimblã necãjit foc declamãnduși versurile de rësbunare.

Și hotãraște duelul a se bate cu ori quine va mai îndrãsni ai supërã sau ai drege vre un vers; pentru quõ Dumnélui estesau Prosa sau Poesia întrégã împelițatã.

Sã. veði acum și operile D-lui Sarsailã.

Dumnélui 'și a fãcut în cap un *ideal* dupõ

cum ðice Dumnélui, iar noi proștii îi ðicem o *idolõicã*. Aqueea e drãguța Dumnélui, dupõ cum ðice un fel de Dulcinee, un fel de Lelișã, quare nici nu se gãndesce la Dumnélui, nici nu scie de se aflã vre un Sarsailã sau Sgãndãrilã pe lume. Acum mai tóte scrierile D-lui Sarsailã se îndreptesã cãtre Lelișã idealã, sau de nu sunt unele d'a dreptul cãtre Dumneaei, cu un sul subțire ânsë tot dã să pricëpã quõ è înamorat foc, și tot la Dum-

neei gîndesce quând scie; dar poți să 'ntrebi cititorule qua que fel de înțeles au aqueste opere? Citindu-le mai nimic nu înțelegi, dar după que le citesci tóte, (de vei avè răbdare sau de nu vei adormi) atunci scoți înțellesul următor; «Eu te iubesc de un an, și tu habar n'ai.» (que nedreptate!)

De se va întemplă ânsă qua să'și facă năluc poetul, și să cășunese pe vre o biată femeie, închipuindu-și ca un fel de *tronc Marico*, quô biata creștină este Dulcimea Dumnélui; atunci să te mai ții, să ascuți la versuri. Se pune păcală și o numesce Hantatar scie, și mi'ți începe quând cu *baree* quând cu candelé quând la đioa numelui, quând o pörtă prin căruță, quând pe subt scără, quând pe unde nu pute a nas de om, face pe biata femeie de ocară, o dă tîrgului.

Apoi de este să descrie natura în simplitatea ei, (cu tóte quô d-lui nici o dată nu'i plac lucrurile simple și se nebunesce după pestrițu), vre un câmp vesel, vre un cer senin, vre o apă limpede, vre un crâng, vre o dumbravă, un deluleț, un munte, D. Sarsailă ca să fiă înalt, îl veđi quô è numai trăsnete și plesnete, numai urlete și vaiete; apșóra i se pare o Mare în talazuri, câmpul păstorilor o tabără sângerósă, fluerul o trâmbiță d'alle mări; e numai grozăvii și potópe D. Sarsailă. Quând è Dumnélui trist sau melancolic, è

numai foc și inimă albastră, cu tóte quǒ mai nici o dată nu è trist, dar ðice așa, quǒ è al dracului, scie să se prefacă hoțul qua să arđă inima bieteii chreștine. E vicién uitete, de n'are margine.

Peptul Dumnélui ðice quǒ este ocnă de dureri. Apoi d'alde Iad, Satan, Cornea, Dracul, lacul, quâte vei, găsesce quineva mulțime, que le veđi presărate prin tot locul, fără știrea chiar și a Dracului; quǒci ei, este adevărat, quǒ de multe ori sparge multe opinci, pînǒ să facă quâte un om să fiă cu totul al lui și quare să nu facă nici un lucru fără scirea lui; ânsé Dracu cam e, dar are și ele o mândrie; pe ómenii sěi nu 'i lasă așa de batjocură; numele lor însufflă grósa și frică în lume iar nu despreș. Un om quare are a facce cu Dracul, nu trece în lume așa nici de flécu nici de dovlécu.

Să veđi acum que fel D-lui Sarsailă îi vine quâte o dată tónele să intre și în litteratură. Te pomenesci quǒ 'i plesnesce în cap, să se facă litterator mare în nisce limbe que nu le cunósce și nici sunt nici alle lui nici ale băbăcușisěu, nici alle ninecușisei. Face la grammatice, face la dicționare, și ne spune quǒ pardoséla pe românesce se chiamă caldarîm, taběra lagar, lancea masdrae; arbare quare este așa de vechiu românesc, quare se vede prin Biblie prin Apocalipse; Dumnélui strigă în gura mare quǒ nu è românescu, pentru

quõ întrebând pe scumpa sa jumătate pe D. Sgândărilă, 'i a spus quõ se ȃice *copaciu*. Pe *june* 'il face tẽnăr și pe tẽnăr *fraged*; fapta *rěsplătirei*, adicõ *rěsplata*, Dumnělui ȃice quõ ȃ tot rěsplătire, adicõ ȃice quõ precum Sarsailă, Sgândărilă și quei l'alți sunt tot una, fără a fi tot una, așa și *rěsplata* și *rěsplătirea* este tot una.

Apoi de 'l o duce pęcatele pe bietul D. Sarsailă să învețe vreo trei patru figure (nu tocmai anevoie) din geometrie, fără să cunõscă nici o limbă nici o grammatică din lume, atunci începe a strigă și chiamă să iasă cu dẽnsul la luptă drėptă pe toți mathematicii englesi și francesi, și din ori que parte qua să vėđă que geniu a scos țerra romănescă.

'Și a făcut o dată D. Sarsailă operele? acum îi trebuie prenumėrați, și începe a strãnge așa :

Sau așa: (pentru quô este patriot Dumnélui).
Sau cum sê pricepe:

Ânsê pe unde merge ast-fel de răspunsuri pri-
mesce.

Pinõ quând la bêtrânețe, cu gîndul tot la Nemurire și la Dulcinea, îl prididesce o simțire fôrte clasică în quât se appucă cu mâna de inimă, de multul simțimênt; pînõ quând din simțimênt în

simțimênt din libertate în libertate, din amicitie, în amicitie, ajung cu adevêrat la nemurire; quõci făcêndu-se de greutatea lumii și chiar rudelor, trec în ochii ómenilor quõ sunt fărõ mórte, numai au sfîrșit, qua să scape odată chreștinii de dênșii.

Copii, quâți învêțați carte, feriți-vê cà de altă aea să nu cădeți în bóla autorlícului, învêțați carte, cultivați artele, și meșteșugurile, scrieți quât puteți. — Eu nu vê đicu să nu scrieți. — Dar scrieți qua să vê deprindeți, qua să vê folosiți voi, qua să folosiți pe alții, dar nu qua să sburați așa de juni și de timpuriu la nemurire; quõ đeu nu sciți que va fi pe acolo. E pëccat de voi să vê përdă părinții așa de vii viuleți și să aveția face cu dușii de pe lume.

Quând scrieții, și dați queva afarõ nu vê suprați, nu vê sporoviți, auđind lumea quõ vorbesce de scrierile vóstre; pentru quõ așa è lumea; u-

nuia îi place una și altuia alta; la toți nu o să plăceți, ânsă să punem quō nu veți plăcè la nimeni; nu vè faceți atunci inimă rea. Quōci pōte să n'aveți talentul scrisului, și să întemplă să aveți povețe dela ómenii que vè voiesc binele, pe quari trebuie să 'i ascultați, și să ascultați de multe ori și quelle que audiți quō ȃic aqueia que vi se par inemicî; de multe ori ei ne vèd mai bine greșallele de quât amicii.

Pe urmă să vedeți și alta; a fi quine-va autor în secolul nostru, nu è o meserie cu quare să se hrănescă. A defăimă quineva pe un cismar quō nu face cisme bune, pricep quō are cuvânt să se supere, să fiă mîhnit, pentru quō cu aquêsta îl vatămă, îl păgubesce la meseria lui, face să fugă mușterii de dênsul, și prin urmare îi ardică miȃlôcele traiului, îi ia bucătura din gura lui și a copiilor, ânsă a ȃice; quō *D. Sarsailă nu scrie bine, nu è autor*, que are d'a face aquêsta cu miȃlôcele traiului lui? Quând a mâncat quine-va vre o dată pâine cu autorlicul unde se vorbesce limba românescă, afarō numai daqua nu va fi hotărît a se face și cerșător?

Scrisul este și el un talent cultivat cu educația că și tóte quelle lalte talente; și daqua natura nu m'a făcut musicant, dănțuitor, zugrav etc, numai este alt miȃloc de a trăi și a fi om onest? Assemenea și daqua nu m'a făcut poet sau autor, să mă strâng de gût? să mă aruncu în gîrlă? Să

mă leg de ómeni, pentru que să'mi ȃică quó nu scriu bine adicó quó nu sunt poet sau autor? Nu se va aflá și pentru mine vre o altá meserie qua să 'mi ducu viața și să pociu dobîndi socotința și stima ómenilor? Am cercat să scriu, n'am plăcut ómenilor, m'au luat să mă îndreptese și au întrebuiñtat sau rîsul sau povața; 'mi au arátat greșallele sau din bună voință și prieteșug, sau din rěutate și pismă, qua să sbóre numai ei la Nemurire; vor să rîdă ȃic, sau să mă povățuia-scă: que am eu să'mi facu atáta inimă rea, pare quó 'mi ar fi tăiat ori que miȃloc de traiu. A'mi ȃice quineva quó nu scriu bine este întocmai qua și quând 'mi ar ȃice quó nu cînt bine, nu danțu bine, nu zugrăvesc bine (mai virtos quând nu sunt dascál nici de musică, nici de danț, nici de zugrăvie qua să mă hrănescu cu aqueste arte).

Ânsé veȃi, Domnului Sarsailă nu i se pare așa; dumnélui dupó cum ai vėȃut; è mai mulțumit să'i ȃici ori que; priimesce mai cu răcélă ori que insultă, ori que ponos, dar de dibla Dumnélui să nu te attingi, quó ai vėȃut quó sa face foc. Eu nu vorbesc glume; să te dai numai la o parte, și să ascultí, quó atát se supěrá unii, în quát, și făró să 'i cheme Sarsailă, pe locu cum vor vedé aquest articol, își gátescu materie de scris, și să te ții. Se făcu numai fiere și venin, ȃic quă de Lyra Dumnélor te ai attins. Apoi numai veȃi quáte o pa-

rascovenie pe quare o numesce Satiră, și pe quare nesciind cum s'o mâne, se păcălescu iar pe sine.

Să nu gîndiți copii quă eu cu D. Sarsailă sau Sgândărilă voiu să înțelegū pe quineva; anume, feréscă Dumneđu! — Adun ânsě dupō cum am đis și altă dată, adun tōte rîsurile și secătorele vătămětore que le vėdu la unul la altul, și ênsuși în mine, (pentru quō fiă quine își are pe alle salle) și le personific, dupō cum se împelițesă tōte în Domnul Sarsailă. Sarsailă este un nume închipuit que are în sine a queste lucruri fōrte de rîs alle autorlîcului și altele mai multe că frunsa și că earba și că nisipul mării: Pe lîngō quare se adaogu și aquellea de a critică fără critică și a judicā fără judicată; de a învăța pe ómeni cum să scrie și facă tragedii fără a scî să scrie; de a îndreptă versurile băeților fără să fi sciut vre o dată que este un vers, și jucând rolul Măgarul cu Privigětorea, săși cante singuri canteul și să ne puie înainte ênsuși aquea fabulă, đicēnd quō nu è cāntatā cum ar fi cāntat' o dumnělui, etc. etc. ect.

Feréscă-se, fiă-quare se nu semene cu D. Sarsailă, și quățî au appucat aquest drum, nu è timpul trecut, âncō sunt juni; lase secăturile a questea; apuce-se de vre o trébă, de vre o slujbă, de vre un meșteșug, sau ânsuși de scris, dar appucăse cum trebue. Învețe bine limba în quare voiescu să scrie mult, cercetese și phlosophéscă în materia în quare

voesc să scrie. Ast-fel puși pe calle și duși la biserică, vor puté să și bucure pe bieții părinții que acum își blestemă césul quând le a venit în gînd să și învețe copii carte.

Dar nu așa părinți, nu așa, cartea nu strică nimic, alta è cartea și alta è creșterea și îngrijirea părintéscă, și una fără alta nu plătesce mai nimic; cu tóte quõ din amëndouă prețuesce de mii de ori mai mult creșterea și îngrijirea părintéscă. Póte să nu scie quineva carte, și să fiă omul quel mai bun, quel mai blând quel mai onest, quel mai cu frica de Dumneșeu, quel mai ne-supărător, luându-se dupõ exemplu părinților, și dupõ povața que 'i au dat ei la îngrijirea lor; pe quând altul, cu tóte cărțile din lume, fără îngrijire, fără obiceiuri, plin de duh și farõ inimă să ajungă quel mai supărător ómenilor, sieși și prin urmare nenorocit și de rîs ca de D. Sarsailă.

Așa dar părinții, pe lîngõ nenumératele datorii que aveți la îngrijirea și creșterea fiilor, însoțiți-vé cu învățetorii, și feriți-vé copii cà de foc, să nu cadă în năbădăile autorlîcului quõ vai de voi și de ei. Lăssații să scrie, dar nu le dați nas, nu'i înlesniți să și typărăscă încercările copillăresci quõ 'i ați perdut. Aquésta v'o spuiu din încercare; v'o mărturisesc cà un păcat quel mai mare que am făcut în viața mea. Din nesciință, din neîncercare, din dragoste póte am înlesnit typăririle

a vre o quâți-va juni, 'i am lăudat, socotind să 'i încurajeđu: și 'i am făcut să ia fum în cap; s'au perdut, au ajuns nenorociți, și sunt incredințat quō am să dau séma înaintea lui Dumneđu.

Așa dar părinți, învățători, voitori de bine, luați séma qua copii cu quare vă încărcăți. Omeni ai lui Dumneđu în deobște, pe quâți băețoi vedeți quō vă vin prin case cu cataloge de prenumeranți qua săși typărăscă încercările copillăresci, goniții, goniții quāt puteți; quō le faceți bine, îi desbărați de viața leneșă a nu se supune la greutatele unei cariere, unei meserii; îi depărtați de ispita de a luà bani, a'i chieftui la nebunii copillăresci și a nu avè apoi cu que săși typărăscă cartea, și prin urmare a debutà de la ântêia óră cu încellătoriile în lume. Să nu gândiți quō è vre un geniu unde vedeți vre un catalog. Geniul è mîndru, nu se umilește, nu cerșasce; el găsește miđlóce să se facă cunoscut, (mai vîrtos în secolul nostru (farō a se tîri qua săși cerșescă meseria, nebunia, și un viitor plin de rîsurile D-lui Sarsailă. Prin refus și gónă la asemenea băețoi faceți aqueea que n'au făcut părinți și învățetorii lor.

1838

Assupra lui *Sarsailă* éttō que a mai scris *He-liade Rădulescu* la 1860:

Cititorii noștri și adduc aminte de vechia lor cunoscință de pe la 1838, de Domnul Sarsailă autorul, voiu să ȃicu, cu ochelarii lui pe nas, cu Dulcinea Dumnelui, cu sabia și cu pistolele salle sfidând ómenii la duel să le verse sângele, daqua avea pécatele să nu le placă producțiunile geniului dumnisalle.

Și adducu aminte de D. Sarsailă quând cãllare pe quâte un scaun de lemn sburând cãde pe Pegas cu pèrul vilvoiu la nemurare, quând descindènd din înãlțimea Eliconului pãgân spre a în-genunchiã și a 'și depune versurile la piciorèle Dulcineeï salle, quând clocind pe vîrful caselor și movilelor quâte un ou din quare avea să ciocnescã vre un bidiviu, attunci să 'l fi vèđut quineva quõ nimeni nu se mai putea apropiã de ellu. — Apoi quând mendicând cã ânsuși Omeru, prenumerațiõ la operile salle; quând cerènd or punga or viața cu pistolul în peptul profanilor de neprocopsiți que nu avea gust de operile D-lui.

Și adduc aminte de D. Sarsailă, cititorii noștri; ânsè quine erã aquel Domn Sarsailă? Petru? Pavel? Stan? Coman? — Ferescã D-đeu! Nimeni a nume și întregu, și toți, iar noi Români împreună, contribuiam quare mai mult quare mai puçin, spre a formã aquest personagiu ideal și collectiv.

Domnul Sarsailă è un typhu, o figurã, cã Don Chiciotte al lui Cervantes, cã Tarful, cã Arpagon,

ai lui Molière, că *Demos* al lui Aristophane. D. Sarsailă este incarnația tuturor calităților que disting pe DD. Autori, și politici ai nostri. De face dramă, è unul, de face elegie or satiră, è asemenea altul; fiă quare își are partea sa, fiă quare uitându-se că într'un specol (oglinďă) în D. Sarsailă, își vede chipul, își aduce aminte de nebuliile și de vanitățile și păccatele juneței salle.

Ânsă dela 1838 pînă la 1860 sunt vre o 22 de anni. Quâte evenimente de atunci pînă acum! quâte n'a mai învățat D. Sarsailă? quâte roluri n'a mai jucat? Ellu è Revoluția împelițată, ellu România în carne și în óse, ellu martyr, viu viu-lețu, ellu politicu mare, ellu furul și pocitorul baladelor populare; ellu senioru cu dominiuri și servi pe domeniurile salle segnoriale; ellu liberator ai servilor de pe dominiurile signoriei salle, nici mai mult nici mai puțin Tîrtanul de quât signor feudal. Ellu è Democrația; ellu è socialismul incarnat, el geniul cu ochii de broscoiu; ellu archeologul secolului; de ellu se tem monarchiele și îi ardu sau îi spândură portretul în efigie; ellu cavalerul errant și își caută în tóte părțile un scutier. Domnul Sarsailă colectiv nu se mai astêmpără pînă nu va ajunge la putere. Dealu Mitropoliei, ciomagul, pistolul, stiletul, veninul, calomnia, cabala, comedia machinei, comedia famosului..... jurnalistica quând cea mai incen-

diară, quând cea mai turbată, quând cea mai sordidă și îngălată; ellu è totul, ellu are patentă de Zavergiu dela curți mari și potente și însuși dela societăți que nu sunt nici mai mult nici mai puțin de quât *medicale*, Ellu è armat cu bariere și carmeni dela Iesuiți. In lipsa lui din țerră quâte n'a mai sufferit, quâte roluri n'a mai jucat, pe la quâte închisori n'a mai fost! și tot pentru patrie, tot pentru libertate; ași se face *Figaro*, mâine *Don Pascale*, poimâine Dulcamara, cavalier de industrie, scamator: foc scôte pe ochi, acce și cordele pe nas. Tîrgovistea tremură de ellu să nu i se dea foc. Pitestii se crucescu, Craiova credulă crede și è în pericolul d'al allege de *Méimandar* și preparator al unui viitor cum nu s'a mai audît.

Domnului Sarsailă ași îi è urită Tyrania; mâine are trebuință de un împărat; ași è cu democrații, mâine cu Polécii que vor se annexe România la Polonia, ași agent al unei puteri, mâine al alteia.

Quăți ómeni n'a mai murit de la 1838 încoà? quăți nu vor mai muri: generațiunile se vor succede, și D. Sarsailă rămâne eternu că la Donchiotte, că Tartuf, că tóte figurele poetice, și fictive, și tot înaintésă (quõ è progresist) și în vanitate, și în astuțiõ, și în cabale, și în trădări și însuși în crime, și tot omu onest este Dumnelui, tot cu dinții de onóre se ține; tot patriot și na-

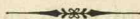
ționalist mare, tot poet și autor; ellu è *điarul* ellu è *luminarul*, ellu è luciafêrul României. Intre D. Sarsailă colectivuu și queillalți Români este un chaos, pentru quô ellu pórtă pe cap aureola candorei verginelor ceresci, și în mână ține Stâlparea Martyrilor. Nimeni nu è ca D-lui asemenea de quât cumetree și complicii D-lui; ellu este toți și toți sunt ellu întregu întregulețu.

D. Sarsailă vine în țerră cà Peneșu împêrat; mai mult de quât Figaro pe scenă în triumful sêu de mulțumire.

Reproducem versurile lui Figaro publicate în Currierul Român, anul 1837, queva ânsê mai împlinite, pentru quô și D. Sarsailă s'a mai împlinit a ajuns autor, a înălțat prosa, a ajuns om mare.

FIGARO ȘI DON PASCALE.

Locu la martyrul
Locu la heroul,
Și la poetul!
A! que mai viață!
Que mai plăcere
Pentru un geniu,
Cà alle nóstre.
Bravo și mie!
Bravo și ție!
Bravo Bravissimo
Fortunottissimo
În adevăr!

Locu la martyrul
Și la poetul
Autor mare
Al României;
Politicu mare,
Archipoliticu,
Archilogic,
Mineralogic,
Diamantissim!
Archihistoricu,
Archiphilosoph.
Ontologia,
Ortographia

Cosmologia,
Și poesia
Zoologia,
Democrația,
Și monarchia,
Tótă Botanica,
Tótă chimia,
Tótă retorica,
Astronomia
Le am pe degit
Ca nimeni altul.

Alții învață,
Se pun cu peptul
Și 'și bat capul;
Noi procopséla
Avem din fire
Cu ea ne nascem,
Scrisul, citirea
Ne cam incurcă;
Iar minte geniu...?
Noi suntem mintea,
Noi suntem geniu!
Ducă-se naibii
Clasuri, examen!
Naibii diplome

Și atestate!
 Trăiască amicii,
 Frăția întrégă
 Quõ te înalță
 Pinõ la ceruri.
 Eu și ai noștri
 Suntem que suntem:
 Noi România,
 Noi libertatea,
 Noi Poesia,
 Umanitatea!

Bați cu piciorul;
 Și legiõne
 De Draci, de Îngeri
 Esu înainte'ți:
 Și scırța, scırța!
 Broșuri, volume
 Foi sburătore,
 Sciința lumii
 Implu cetate,
 Și țerră întrégă
 Dela colibă
 Pin la palat.
 A! bravo mie!
 Bravo și ție,
 Buni frați de cruce!
 Orest Pilade
 Se duc la Naiba
 Pe lung-a nóstră
 Frăție strînsă.

A! que mai viață

Que mai plăcere
 Pentr'un politicu
 De calitate!
 Loc la martyrul,
 Tunet și fulger,
 Fulger și trăsnet,
 Quõ vë ia Dracul.
 Pină la unul!
 Țerra 'mi è mână
 Și cască gura
 La a mea voce
 Și l'al meu geniu
 Cu ochi de Argos,
 Ochi de Archangel
 Cu ochelarii
 Căllări pe nas
 Că Poesia
 Peste pegas.
 Loc la poetul
 Creat de sine
 Loc la martyrul,
 L'archi poetul,
 Și poetissim
 L'archi martyrul
 Și martyrissim
 Viu Viulețu!

Sune trompeta,
 Tromba marină,
 Fulger și trăsnet!
 S'auđă Țerra,
 S'auđă vii
 S'auđă morții,

Să 'și plece capul
 Omer, Virgiliu,
 Pindar și Dante,
 Tasso, or Schiller
 Milton, Byron,
 Și Machivalei
 Și Taleirande,
 Jos la pământ!
 A bravo mie,
 Bravo și ție
 Frate de cruce!
 Și eu sunt mare
 Și tu esci tare:
 Bravo bravissimo
 Fortunatissimo!
 În adevăr!
 Quò terra tótă
 Mě recunósce
 D'al sėu politicu,
 Angel custode,
 Țeu tutelar:
 Marele martyr,
 Și poetissim.
 Marele martyr,
 Și martyrrisim
 Viu Viulețu
 Bravo Bravissimo,
 Fino Finissimo
 În adevăr!
 Satyra astă-ți,
 Măine ciomagul,
 Poimăine spada

Palme la drépta,
 Palme la stânga,
 Paf la o parte,
 Plici d'astă laltă:
 Martyru 'n sus,
 Martyru 'n jos:
 Unde mi'l cauți
 Mi'l și găsesci:
 Ați cu împărații
 Măine cu glóta;
 Ați democraticu
 Măine monarchicu
 Cu demagogii
 Or cu tyranii
 La noi ẽ una:
 Unul cu altul
 Se 'nțelleg fórte
 Fac la minuni.

Ș'apoi?... Ș'apoi?.,
 A! Bravo mie!
 Bravo și ție!
 Și eu sunt mare
 Și tu esci tare!
 Noi, noi la tóte,
 Unde ne cauți
 Ne și găsesci,
 Noi facem totul:
 Bravo bravissimo!
 Fino finissimo!
 Saarsaailissimo!!!
 În adevăr.

Aquesta este D. Sarsailă, o dată pentru tot d'auna, qua să scie toți, quō nu è vre o allusiō anume la persóna cuiva în parte, și quō este un specol în quare ori quine se va puté vedé, quât va ajunge de a nu 'și mai cunósce lungul nasului. (*) D. Sarsailă erà odată numai autor; acum è de tóte, și prin tóte ajunge la tóte. Prin autorlic ajunge la chivernisélă, prin chivernisélă la autorlic, și *înaltă prosa românescă*, (dupō mărturia unui călindărel historicu); și apoi cà autor: póte deveni legiuitor, reformator cum se jóce pe degit și să turbure țèrri întregi cu ómeni, mai vîrtos daqua țèrrile vor fi locuite de ómeni creduli (qua să nu đicem de cască gura)... Publicist, deputat, đurnalist nebotosat sau fărō nume; și din înălțator de prosă ajunge la coboritor de poesie; dela đurnalist nebotosat, din diblar odorogitor din plagiar rîmător, ajunge și pănō la putere; și atunci vai de lume, de îi va đice quine-va quō nu scie să scrie bietul logofețel, se supără, veđi bine; și de nu credeți, auđiți versurile unuia din vechii nostri poeți.

Chiellului quând îi đici chiel,
 Biet se superă și el;
 Dar ție om de nimic,
 Quând 'ți or đicece cum îți đic
 Adicō logofețel,
 Nu te superi ca un chiel?

(*). Veđi Critica Grammaticale.

Pe la 1838, Currierul de ambe-sexe, aquel Currier hermaphrodit, după expresia altora, de și cam pișcătore ânsă fôrte ingeniósă și candidă (quoci pe attunci aveau scriitorii rușine sau candidóre). *Currierul de Ambe-Sexe* între altele descriă și caracterul D-lui Sarsailă, plăcerile lui, umorile lui, harțagurile lui, generositățile lui; și éttö cum 'l descriă: Și aqui Heliade reproduce dela pagina... pasagiul quare începe, «Domnul Sarsailă, «dupö cum ați auđit, e mai mulțumit să-i ȃici «ori-que, și 'și continuă pînö la cuvîntul: «nici în «mormênt nu se mai împacă»...

Nu credea pöte nimeni pe attunci pe bietul Currier; Vedeți ânsă, cititorii mei, quö în fine de și mai târđiu ânsă 'i-a eșit dreptatea, și ânsuși după 22 de anni?

Facă-se quine-va de dinadins Sarsailă, și ȃică D-lui Sarsailă quâte duce Dâmbovița și Dunărea și Marea, quö è Jidan; quö pe tată-sëu 'l au spândurat pentru calpusalic, quö pe tată-sëu 'l au pus în fere pentru quö tundea galbenii vistieriei; spuiă-i curat în ochi quö è cocoșat sau chiel, spuiă-i curat în ochi quö è Mefistofeles, puiă'l în spîndurătore cu frate-sëu de cruce împreună; quö nu se supără; — De dibla lui ânsă să nu se attingă nimeni, quöci se face mai rêu de quât Dracul.

Quât îi va ȃice quine-va quö nu scie se scie, o pînö aqui. Epocha nóstră ȃilele nóstre sunt de

aquella de quare dau tóte pe façiã și Adevêrul și Minciunea. Vêðurôți quô a eșit dreptatea *Curierului de Ambe-Sexe*? Tóte a sufferit D. Sarsailă, numai de logofeția Dumnélui, numai de limba D-lui quât a cutesat a se attinge quine-va; a arătat quât este de capabil să facă în plină constituțiö. De vë mai quere inima, mai attingeți-vë, bunii mei Români, de Dibla D-lui Sarsailă.

Eu unul m'am învêțat minte; și îl lassu în rîsul copiilor de prin schöle.

DULCAMARA.

Aproposito de Figaro și Don Pascale personage faimöse din operă, nu putem uită și pe celebrisimul Dulcamara. Aquesta personifică în sine, cum se scie, pe toți aquei medici minunați quari au studiat și cunosc medicina, întocmai dupö cum a studiat și cunösce D. Sarsailă tóte sciințele și artele cu Archeologia și numismatică la un locu. Dulcamara, cà și D. Sarsailă, este o celebritate europeană, cu diferență numai quô Dulcamara, Figaro și Don Pascale sînt nisce specialități, unde D. Sarsailă este în țêrrile nóstre o universalitate pe quare n'o cunösce âncö Europa. D. Sarsailă e un tot; iar questilalți sînt nisce părți; și spre a

studiã bine cititorii noștri totul, credem quõ le facem un servițiu de le vommu facilitã spre a studiã părțile. Vêdurõ pe Figaro și Don Pascale; catã sã le arãtãm și pe doctissimul Dulcamara. Apoi pe quãte trei unindu-i la un loc, și mai adãogãnd alte multe qualitãți și îndemãnãri oculte vor avé toți un Sarsailã întregu.

Cum sã'ți arãt însã, o benevolente cititor, pe Dulcamara? cum sã te facu sã 'l cunosci daqua nu'l ai vèđut quel puçin în opera Italianã? Romãnul înemerescce de multe ori, quãnd se ia dupe proverbii sei. Ellu ñice quõ tõtã passãrea dupõ limba ei se cunõsce (quãte o datã și pere). Așã dar n'avem de quãt se reproducem aqui limbagiul aquestui faimos personagiu.

El quãnd ajunge și appare prin cetãți și prin sate, cu uniforma lui și cu pene în căciulã qua și quãnd ar fi un ministru constituțional, pune de sunã trompeta spre a adunã ómeni în pregiuru'i și a le face cunoscute virtuțile, lixirului, or balsamului, or tiriacului sèu miraculos, și începe.

E bun de ori-que rëu	Sorgintea ș'a vieței,
Arcanul, leacul meu,	Sorgintea tinereței,
Licóre extrafinã,	Ș'apoiu... ș'a frumuseții..
Ambrosia divinã:	<i>Comprate-lo, comprate-lo</i>
Lixirul eminent	Quõ éttõ-më më ducu,
Lixir omnipotent!	E bun de ori-ce rëu
Cum bei, 'ți ia cu mâna	Arcanul, leacul meu.
Quõci el este fõntãna	

Și friguri
 Și langoare,
 Și Typhos
 Și cholera
 Și oftică
 Și ciumă

Cum bei 'ți ia cu mâna.

Lepră,
 Chelie,
 Virus,
 Și riie,
 Scofuli,
 Rachit,
 Spasme,
 Și asme,
 Revme,
 Podalgă
 Lovă,
 Scorbut,

Tóte le spală

Tóte le stinge

Marea virtute a lécului meu,

Cum bei îți ia cu mâna,

Quóci el este fântâna...

Tóte le spală

Tóte le stinge:

Și bătrânețea,

Și girbovia,

Și căruntețea,

Și chiar orbia,

Și sbârcitura,

Și știrbitura,

Și inoranța,

Și nebunia!

O mare virtute-a leacului meu!

Pêrul negresce,

Pellea albesce!...

Și rumenesce!...

Dinții... întăresce.

Dă și avere

Ori-quât ai quere

Chiverniséla

Fără tocmelă;

Pe Ciarlatanul

Face om mare,

Pe calpuzanul

Om de onóre,

Pe uccigașul

Diregător,

Pe fur de frunte

Judecător.

Pe sceleratul

Reîntregesce

Pe cotoranța

Intineresce!...

Glorie mare

Leacului meu!!!

Cum bei, îți ia cu mâna,

Quóci el este fântâna,

Sorgintea tinereței,

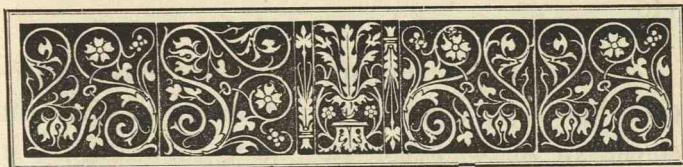
Sorgintea frumuseței,

Mehengiul de candóre,

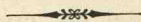
Patentă de onóre,
 Patentă de martyr,
 Divinul meu lixir!
 Glorie mare leacului meu!!!
 Cum bei, esci patriot,
 Al bruților nepot,
 Celebru liberal
 O dată *naciunal*;
 Celebru celebrissim
 Archipatriotissim
 Si membru Doctorissim

Frăției medicale!
 O! marea ta minune que nu
 se póte spune
 De leacu omnipotent!!!
 Licóre extrafină!
 Ambrosie divină!
 Al querului agent!
 Lixir omnipotent!
Comprate-lo, comprate-lo
 Quõ éttö-mě, mě duc.

PREFAÇĂ LA BREBENEI ȘI GHIOCEI.

«După imitația vespilor lui A. Karr, destinăm și noi de când în când câte o colônă doă pentru Ursice. Tot omul când face queva își are și el câte un cuvânt mai bun și mai rău cum a dat Dumnezeu. Prin urmare avem și noi cuvântul nostru pentru que am pus ast-fel de nume copilului.

«Făcând o comparațiō între vespi și ursice, este o diferență, que o pōte vedé fie-quine. Unele numai înțepă și lasă veninul; altele ursică cu adevărat, ânsă au și elle queva bun: Dicoetul lor mai curăță și mai limpesesce sângele; Românul le mănâncă cu plăcere în păresimi (mai vêtos daqua le mai pune și puçin hrén que îi dă pe nas); spun quō din scōrța lor se tōrce un fel de fir și din aqel fir se face un fel de țessetură.

«Ursicele noastre vor cuprinde critice, glume, anecdote, istorioare quare vor cam ursica cu adevărat și elle ca nisce ursice que sunt, vor cam dà și pe nas, quând, pentru gust li se vor adăogi și puçin hrén, vor fi ânsă salutarie pentru sănăta-tea morală aquellui ursicat, vor limpeði sângele mohorit al orgolliului, vor mai închielbèrà și vor încâlța óre cum pre pretinșii nostri autori qua să nu intre numai așa de despuiați și desculți în templul Muselor, și vor servi de învățatură juni-meii studióse. Prin urmare ursicele noastre se vor vedé quò nu au nici de cum rēutatea vespilor; elle își au bunul lor, și quine își va arma mâna cu mânușă candidă și mólle a modestiei, le va puté cullege și a le sorbi sucul salutariu fărò a fi ursicat. Cu tóte aquestea elle nu vor fi relle nici ânsuși pentru quei ursicați, de le va judecà qui-ne-va dupò tótă natura lor.

«Qua să véđă quine-va adevăratul lor cuget, qua să véđă quò elle n'au rēutatea rēsbunării, începem a ursicà ânsuși dela *Currierul Român*, apoi dela Redactorul lui și apoi și mai încolo, cată adicò să stăm strâmb și să vorbim drept. Prin urmare începem cu elle dela *Currier*.

«1. Redactorul aquestei foi bine ar fi să fiă mai cu luare aminte să nu facă ca și Carabul lui Padre Rocco, altele se învețe și altele se facă. Strigă, să nu amestece ómenii vorba litterară cu litterală

și în capul foiei No. 1. lasă să se strecóre o er-
róre atât de grósă, đicênd quò fóia lui è gazettă
politică, commercială și litterală.

«II. Correctorul sau și Redactorul Currierului
bine ar fi să fiă mai luător aminte la correctură,
să nu lase să'și bage Dracul còda și prin errori
typographice să se păcălêscă așa de urit illustri-
simii curtesani făcându-i curcani, quari sunt nisce
persóne atât de onorabili.

«III. Pe Redactorul Currierului Român nu'l sciu
pînă acum ómenii să facă un pas înapoi din queea
que appucase să facă înainte. Și acum favorisând
pe quei que vor să ne țiiă cu bukile, adicò pen-
tru hatîrul Dumnealor, mai încără pe bietul Cur-
rier cu quâte-va bukie de quare scăpasse în an-
nul trecut. Pe semne quò voiesce să mai ia quâți-
va galbeni dela nisce ómeni que nu sciu citi și
înțelege nici într'o limbă...

(Currierul Român din 1847, 2 Iuliu).

Aquestea se đicea acum doi-spre-đece ani. De
attunci pînă acum lumea a înaintat mult și în
bine și în rêu. Currierul Român reîntornându-se
depe alte tărêhuri mai nu cunósce ómenii și lu-
crurile, și pînă se va mai orientà, în locul Ursi-
celor va dà articole cà quelle urmêtóre:

BREBENEI ȘI GHIOCEI.

I.

După cum vădurem *Currierul Român* se appucasse a dà afară și a recomandă Ursicele ca un fel de dicoet foarte salutariu în multe rellé sau morburi atât physice quât și morali.

De atunci Ursicele se mai propagară și variară atât quât deveniră ursicării, pentru quô ursicării è tărîmul de pe quare crescu ursice, aqueasta o scie toți, și Moșu Popa din Buzău și Bădea Onea din Vilcea, și Vlădica și Beșléga după cum se șicea altă dată.

Prin ursicării dară se înmulțiră ursicele, precum și doctorii și ciarlatanii în medicina morală a patimelor. Hygiena pură și impură produsseră mari effecte morali; unii se purgară prin ursice, alții se altoiră și cu binele și cu răul Francei, în quât ne è témă să nu începă Românii a șice: destul, jupâne, cu ursicele dumitalle: quô ne-o cam fi: dă-ne acum alt queva.

Que să dăm dară bieților Români acum într'o epochă de crise generale, adică de mărte sau de întremare? luarăm d'arîndul tôte ierbele și florile primăveratice, și mai blânde și mai mirositoare de quât ursicele, aflarăm Brebenei și Ghioceii, cum și Viorellele și Micșunellele.

Brebenellul sau Brebena sau Vervena era o flóre sacră în antichitate, este flórea Druidilor; quând prima sacerdotessă appărea încoronată de brebenă și sună pavęða de aramă, nu făcea de quât a se auði vocea lui Irminsul sau a lui Marte al gallielor que chiamă pe filii Patriei la arme; prin Brebenei meșteresele sau ghicitórele nóstre, aqueste vechie preotese alle locuitorilor selbelor, spun multe și multe quellor que se duc a consultă oracolul lor, que se numesce ghiocu.

In Brebenei è queva (sau se pretinde a fi) de mysticu.

Currierul Român lassă Ursicele pe sémă altora, și articolele salle de rubrica aqueasta le va intitulă quând Brebeneii și Ghiociei, quând Viorelle și Micșunelle dupó materia que vor coprinde și dupó mirosul sau delicateța que vor avè; spre exemplu, liniile urmétóre fiind de un caracter mai serios sau mai marțial óre-cum, le punem sub rubrica Brebeneilor.

Ne scrie un correspondent al nostru dintr'o țerră depărtată, sau cum am ñice departe de ast locu, din una din cetățile Europei, quó la 10 Noembriu, cu ocasea serbării ñillei de nascere a poetului Germaniei Schiller, dupó multe ceremonii și pompe fórte splendide și solemnele, între multe poesie alle poetului que s'au cântat de artiști ce-

lebri, s'a aflat cu cale a se representă în plină cetate și înaintea a țerei întreg capul d'operă al lui Schiller, faimósa tragedie intitulată Brigandii sau Tilharii.

Spre mai mare onóre a Poetului sau încărcat cu rolurile brigandilor toți D.D. ministri și funcționari quei mari ai Statului: rolul lui Carol Mor sau al Capului Brigandilor 'l a jucat sau 'l a făcut cu mare succes ânsăși Domnul Ministru al quellor din întru. N'a fost un funcționar public quare să nu ia un rol de țilhar, și tragedia s'a jucat cu atâta artă și talent în quât tótă Țerra đicea quó nu mai sémănă nici a tragedie nici a comedie, ci natura întrégă întreguliță. D. Ministru al quellor din întru eră leit Carol Mor.

Epocha nóstră excellă mult în declamatorie. Talma rămâne pe jos pe lûngó talentele que le produse epocha nóstră.

Mulți ne vor assupri quó facem allusiuni óre-quare mai de p'aprópe; ânsé noi am spus din capul locului quó aquéstă tragedie s'a jucat aie-vea într'o țerră fórte depărtată. Brebeneii nostri sunt fórte curtesi și gentilli.

(Curierul Român, 1859, Nov.)

VIORELLE ȘI MICȘUNELLE

I.

În toate limbele fabricarea vorbelor se urmădește querută de logica și geniul limbei.

Precum prepozițiunile servesc de a arăta relația între vorbe și de a da o însemnare diferită, asemenea și postpozițiunile sau finalele vorbelor și au un sens al lor particular.

Spre exemplu; prin prepozițiuni de la verbul *punere* facem *appunere*, *impunere*, *dispunere*, *depunere*, *pro-punere*, *pre-punere*, *op-punere*, *sup-punere*.

Asemenea, schimbând finalul, putem dice *pus*, *pus-îțio* sau *pos-îțio*, *pună-tor*; din *lumină* dicem *lumină-tor*, *lumin-at*, *lumin-os*, *luminar* etc. ¹⁾

Tot asemenea de vom dice din *măr măr-ar*, din *bumbac bumbăc-ar*, din *ulei-u ulier*, vedem quod finalele în *ar* și *er*, după geniul limbei române și al surorilor ei, arată o meserie de quel ce vinde sau fabrică un object óre-quare. Finalul în *ar* și *er* este tot aquellea, și *a* se schimbă în *e* când răděcina vorbeii are un *i* în ultima syllabă. De la plapămă, fabricatorul de plapăme se dice *plăpămar*

1) A se vedé regulile grammaticale, date prin doé grammatices și prin parallelismul între limba română și italiană, unde se vorbesce despre semnificația finalelor sau postpozițiunilor.

(*quel que are* sau *face* *plapăme*); de la *secret secretar* (*quel que are* *secretele*), iarõ daqua rădăcina vorbei coprinde un *i* ca *viă, boiu, uleiu, mălaiu*, cată a schimbă pe *a* în *e* și ñicem *viier, boier, uleier, mălaier*.

Dupõ aquéstă analogie de la vorba *đi* cată a ñicce *đier*, iar nu *điar* (o errõre de grammatcă;) și prin urmare *đier* sau *điar* însemnă sau vëndător de ñille sau precupeț de ñille, sau fabricător de ñille. Terminația în *ar* și *er* corespunde cu *ciu* sau *giu* turcescă, addussă la noi de Phanarioți, și cu *arius* latină, cu *ario* italian, cu *aire* francesă; *điar* sau *đier* este una cu *điugiu*, sau dupõ franțosiă *diaire* (ca *secretaire*.)

Que vor să înțellégă quei quari ne au fabricat vorba *điar*? Quõ sunt adicõ precupeți sau vëndători de ñille? Nu cređ.—Quõ sunt fabricatori de ñille? Quõ sunt datători de lumină ca sórele, luna, și lucíferi que se pot ñice luminari și ñiari? Atunci vai de noi cu asemenea ñiari și luminători! Intunericul ne a coprins de tóte părțile. Nu credem să pótă ajunge quineva pînõ la gradul a-questa de uitare de sine.

Tot que credem este quõ a vrut să puie vorba *điar* în locul quellei adoptată de tóte limbele surori *điurnal*; ânsõ prepozițiunile și postpozițiunile, sau finalele vorbelor, nu se pot schimba una pentru alta: *al* nu se póte schimba pe *ar* nici *or* pe

at, etc.; Una e arător, și alta este arat, una este noptos (plin de nopți) ca *noptósa iarnă*, alta e *noptat*, alta *nopturnu* și alta *noptar*.

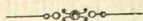
Spre exemplu, un domn ȃiurist nu credem să ȃică că *ciufulit* și *tîrnuít* e tot una cu *ciufulitor* și *tîrnuitor*; nici *litteral* una cu *litterar*.

Precum darö de la *nöpte* se face *nopturn*, asemenea de la *ȃi* (ȃio) se face *ȃiurn*, sau *ȃiurnu* și apoi *ȃiurnal*, *ȃiurnal*.

ȃiurn va să ȃică de *ȃi*, sau de pe fiă quare ȃi: *lucrări ȃiurne*, *spese ȃiurne*, ca preumblări nopturne; și apoi o foie ȃiurnă, que ese adicö pe fiă quare ȃi, se pöte ȃice ȃiurnal.

Apoi fiind quö adesea se schimbă pronunȃiaȃ *ȃ* în *j*, ca la miȃloc, mijloc; asemenea ȃiurnal s'a schimbat în *journal*, *giornale* și *ȃiurnal* pe românesce.

Jiurnal dar au vrut să înȃellögă quei que fabrică vorba *ȃiar*. Avem ânsö să mulȃumim providenȃia quö nu suntem sub regimul phanariot, quö am fi remas cu o mai hidösă slută în vatră. Jiurnalele s'ar fi ȃis *ȃiurgii* ca și *limongii*, *bragagii caicii* ect.

B R E B E N E I I

II

Historia que avem să spunem este a unui om de nevoie, neprevădător, golan póte, și tont și mândru pe lîngă quelle-l-alte tóte; Români pînă acum în genere dîcu quó este a unui Țigan; noi, cu iertăciune de la Români, vommu dîce quó este tot a unui Sarsailă; pentru quó sînt Sarsaili de tot fel, de tóte clase și de tóte condițiunile.

Historia aqueasta n'am inventat'o noi, și prin urmare nu sîntem solidari de dînsa. Tot Românu o scie, pentru quó de la Români am auđit'o. De nu ne credeți, întrebați, și pe vechiul nostru amic, părintele moș popa Șapcă.

Românu quând va să păcălescă pe quine-va, daqua e de pe la noi, omul lui de nevoie, omul lui stîngaci, omul lui infumurat și îngânfat este bietul Țigan; iar între quei de peste Carpați, păcălitul lor este Sasul.

De are Românu cuvînt la aquesta sau de n'are Dumneđu scie, quó noi nu scim que se vî spunem. Atâta numai putem affirma quó Sarsailă è tot Sarsailă fiă Țigan, fiă Român, fiă Sas, fiă Frances, fiă Vodă, fiă opincar, quând e tont infumurat, noi tot care posatul intru fericire Lazar îi dîcem: *loađa mândră și fudulă, loađa îmbăierată.*

Și daqua Românu cu nisce istorii ca quea

următore ȃice quō sunt țigănesci, nu credem quō va să batjocorēscă o stirpe de ómeni; el cu Țigan cu netot înțelege pe tot omul crescut rēu, pe tot omul que vorbesce și se pōrtă neomenesce, pe tot omul que înjură spurcat și fōră rușine, fiă însuși de pe tron, pe tot omul que nu se înțelege la vorbă, que face larmă și strigă, que ajunge și la bătăi, și quând se batte appucă și pe copillul sēu de picióre și dă cu dēnsul.

Auđiă Români la 1848 pe câmpul numit al Libertății, numai și numai ca să fiă profanat numele Libertății, auđiă pe quâte un demagog învitând popoul la bătăie ȃicēdu-și, n'aveți arme, aveți cōse și topóre; n'aveți topóre, aveți ciomege; n'aveți ciomege, aveți braçe și pumni; mie acum 'mi a dat Dumneđeu un copil; îl iau de picióre și mă puiu cu dēnsul în capul vostru spre a batte inimicii. Și bieții creștini se inchină, ȃicēnd: Dómne feresce! ăsta e altă aea, ăsta e Țigan curat.

Prin urmare, vedeți, cititorii mei, quō Români nu califică, atāt de mult cu numele aquesta o stirpe óre-quare, ci pe ómenii nemiruiți și neduși la biserică.

Și să începem o dată historia nóstră; să o spunem ânsē cum o spune și Românul.

«Țiganul într'o ȃi și-a luat măgarul și o plecat și el la lemne. Nu'i plăcu tufa, nu tufanul,

nu querul, nu mestecănul, cu un cuvânt nici un lemn que ar fi putut duce animalul său. Țiganul caută un stejar secular.

«Străbatte crângul, perde timpul, se affundă în pădure, și se duce, duce până que vede un stejar mare pe marginea unei rîpe, erà copaciul după pofta ănimei lui.

«Astă e que caut își ăise omul cu animalul mic și cu proiectele mari. De 'l voi tăia de ici, cade la valle de rîpă; de 'l voi tăia de dincoaci, dau iar de rîpă. Stai quă sciu eu que să facu,..... A să 'mi ți legu o funie cu un capăt de vîrfel copaciului și cu altul de gîtul măgarului și eu să taiu de la sănătosa. Apoi quând a fi sē cađă copaciul andoi măgarul meu să mi'l tragă la dēnsul, și să 'mi 'l adducă quătui de lung și de lat jos la pămēt numai bun de încărcat.

«Cum cugetă și vorbi așă și făcū, și se puse apoi năpruiul pe tăiat. Anevoie nu e de a strica sau de a distruge, anevoie este de a plantă, de a lăsă a cresce un arbore. (1) Resună văile și crângurile vecine de loviturile repetate alle securei.

«Copaciul începu in fine a trosni și a se legănō; începu firesce a se înclina și către valle. Funia prin urmare se întindea cu quăt vîrfel se

(1) Intrebați pe toți quăți nu 'și au petrecut viața de quăt intrige și cabale, și quari pentru quă au fot stricat trecu în ochii tultor netoților de ămeni cu minte mare.

înclina mai mult. N'a trecù mult și într'o clipă bietul animal fu sugrumat și ardicat în aer, întocmai ca o pétră învîrtită în praștie de un braçu viguros; par'quò ar fi sburat măgarul și nu alta; iar mai vîrtos quând peste cap ajunsese, de quea-l'altă parte, peste cap se derîpò și mai repede sau se răpeði ca un erete înainte mergëtor din preună cu stejaru în fundul rîpei.

«Țiganul remase cu mâinile încrucișate, cu ochii sgâiți și cu gura căscată, crucinduse de mirare.

«Fiu! fiu! fiu! minunea ta sânte Drandavelo cu ciocul de aramă! (Felul aquesta de ómeni, adicò Sarsailii nostri n'au nici o religie, nici sfânt nici Dumneșeu, și daqua își allegu și ei quâte unul, al lor cată să fiă cu ciocul de aramă.) — Minunea ta Nanio! uite colo! veđuiu și măgar sburând! — se crucea Țiganul și mai tare fluierând. Măgarul ânsò que sbórá, în adevër quò nu se mai vede la urmă. Țiganul prin urmare remasse fără măgar și fără lemne.

«Era trist acum, oppărit cu totul, vedënduse fără măgar și căđut ca din cer din tóte speranțele salle, mai vîrtos quând își punea în minte quò avé să facă pe Român să crape de necađ quând îl vedea să viiă cu stejarul întreg dinaintea bordeiului sau a cortului.

«Perdereă îl costă mult, și perdereă îl desceptò

din tóte visăriele, și 'l făcù a judicà cum nu mai judicasse pînò aquí.

«Que cătaiu eu să viiu pînò la capătul lumii! își dîcea el; quine mē puse pe mine să mē legu de stejărit și să mē las de frunđurit! éccē așa! m'appucaiu să 'mi fac măgarușul urs și nagodea de copaciu să 'mi 'l facu ursar! éccē acum!.. bine dîce Rumănică că *unde nu è picióre vaide capu.*

«Minți Țigane! se auđi din pădure; nu se dîce așa, ci *unde nu e cap vaide picióre.*

Apueasta era vocea unui Român que vėđusse tóte din pădure și nu 'și mai bătuse capul de a mai dîce queva Țiganului, quóci o mai pățise odată cu dēnsul, de a fi calificat de Dumneđeilă (cum nu mai auđise nici o dată), când s'a apucat se 'i spuiă quó o sē cađă, daqua stă pe vîrfu crăcei, și taiă din jos de la inchieatura crăcei.

«Țiganul se uitò împrejur și nu vėđù nimic. Asta e qua și angerul que ne bătea nóptea peste burtă cu biciul de foc, quând mē duseiu séra la alde cumétru, și nu vruiu să mănāncu quând mē pofti la masă, își dîcea Sarsailă.

«Trist Țiganul appucă drumul prin pădure înapoi, și singur singurel. Quāt mai încolo întālni pe Român în calle que îi eși inainte, și quare prefăcēnduse quó nu scie nimic: Cum o mai duci, meștere? îl intrebă Românul cu o ironie naivă și forțe romănéscă.

«Bine Românică; dar Dumnéta n'ai dat de vre o pagubă?

Avea nevoie de consolațiö bietul Sarsailă al istoriei nóstre: ânsë cum së își spuiă focul? quöci era și infumurat, mândru disgrățiatul, ca toți quei cu proiecte mari, și cu creeri puçini. Nu vrea dihania de Sarsailă să spuiă que a făcut; despre alle măgăriei să feria de a deschide și vorba, vrea o consolațiö fără a se umili.

«(Que o să ñică calicul ăsta de Român quând va sci quö eu singur am venit de capu măgarului? își ñicea in sine omul cu proiecte mari.— Haidea să më facu quö 'mi caut măgarul și întrebò de dênsul.)— Rumânică, îi ñise, n'ai vëđut un măgar?

«A fi un măgar cu urechile mai lungi de quât alle callului, întrebò și Românul suriđënd pe sub mustață; quö e bun el de multe ori de nisce asemenea urbanități.

— «Hei, Românică, hei:

— «A fi un măgar griv? nu e așa Țigane?

«Hei Românică! mai spune, mâncați așu gura.

«— A fi un măgar que nu ninchéđă ca caii, ci sbiară ca vidiniï măgăria sa?

— «Apoi de haia îl caut și eu.

«Ba 'l am vëđut.

— «Hunde Rumânică, hunde?

— «Ia mai încollo păscea pe câmp.

Țiganului 'i veni să sbóre de bucurie; se mai lasõ ânsë, quõci nu erà timp de sburat; se sãturasse de sborul în quare vëduse pe bietul măgar. Appucã numai încotro ii arëtase Românul cu mâna.

Mai depërtându-se de Român, scõse un suspin și ñice: *sã dea Dumneþeu sã fiã cum ñice Românicã, sã nu fiã cum sciu eu.*

Annunçãtorul, ca un Român que este, și el, de mult se uitã la toți quãți vor sã încarce măgarul cu un arbore secular, și sã 'l ducã în bãtãtura nu sciu cui la toți quãți o pãțirõ ca alde «Sarsailã al istoriei nóstre. *Annunçãtorul* dar tot qua Românul ține aquellași limbagiu caustic qua al confratelui sëu, în articolul que reproduserõm în numërul trecut; se face adicõ quõ nu scie nimic și mai consõlã pe tótã lumea sarsaileascã, mai vîrtos quãnd vede quã are d'a facce cu ómenii de aqueia netoții que nici nu arã, nici nu sëmãnã; și daqua sëmãnã, n'arruncã de quãt neghinã pe unde au arat alții quãnd vede quõ are d'a facce cu ómeni que n'au avüt nici casã, nici masã și vor sã ia alle altora din vîrf pinõ în rãdãcinã și sã le încarce pe măgarul lor, que 'l au legat de gût și 'l ducu prin cotișele quelle mai tortuõse qua sã 'l dea din colo de rîpã.

Annunçãtorul Român dupã que îi vede quõ au pãțit'o le mai dã curagiu în limbagiul sëu ironic sau caustic.

Ei ânsă que sciu, că nimeni altul, que au făcut și după quine s'au luat, și quari cu ochii lor au vădut și arborele darăpat și măgarul răpus, legat de ânsuși mâinile lor; când aud pe Anunțătorul (1) arătându 'și respectul imens și quō e plin de încredere în nu sciu quine și in nu scii quine ei 'și dīc cu durere: «Să dea Dumne-deu să fiă cum dīce Anunțătorul, să nu fiă cum scim noi!» Ci lasă să mai trecă quăteva luni și o să sciți și mai multu, disgrățiaților.

1859, Decemvrie 13.

III.

O dinióră pînō mai de unădi ierarchia țerrei erà basată pe vechime; din subt-locotenent, nici din căpitan nu se putea quineva face de o dată colonel și spătar. Nu erà colonel și maior quare să nu 'și numere dēcī de anni de serviciu.

Din ajutor, nici din cap de masă nici din cap de secțiō nu se putē quineva face de o dată ministru. Ministerul erà așteptat de directorii que au fost albiți în serviciurile țerrei și au fost trecut prin tōte funcțiunile, dela ajutor, și registrator, și grephier, pînō la director.

Prin urmare fiă-que minister n'aveau de pețitorī de quātū pe quăți-va din foștii ministri și din direc-

(1) Cum am dīce ađi, *Românul*.

torii quei mai vechi și mai credincioși sau mai favoriți Domnitorului, și atâta tot.

Aquestia ânsă cunoscea alle serviciului, cunoscea și alle Țerrei și ómenii și prin urmare machina guvernamentală mergea, daqua nu cu vaporul încai cu brațele.

Astă-đi fiă-quare minister, grațió ambițiunii ne-bune și vanității, póte se aibă mii de pețitori, și aqueste mii, nu se mai astêmpără pînó quând nu se vëdu cocoțați drept la minister, și de acolo și mai nainte; suffere lumea, pérđă-se țerra judice-se și închiđă-se victimele credule, quó ambițioși țin una cu patriotismul, cu progresul Dumnelor, cu libertatea Dumnelor, quea cu iataganul de briú sau cu ciomagul la spinare. Pînó n'ajungu la minister nu se mai astâmpără, ș'apoi după que ajung, vai de țerra și de ómenii, ajungêndu, pe mâini ne încercate! machina nu merge, ómenii țină, și ei le dau în cap cu libertatea quea mai arbitrarie.

Ânsă que sunt aquești ómeni quare țină? Dela Dumneđeu sunt nisce Românași și jumătate, și cunosc numai dupe înfăcișare și pe omul de nevoie și pe omul de omenie. Sarsailii, de ori-que fel de natură vor fi nu fac sat la noi.

Să adducem înainte o historióră que o sciu mai toți Români.

Un Sarsailă o dată didese și ellu cu mâna de

bani (Românul cum am ȕis în loc de Sarsailă ȕice Țiganul, și cată să ne narăm historia pe limbagiul lui).

Cum dette Sarsailă cu mâna de bani, îi veni și lui fôrte firesce poftă să éså la lume. Se dusse dar mai êntéiu de 'și cumpărò haine spre a se înȕolà cum se cuvine; ânsé pînò a se înȕolà vèđù quò mai ântéiu câtà a se ducce să se rađă.

Unde? la quare bərbier să se ducă? își ȕisse în sine D. Sarsailă. — Nici mai sus nici mai jos nu aflò cu calle pentru o persónă ca a D-luî de quât să se ducă drept la bərbierul domnescu.

Bună ȕioa, jupâne, ȕisse Domnul Sarsailă, intrând rėȕoindu-se și cu peptul scos înainte și cu capul în sus.

—Que vrei Țigane? îl întrebă bərbierul, vèđëndul dupò intrare și dupe port qua que fel de om erà.

—Quât are de ras? întrebò D. Sarsailă cu un ton nu atât de țanțoș, dupò que auđi apostropha cu quare fu priimit.

—Nu è de nasul têu, Țigane să te rađi p'aqui.

—Dec! dar pe paralle nu è?

—Pe paralle; dar are un galben de ras la asemenea bərbierie.

—Bine, poftim jupâne! și trânti galbenul pe masă (sau pe tesgià cum se ȕicea pe atunci).

—Bərbierul că toți bərbieriî nu vru să lasse

galbenul. cî că la toți Figarii îi veni și lui o idee plăcută.

—Bine! disse, poftim coconașule, de șeși, și îi offeri un jețu; și 'i adduse prosópe cu fir, și lighén de argint, și apă de trandafiri, și puindu'i prosopul pe lîngă gut îl legò bine din dosul jețului. Ii puse lighénul in braçe, îi înaintò barba în lighén, și din ibricul spîndurat dette drumul apei queva cam ferbinte cum să pișce binișor fără să opărescă; îi dette un clăbuc de săpun mirositor; și quând erà bine cu ochii închiși, luò o cărâmidă și începù a'l frecà.

Și frécă, și frécă! Rumânașu de bărbier; dăi la frichinit, în quât nu mai putè bietul coconașu que didesse galbenul. Nălțà din umere, nălțà din altul ardicà un picior, schimbà pe quellălalt în sus și mai sgârcit, vré să se scóle de pe jețu și cãdé iar, quóci prosopul 'l strângea de gût și 'l ținea locului. Schîncea bietul Sarsailă, pînò quând nu mai putù, lăssò fudulia la o parte și abia rě-suflând începù a întrebà:

—Jupâne de ras are un galben; dar de lăssat quât are?

—Doi galbeni excelență!

—Bine, poftim, și numai, mē lassă.

Așa facu și toți Sarsailii noștri din dioa de astă-đi. Cum esu din ghióce sau din tina fundă-

turelor pe unde s'au crescut, drept la minister vor să sbóre.

Le place dorobanții, le placu uniformele cu firu, le place tot decorul ministerial.

Quât are de intrat? quât are de pus pe jețu? quât are de a avé pe la nas mirodenii ministeriale? Que nu dă, și que nu face qua să ajungă acolo?

Ânsă dupõ que ajunge, dracii de bărbieri que sciu rade de minune capete de ómenī de omenie, începu a frecà pe DD. Sarsaili.

Nu 'i lăsați ómeni ai lui Dumneșeu, scriitori, poeți, jurnaliști. Dați-le frecușu, daqua vedeți quõ nu merge machina guvernamentală; dați-le frecușu, pînõ quând vor începe a strigà: quât ar de lăssat? Nu faceți ânsă ca bărbierul anecdotei, de a fi cu ochii la galbeni și mintea la drăcii: fiți drepti.

DANCIULU.

Se scie quõ Danciul sau Dănciucul prinsu o dată ca un progresist exclusiv în viia Românului cu traista plină de struguri, Românul cà un conservator, dupõ que îl tractò queva mai mult de quât Românesce, îl aruncò peste gard dincolo.

Danciul dupõ que se tresi și vëđù quõ nu mai è în vie, mãndru de întreprinderea sa, începù pe la unul altul a 'și narrà lupta și victoriile.

—Më ținea, que è drept, Românul tot de chică; dar fiă, quõ și eu, đicea Danciul, îl țineam tot cu dinții de opincă; pînõ quând l'am speriat, și de frică 'și a mutat viia dincolo de gard și eu rëmăseiu locului andoiu martyr...

De aqui înainte pentru alte proiecte mai nalte alle salle, Danciul plecò la Țarigrad, și de aqui începe anecdota que promisserõm.

Dãnciucul se hotãrisse
Sã mERGã la Țarigrad,
Sã nu'și mai mute Românul
Viia dincolo de gard.

Dar pe drum pînõ s'ajungã
li părù callea cam lungã,
Vëđù Turcu și mǎgãruș,
Și pe Turcu l'auđi *ciuși!*

Ciuși învëțò și Dãnciucul;
Se 'ntõrce-a acasã pe loc;
Quine cu ellu mai vorbesce?
Quõ Danciul se face foc.

Mãsa sare sã'l sãrute,
Dãnãceii sã'i ajute:
Ânsë Danciul nu glumesce:
Ciuși! grosav la toți rãcnesce.

Măsa; mică! — Danciul: ciuș!

Frații: nene! — Danciul: ciuș!

Tica: Danciu! — Danciul: ciuș!

Gaga: lele! — Danciul ciuș!

Mâncar'ai v'run puiu de cióră?

Mâncar'ai queva que sbórá?

Danciul: hici! și iaróși ciuș.

Trisți bieții părinți acuș,

Allérgă la Românică

Qua să viă să'i desđică.

Românul țil ia de chică,

Ș'unde țil mai tîrnuesce,

La pământ mi țil trântesce,

Val vîrtej țil invîrtesce.

Il trage pe bătătură,

Descântând de trântitură:

»Faraóne, Baraóne,

«Rupe vorba Progresóne;

«Din turcesce, sfrançosesce,

«Mai rupe-o pe românesce!»

«—Ciuș! aoleo! vai de mine!

«Mai lassă-mě, Românică

«Mai slăbesce-mě de chică!

—Aoleo! quó'i dă 'n de bine!

«Mai dăi, mai dăi, Rumânică!

«E cu léc descântătura;

«E bună mânca-ți-aș gura!

«Mai addo'l, mai invîrtesce.

»Qu'o rupse pe rumânesce.»

Descântat de trântitură,
 Danciul se reslecui,
 Și îi fu de 'nvătătuă,
 D'a nu se mai rățoi.

Și Românul doctor mare.
 D'attuncia fu cunoscut
 Dibaciu bun la descântare,
 La făcut și desfăcut.

Bonjuriștii să 'ntellégă,
 S'o rumpă pe Românesce;
 Progreșiști, nu fiți Beșlégă,
 Quõ Românul nu glumesce.

CANTECUL URSULUI.

Russia la 1848 avea mari interese se ocupe Principatele mai înainte d'a începe rescóla din Ungaria. Trimisese dar aqui pe Duhamel, un ager agent, quare avea misiunea d'a face o *zaveră* în România, silind ast-fel pe țerră se cheme pe Muscali spre a potoli aquea turburare.

Duhamel cum veni în Bucuresci priimî pe boeri cu țigara în gură și într'un mod necuviincios.

Heliade aflând purtarea aquestui diplomat și tendințele Russesci îi făcù satyra de mai la valle pe quare o tradusse în françosesce și i-o trimese într'un plic. A doa ñi dupõ que o citi, Duhamel s'a po-

menit cu un ursar quõ vine pe timpul mesei și se puse a jucà ursul în curtea sa recitind aqueastă satyră.

Cum terminò cântecul ursarul a fost arestat și dus la poliție. La interogatoriul făcut el răspunse quõ un Domnu găsindu'l i-a dat quâți-va galbeni qua să jõe ursul și să dĩa aquel cântecu într'o curte boierescă unde se află o fată frumósă după quare móre aquel Domnu și n'o póte vedea într'alt mod de quât daqua va eși să privescă la jocul ursului.

Țiganul speriat a început să strige:

—«Cinstiți boieri, n'a-vě galbenii daqua sunt de furat, lăssați-mě numai să plecu.»

Bietul ursar nu înțelegea scopul pentru quare făcuse să jõe animalul său.

Lectorii quari ar dori se afle mai multe de quât putem noi pune aqui, le recomandăm *protectoratul Țarului și historia revoluțiunii din 1848* scrise de Heliade.

Ni, ni, ni, și na, na, na,
 Puiu de popă satarà,
 Ursule neșesălat,
 Puiu de codru 'nverșunat
 Diha! diha-měi!

Vine ursul mormăind,
 Babele s'ascund bocind;

Câinii ni s'a deşteptat
 Vinătorii s'aũ armat.
 Sună cornul și răsună
 Potecașii se adună.
 Diha! diha-măi!

Puneți bățiași pe gónă,
 Pe dihania ritană;
 Măi dihanie, rea fěră,
 Dracul te addusse în țerră?
 Quõ voinicii dau de tot
 Și mi'ți pun lanțul de bot.
 Ursărésa te așteptă,
 Cu ciomagul te deșteptă
 Diuha! diuha-măi!

Cată'ți, Ursule de mure!
 Du-te Naibi în pădure,
 Puiu de popă respopit,
 Tat'teũ te-a desmoștenit,
 Și că vântul quel turbat
 Cu Cholera intri'n sat;
 Dar ursarul te așteptă
 Cu ciomagul te deșteptă
 Diuha! diuha-măi!

Ursărésa te-a crescut,
 Măgădan mi te-a făcut,
 Te-a 'nvęțat la diuhănit
 Cu lulea tea-a dichisit,
 Nu'ți mai lași din bot țigara
 Tinga, tinga, gara, gara!
 Diuha! diuha-măi!

Tinga, tinga, na, na, na,
 Puiu de popă satară,
 Meșterésa ne ghicesce
 Și de bine ne vestesce;
 Iar prin lume se resună
 Quô acum è piađă bună.
 Meșterésa te 'nboldeșce.
 Păru'ți smulge și'l pîrlesce,
 Quô è bun de speriat
 Babele te-au descântat:
 Qua să nu fii deochiat,
 Drept în gură te-au scuipat.
 Diuha! diuha-măi!

Moș-popa te-a tămîiat
 Și molifta ți-a citit:
 Din lacu, din bălți, din smârc, din trestie, stuf,
 Din munți, din văi, din codri, fugi ascunde-te puf!
 Diuha! diuha-măi!

Cotoii ți-au miorlăit.
 Nevăstuicile ploscașe
 Veninóse și zăcașe
 Ți-aũ trântit uleiul jos
 Que'ți bagi botu noroios!
 Diuha! diuha-măi!

(Se schimbă cântecul).

Vino, Ursule la joc
 Și pământul batte 'n loc
 Și mi'ți jócă muschicesce,
 Ad piciorul căsăcesce

Jócă bine, mēi martine,
 Să'ți dau pâine cu măslīne,
 Să'ți mai dau și alt-queva
 Să fiă pe sama ta,
 Diuha! diuha-mēi!

Să te vėđu, fecioru de lelle
 Fă o tumbă d'alle grele,
 Să ne arăți vr'un marafet,
 Alivanta! berechet!
 Tinde cracul, deh! *scari*
 Cu piciorul fă *pali!*
 Quō pīnō la împėratul...
 Țicėtórea-o scie satul,
 Mānca-l-ai să'l mănīnci tot
 Să te lingi cu el pe bot,
 Diuha! Diuha-mēi!

Nais te chirasaimos
 Te delo del bah
 Da bulē flandăra
 Andoi ghegeneral baros,
 Dabulē bacșișul
 Quō vin hoții de păgubași.

1848, Maiu 20.

TANDALIDA.

Introducción

Este o fracțió din emigrații poloni de la 1830 que în contra tutulor dorințelor Națiunei polone, mai bine ar vré să se stingă cu totul aqueastă națió, de quât să i se ameliore sórta ei fără intervenirea aquestor ómeni exclusivi que din pëccate și ei se numescu tot pártit-național.

Și intervenția sau scopul lor nu è alta de quât de a smulge Polonia din mâinile Muscalilor, și de a o luà ei în ghiarële lor; restabilând din nuou vechiul regim feudal al aquestei țerre, cu principii ei, cu conții ei, și aquestia cu privilegele lor cu servii și mojjicii lor.

Vorbiam o datë cu unul dintr'ênșii la Paris în annul 1849, și îmi dicea:

«Singurã mântuire a Moldovalachiei este de a se anexà la Polonia; și să fim într'o òi cu toții una dupó cum am fost din vechime pe quând Polonii au *stăpânit* principatele vóstre pînó la Olt. Uite noi am și făcut o chartã nouã a Poloniei fiióre alle quãria hotare sunt pînó în Olt; și Valachia micã o dãm Austriei.»

«—Fóрте modesti sînteți, Domnilor, îi òisseiu eu; numai historia, cum se vede n'ó pré cunósceți bine, sau vreți s'ó cunósceți mai mult de quât bine. Quând ați stăpânit Dumnévóstrã România pînó în Olt?»

« — Nu v'am învins în cutare și cutare rînd? adaosse ellu.

« — Și noi iarö nu v'am învins în atâtea și atâtea rînduri? adăosseiu eu. Moldovenii n'au pus de au arat câmpuri și ênsuși păduri cu Poloni? și pentru aqueasta nu numai quö nu avem nici o pretențiö assupra Poloniei, ci și plângem aquei timpi de barbarie și de resbel între nisce popoli vecini quari de ar fi trăit în buna vecinătate, nu ar fi ajuns astăđi în starea în quare sunt.»

« — Te cunosci quö esci emigrat mă apostrophö pretențiosul Polon..... Noi am jurat quö în dată que vommu renfința regatul Poloniei nóstre al verei Polonie, quel d'ântêiu decret que va avé a suscrie regele quare este dejă și numit de noi, quel d'ântêiu decret să fiă qua să închiđă drumul la toți emigrații Poloni, nici unul să nu mai între în Polonia, toți să crape prin străinătate, afarö numai de ai nostri, din partitul nostru național.

« — Mulțumescu lui Dumneđeu, îi đisseiu eu, quö nu sunt Polon, quöci dupö cum sunt și emigrat, de sigur așu crăpă prin străinătate, avênd a face cu un partit atât de național cà al Dumneavóstră.»

De așu fi uitat eu pe aquest Polon ellu nu m'a uitat, și m'a dat în bulletinul secret al a-

questei fracțiuni qua să mă facă cunoscut quō sunt din aquei Români que mă oppun la încorporarea României cū Polonia regală.

Aqueasta fracțiune de Poloni avea pe lungō tōte guvernele quāte un agent officios sau secret. Quel quare erà trimis în Constantinopole se și turci, ajunse și pașă, și începū a lucrà cu mulți din Români, que și ei dupō modul aquestor Poloni despotici și exclusivi începurō dejà a se numi partit național.

Quând se începū resbellul între Russia și Turcia în 1853, și quând Franța cu Engliterra se decisserō a veni în ajutorul Turciei, se vëdū o epistolă anonymă către Imperatorul Francesilor typărită în felurite forme, prin quare se dà planul și consiliuri fōrte ferbinți Imperatorului, arătând quō nu è altă mântuire despre Nord de quōt de a înființa cā un Bulevard Regatul Poloniei, și de a lipi pe lūngō aquest regat Moldova și țerra Română pînō la Olt.

Scrisōrea erà anonymă în adevēr; ânsē tōtă lumea scià de unde vine; Capii aquellei fracțiuni polonese erà autorii ei. Unul dintr'ênșii nu în-târđiō de a veni la Constantinopole spre a se înțellege cu renegatul polon que devenisse pașă. Prin aquest renegat făcū cunoscința cu Rodin al României que erà în relațiō și amiciă cu aquesta, și făcurō pact quō de vor ajutā și Români de

a se anexa România la Polonia fiitoare, capul partitului dis de sine Național al Românilor Rodiniani să aibă drept recompensă de a fi numit, de fiitorul Rege al Poloniei Domn sau guvernator general al Principatelor.

Firesce quō un asemenea pact nu prè plăcea Turcilor, pentru quō și Turcii vor să conserve Principatele tot cu cuget din capul locului de a le face pașalicuri. Așă capii partitului polones dis de sine național cum și complicitii lor Români nu putea fi bine văduți de Turci. Renegatul polon, quare tăia tocmela între Majestatea Sa polonesă și între Alteța Sa rodiniană, (și una și alta *nafelea* încă) aquest renegat pe de o parte provocator, pe de alta ellu ênsuși dà relațiō Turcilor de quelle que se petrecea și se încheia între chilipirgii partitul polones și între Români, și astfel își făcea mână bună cu Turcii ca de la pașă cu o cōdă să ajungă cu doē cōde și mai încolo.

Vedēnd cavallerul Polon que aspiră la Regatul Poloniei quō nu pré erà bine vedut de Turci, și vedēnd pe de altă parte influința și puterea Jesuiților în Constantinopole, plecō de aqui și se dusse drept la Roma. Aqui, de unde pînō atunci fusesse unul din Voltairienii quei mai sordiți, se prefăcū quō se pocăiesce și se închină spre serviciul societății lui Loyola, se făcū cu un cuvânt Jesuit, dupō cum de mai nainte se făcusserō vre

o doi Români que erà în aquea epocă în trac-tațiõ și cãrdășie mare cu aquesci poloni pre-tențioși.

Luând patenta și parola d'ordine de la Roma fu recomandat la Beciu, cu condițiõ de a nu se attinge de Galliția fiitorul regat, și de a se dà aquestei puteri Oltenia dupõ capëtul resbellului, numai să nu fiã hostilã minunatului plan al par-titului național polon.

Așa cavallerul nostru ervant se înturnõ la Constantinopol cu recomandațiuni ca aquellea și Turcii furõ nevoiți de a 'l sufferi, și a 'l lãssã de a formã o legiune cu nume de Polonesi și quare erà compusã de lepãdãturele tutulor na-țiunilor, cum și de quãți-va Romani que nici mai mult nici mai puçin nu erã de quãt tot na-ționali cu luna în frunte, ucigã'i tóca! Li cunosc Români astãði, n'avem de que să 'i mai nu-mim. Și precum în România se formã aquelle cete de cruciați de tot felul de adunëtore, asse-menea în Turcia se formarõ doë cete de luna-tici de tóte adunëtorele. In câmpul Cruciaților în Romania vedeai un tatã, și în câmpul Lunaticilor în Turcia vedeai pe filliul. Cruciații în Ro-mânia pînõ a nu da resbel Turcilor, combãtea de mórte pe Români que n'ar fi voit să închine Țerrele la Muscali; Lunaticii în Turcia, pînã a dà resbel Muscalilor, combãtea de mórte pe ori-

quare român que n'ar fi voit să închine România la Polonia.

Pe atunci darö se compusse o poemă comică heroică, un fel de Donchiciónada dä quare se publică pe la 1854; și quare cântă pe heroul a-questei aventure burlesci, pe cavallerul errant al Poloniei, que își află de scutier pe unul din..... ghici, cititorule cum îl chiamă.

Bietul Polon, pentru quö i se scurgea ochii dupö regatul Poloniei mărit și împopoțonat cu Moldovalachia, pentru quö ardea de setea quea mai devorantă, fu numit noul Tantal sau pe Românesce Tândală; iar scutierul sëu que se ȕicea Român, fu numit Păcală.

Așă poema fu intitulată *Tantalida* sau *Tândală* și *Păcala*, și pentru quö heroul poemei eră chior, se mai ȕisse și *Cyclopele Tristei figure*.

Aquéstă poemă căȕându-ne în mână ca și la alți Români pöte, credem quö am îndatoră pe toți Românii que nu sunt ȕe partitul Național; quö vommü îndatoră adicö vre o 11 milliöne de Români, afarö de vre oȕece douë-ȕeci de curciture que luarö naționalitatea română cu apalt.

Causa que ne îndemnă de a dà o publicitate a-questei poeme este quö din disgratiö, și între Unguri se află vre o quăȕi-va nebuni que viséȕă de a încorporă România cu fiitörea Ungariă și făcurö un pact nu sciu cu quare henger, spre a

realisà planul aquesta, și o minune! quõ tot miserabilii aqueia din Români que la 1853 închinà România la ianiciarii feodali și destructori ai Poloniei, tot aqueia se aflarõ și astăzi spre a o dà plocon la perđetorii Ungariei.

Svânturată Românie! quâte mai auđiiu și quâte mai vëduiu cu ochii mei de la 1848 pînõ astăzi!

Complóte și correspondințe mai ântêiu de a stinge tóte intelligența ta pe toți quei mai dilleți ai têi filii și de a da pretexte de invasiuni quellor din afarõ;

Complete apoi și correspondințe de a suppune Domniatele talle sub patronagiul Austriei, și quei que se offerià de instrumente la asemenea planuri nu se da nici cum mai jos de *Partit Național*.

Mai departe în streinătate pe la 1849 eși o idee de a închinà țerrile la Englesi, și tot quei din partitul național se aflarõ quei mai dispuși spre a contractà o împrumutare de la Englesi și a le închinà țerrile. Partitul național te vindea la Englesi, dupõ cum voise a te vinde la Austriaci, și norocirea ta fu quõ Englesii calculă și nu dorescu de quât posibilul.

Veni timpul resbelului în Orient, și capii de atunci ai partidului têu național, nu aflarõ de a face pact de quât cu aventurierii Poloniei spre

a te închină aqwestor'a și a despărți dela cóstele talle Oltenia;

Se află quâte un aventurier în Europa que caută țérră fără Domnu? partidul têu național allérgă spre a'i întâmpinà poftete, offerindu-te de appanagiu, de moșie nuoului aventurier que voiesce a'și fondà o dynastiă.

Divanul ad-hoc fu convocat spre a sustine și adăogi drepturile talle *ab antiquo*; puii de viperă que se đisseră partid național, nu allérgarö din tóte părțile de quât spre a te discredità în străinătate, și a paralytà tóte dorințele talle; spre a'ți adduce tóte calamitățile; spre a desface și quelle mai naturali și mai antice noduri de uniune que preparà aquellași viitor splendid filliilor Têi; spre a face o arlequinadă hidósă din nobila ta limbă; spre a'ți smulge din rërunchii credințele; spre a'ți batjocori religia, și prin verge de fer a'ți rumpe și sparge drepturile cà vasele Olarului; spre a pune viciul și crimele în capul têu, și a pãli prin assuprire și calomnie ori-que merit, ori-que capacitate, ori-que familliö historică, ori-que virtute, Sventurată, și de trei ori disgrațiată Româniă!

Va să dé resbel Russia Turciei? Tu esci Theatrul și victima resbelului. — Voiesce Franța să jóce cărți cu Austria? pe tine te predestinã d'a fi masă pe quare au să dea cu pumnul jucăto-

rii. — Va să se libereze Italia? pe tine te predestină spre despăgubire pentru Lombardo-Veneția. Voiesce Polonia să schimbe stăpânii? pe tine pun ochii aventurierii spre a'și întări nuol regat. —Voiescu unii se sperie pe Austria prin perđetorii Ungariei? iar pe tine te aflarö spre a te offeri cá stâlpu de întărire aquestor aventurieri; și tot puii de viperă, que 'ți usurparö naționalitatea, tot partidul național devine rufani tuturilor orgielor și saturnalelor diplomatice unde toți să îmbată din sângele tău.

Noi sympatisăm cu tóte națiunile și le respectăm, și ênsuși din aquest princip suntem datori a combate din tóte puterile pe toți perđetorii lor, pe toți aventurierii lor ambițioși que le au ruinat și vor să ne ruine și pe noi împreună.

Rëii Poloni au făcut să péră Polonia;

Rëii Unguri au făcut să péră Ungaria;

Rëii Francesi au addus Franța în starea By-sanțiului.

Rëii Italieni au paralisat dorințele Italiei.

Rëii Români, sau curciturele României au făcut să'și pérđă România atâtea și atâtea drepturi și să cadă pe mâna aventurierilor și a filliilor Reci catului.

Și toți rëii la un loc din tóte națiunile 'și au dat mâna spre perđarea generală, spre subjuga-rea din nou a popolilor.

Rîsul Durerii este mai înfiorător de quât la-
mentele doliului, Poetul Tantalidei rîde prin po-
ema sa comică, ia biciul satyrei, și fără să at-
tingă nume, bate Felonia, în aventurierul Tristei
figure, în Tantală polon și în Pacală Român.

Reproducem poema aqueasta, cã producțiõ na-
ționalã, cã o poemã originalã și pentru stylul sãu
și pentru românismii sãei metrici que es din fun-
dul inimei, cã un țipet al Durerii, cã un rîs al
disperațiunii.

1860, Martie 25.

TANDALIDA

saŭ

TANDALA SI PACALA

Scrisă în 1854, la Constantinople, în timpul exiliului său.

TÂNDALĂ și PĂCALĂ

sau

CAVALLERUL și SCUTIERUL.

I.

Lele musă cântăreță,
Mult pestriță și fișnéță,
Que cotoi și mițe sute
L'al tēju *miarū* rămân că mute!
Punciul chiar, Punciul ghiebos,
Șarivari Pântecos,
Uită toba și chindia
Și cimpoiul și tipsia,
Gură-cască te ascultă
Și învață carte multă;
Quō esci și bătută în minte
Și colțase tare în dinte:
Procopséla o ai tótă,
Lumea 'n deget o faci rótă

Uite-mă, mă făcuiu ghiem,
 Și te 'nvoc, și mi te chem ;
 Qu'am să'ți fac o poesie,
 Or să fie-or să nu fie.
 Quà să sbóre vorba 'n lume
 Și d'al tēu și d'al meu nume,
 Versul meu pe românesce
 Péptănă'l și'l dărăcesce,
 Quà să fie cà aquellea
 Que mi'ți svëntà cà biciu pellea :
 Am să'ți cânt un cavaller
 Que nu s'a mai dat sub cer.

II.

Vino mai currënd, O Musă!...
 După nas și după buză,
 Și cochetele-ți grimazuri
 Te cunosc quõ 'mi faci la nazuri.
 Vino deh, nu te mai face ;
 Codirea de loc nu'mi place....
 Que! nu vrei? — Du-te la Dracul;
 Ai cojoc? — Am și eu acul.
 Uite colea secătură
 Și pocită aventură!...
 Eu o iaș cu binișorul;
 Ea par'quõ 'și dò brinișorul
 La vr'un Șoangher saũ vr'un Rus,
 Așia ține nasu 'n sus!
 Lucru mare par'quõ esci!
 Așia mi te fudulesci.
 D'alde tine noi Români
 Quâte, quâte am trecut,
 Cà și rim'a que-am făcut,

Și căciula la o parte.
 Te sciu cine esci, Leliță!
 Par qu'ai fi și tu Domniță :
 În Parnas esci venetică,
 Prin salóne o calică ;
 Caracter oficial
 Nici cât Archonta *ziarul*
 Vre un aer martial
 Nici ca nenea Vinărarul
 N'ai avut nici vei visă
 Nici vr'o dată vei pupă.

III.

Uite quő și fără tine
 Torn la versuri fórte bine ;
 Și cată se fie bune
 Quőci mie-mi plac de minune...
 Eroul meu este mare
 Quât perechie nu mai are.
 Měre, numai descriindu-l
 Și frumos încondeindu-l
 Trec și eu la nemurire
 Fără multă ticluire ;
 Quőci de mult — quine nu scie ?
 Quő și chiar fără tichie
 Quând te pui p'un model mare
 Și mi'l scoți de lumînare
 Nu-e, nu-i de mâna treia,
 Este glorie ș'aqueea ;
 Și dator sânt numai mie,
 Far à fi dator și ție.
 Eu când dau d'un *kilipir*
 E pe 'ndată la chimir,

Glorie de pe salteà;
 Cu ciubuk și cu cafeà!
 Mă 'nebunescu după tine;
 Quă esci și cum se cuvine:
 Fără picu de osteneală
 Ai și bani și procopselă.
 Eu cu tine mă 'nvoesc.
 Și d'aia mă pismuesc
 Mai toți marțialii mei
 Que cu toții ca nisce lei
 Cu sângele que au vërsat
 Și Broștenii au luat.

IV.

O voi, que vă adăpați,
 Que 'nnotați și vă scâldați
 — Quâte-o dată vă 'necați—
 În dunărea suverană,
 Dambovița dolofană,
 Cum și în archon banul Olt
 Și'n marele vornic Argeșu,
 Și'n vel Logofetul Râmnicu,
 Și'n pandurul meu de Jiu,
 Și'n palcovnicul Buseu,
 Que se 'mbată tot mereu,
 Și varsă că un muscal
 În quăt trece peste mal:
 Voi din Râmnicul sărat
 Que cazaci ați botezat,
 Nași de mieu lui Sovarof
 Barđii lui Trandafirof;
 Argeșeni, Cămpulungeni;
 Voi livenții mei Olteni

Strănepoți de roșiori,
 De Fustași și verđișori:
 Voi, bădiță Moldoveni,
 Scumpii mei Bassarabeni,
 Ai siretului copii,
 Căllărași de bidivii,
 Moșoroiu ce vă culcați
 Și *Movilă* vă sculați
 Bine quō scăpai de muse,
 De lelițe din Parnas,
 Quând în manta quând în bluse,
 Și de glóba de Pegas!
 Aid să tragem din vióră
 Că moșii d'o dinióră,
 Să întindem pe românie
 A cordă de Historie.
 Voi ați fost Musele melle,
 Voi conducătóre stelle.

V.

Ia spuneți cum 'l chiamă și quine-i Cavallerul
 Que taliă, figura și însuși cursierul
 In tóte ne rechiamă p'eroul împlinit
 Al Manciei celebre leit și ticluit?
 Que sfidă munții, codrii, și mările sarate
 Que 'n cap și a luat lumea, și văile străbate;
 Que din Paris la London, din London la Stambul
 Și din stambul la Roma, de intrige sătul
 Allérgă cu credință, turbat de sacra sete
 Să ia putere nouă să dea pe toți pe bete;
 S'apare în România, și fără friu în bot
 A Dunăre o trece cu albul seu — nu 'n not —
 Ci drept pe pod de vase que póte să miți culce
 Tot pe urechia aea muscal și Turtă-Dulce?

Quin' quine-i cavallerul que fără frîu în bot
 A Dunăre-o trece cu albul seû — nu 'n not, —
 Să'l vadă și Români și toți se mi se mire
 De que-a să dea dintr'ensul și de smeeasc'ai fire?

VI.

În van quõ nume n'are, inconit, nesciut
 Și vine și se duce de toți necunoscut:
 În cartea anonymă către imperator (1)
 În littere pestrițe è 'nscris nemuritor.
 El dă consilie 'nalte la Regi și la Regine
 Și planuri peste planuri quât nu te mai poți ține;
 Împarte, partea-și face, și chiar că din senin
 Trăsnesce o idee, și mii altele 'i vin.
 O geniu, geniu mare! c'un ochiu pus la făină
 Cu altul la slănină.

Precum din întunec a răsărit lumina
 Asemenea din ochiu-ți que fulgeră idei
 Es rađe de consilliu que inimi și de lei
 Și de 'mpărați rischiarò spre a lumii căpuire
 Cu spusa p'a ta turtă ș'a Dacii împărțire.

VII.

Și voi fără astâmpăr, mari mici conspiratori,
 De ieri de ađi, de mâine și toți quei fiitori,
 Aflați și căscați gura quõ Prodele'mi è mare
 E comunist d'aqueia, que semeni nu mai are
 «*Nimica de la mine, al têu se fie al meu*»
 E singura-i devisă și singur Dumneđu,
 Cu quare 'n revoluții și pinò 'n gût s'affundă
 Cu inima sa plină, cu punga sa rotundă.

(1). La 1854 appărú o epistolă anonymă către imperatorul Fran-
 cesilor, în care'i da consiliu să restabile Regatul Poloniei și să'l do-
 tese cu Moldo-valachia.

Și se revoltă 'n contra : a cui? mă întrebați. —

A vóstră miserabili Poloni ce emigrați.

Și daquă tot Țiganul 'și laudă ciocanul,

De que el să nu aibă nici drept quăt și Țiganul?

Ba are și pré are; pe toți vė pune jos,

S'avêntă, se rotésă, se 'nfige bătăios,

Și dup'a sea credință și lege vė învinge;

Quóci . . . bagă mâna 'n miere, și degetul 'și linge,

Și iarăși o mai bagă, și iarăși o mai linge,

Și tot pe voi desculții vė înfrânge și vė 'nvinge.

Bătaia el și-o face pe turta sa, s'o sciți

Canallie que sunteți Polleaci afurisiți. ⁽¹⁾

Pe lemne, scânduri putreți el nu pune piciorul,

Ađi merge lumea iute quând merge cu vaporul.

La Czar nu se repede, de quăt daqua mulți Czari

'L asmut ca vênătorul que-ammuță pe ogari.

Attunci il crede ciută sau urs virit în mure.

Și nu'i tocmesce pellea quând féra è 'n pădure.

Și quând Turcii la Istru pe pârlitur o scot;

Și stau să'i puiă lanțul de nară sau de bot;

Că cugetul attuncea el repede s'avêntă

Și sabia o scóte, și'și face crucea sfântă,

Și'n crăcănédă smeul căllare ca pe bêt

Și uită desmierdare, repaos saũ ospăt,

Și sânge roșior

Pusderie din fuior,

Viséză; și o plécă ca fulgerul de tare . . .

Dar, uite, o Nanie! quó stette d'a 'ncăllare! —

Și-adduse biet aminte quó dupó legea sà, —

De Domni, de 'mpărați lege — nu póte încăllicà, —

De nu va fi 'nainte or tuns, or tîrnuit

De cavaller în formă cu diplomă numit.

(1). Expresia coteriei ânsuși.

VIII.

Descalică îndată; feerică cetate
 Sultanilor o lassă; și în marea-i pietate
 O plecă drept la Romă cu totul repentit
 De primele-i păccate; și umil ticăit
 Cășună drept în casă și mystică și sântă.
 Cu mâna la căciulă cu inima înfrântă:
 «Al meu general!» ȃice, către faimosul cap
 «Al negrelor legi6ne și rase cocianu napi,
 Al meș general! 6cc6 sunt 6iea quea perdută!
 Ci sacra-ȃi disciplină, puterea-ȃi nevedută
 Ma 'ntors la callea dr6ptă; și cerbul n'a dorit
 A apelor sorginte precum eu sunt topit
 Să fiu sub ascultare-ȃi din punct și din virgulă,
 Să fiu pe lung6 tine, mai jos de quăt o nullă.
 «Voiu face să mă credă tot omul păccătos
 «Qu6 ast-fel cum mă vede de nalt și uscăcios
 «Tot semne și prodige din mine dau și sb6ră;
 «Minuni tot de acellea că în timpi d'o dini6ră.
 »Păressimi cu profanii; iar cu ai ței soldaȃi
 «Petreceri carnavale că fraȃi adev6raȃi!
 «Și spre uimirea lumii, în ori-ce ȃi voiu merge
 «(Să ȃicem) la confessă que chiar și crime șterge.
 «Dar scii dup6 can6ne, făr'a mărturisi
 «Sau... que să le mai spunem? Pricepi făr'a vorbi.
 «Voiu face qu6 creȃu t6te și quelle r6posate
 «Și quâte nu creȃi singur, și quelle 'ncoronate;
 «Nu voiu lua cu mine soldaȃi a mă urmă
 «De quăt tot pui de lelle făcuȃi a te ascultă.
 «Relaȃii să nu scrie de quăt cu credincioșii
 «Cu orbii din systemă; să fug de păccătoșii
 «Que scotocesc să scie și ei quâte noi scim,
 «Que 'și viră și ei nasul în quâte noi dorim.

IX.

«Drept preț l'a mea credință și rugi și privighere
 «Comandă, și voi face a armelor veghiere
 «Ș'apoi dă-mi lovitura quea plină de myster
 «Și sacra'ți acoladă de 'ntregu'ți cavaller.
 «Să pot chiar după lege eși la luptă dréptă
 «Să dau și pe la spate și în quei que nu ni așteptă.
 «Insuflă-mi cu spiritul aquellei dibăcii
 «Que 'nfruntă însuși cuget și tóte quâte scii.
 «Dă-mi cheia que deschide și quelle mai secrete
 «Și face nevilisibil să intri 'n cabinete:
 «La Beciu, la Nesselrode, la Anglul Aberdin,
 «Și pîn'la doctrinarul și pașa-Saladin
 «Și ênsuși pîn'la Magul que singur ađi domnesce
 «În Orient cu o vargă lucrată, englesesce.
 «Quôci inima'mi quere și 'mi quere 'nflăcărat
 «Să puiu și eu biet mân'a p'o tréntă de regat,
 «Am ăis și ăic o tréntă, quôci tóte 's vanitate
 «Și lucruri trecătóre venite din păcate!
 «Și nu'l doresc de alta, de quât spre a'l scăpă
 «De quâte ereticii să cerc'ai insuflă,
 «De libertăți, și alte cercări dievolesci
 «Numite constituții și fapte omenesci.
 «Spre aqueasta 'ți voi quere a talle legiône
 «Să viă să așede, și reguli și canóne.
 «Să créscă a junime la jug a sufferi
 «Quôci jugul — que è dreptul — o face a se *sfinți*,
 «Îi taie limbuția, și órbă că și mută
 «Din légăn pân'la grópă pe placu-ne făcută
 «Ne dă nouă tot bunul pe lipsa que le o dăm,
 «Averi, moșii, viață pe vânturi que cântăm;
 «Si 'n lume ne 'nfigem, domnim cu bună pace
 «Legăm, nodăm, și facem cum nu se mai desface.

«Și sciu proverbul nostru: *Astuțul nu e tont,*
 «Și nătăreu è justul — Que 'mpunge nu è bont» ...»

X.

A ȕis — Și generalul și fiu adevărat
 Mintorului Loyola (celebru răposat),
 Miratu-s'a de mintea și multa 'nțelepciune
 Eroul și prode în quât a dis minune!
 Precum o dinióră faimosul cavaller
 Que nemuri și Mancia si chiar pe Scutier
 Și pe Cervate însuși, cu spadă fără spadă
 Luò ȕhirotonia și întréga accoladă
 Din mâna strălucită aquellui castillan
 Dibaciũ la tîrnuire, de și fără ciocan ⁽¹⁾
 Que gurele profane ȕicea quò vindea țuică
 Și cépă și lulele și dres de nevăstuică,
 Saũ quò era pe faciă un simplu kârciumar
 Iar bieteles princese un fel de barabar;
 Asemenea ș'acuma eroul dumnea-vóstră

Cu voiea Dumnea-vóstră

Din cap pînò 'n picióre fu consacrat formal
 Celebrului Loyola de fiu spiritual,
 Și cavaler de ordin să lege să deslege.
 Cu drept să facă tóte și chiar fără-de-lege.
 Se ȕicu.—Dar quine scie quò Paladinul meu
 Putù se aibă onórea que-abia o creȕuiu eu?
 Se ȕice quò l'aqueasta ceromonie importantă
 S'afiarò cameriera și chiar o guvernantă,
 A eminentíei salle precum ș'un nepoțel
 C'un muc de luminare în chip de mărturel.

(1) Le dau la unii cavalleri și quâte-va lovituri de ciocan; inițiatorul lui Don Chișotte n'avea ciocan precum se scie, dar tîrnuia de minune.

D'o fi una cà asta, apoi è lucru mare!
 Quõci ast-fel de onóre nu è de fie-quare:
 Calicii și descultii nici morți n'au luminări
 Necum de vii să aibă aquest fel de tractări, —
 Sunt lucruri mari promise, și ferbe quevã 'n ólã
 Quõci ast-fel de persóne nu stau cu mâna gólã.

XI.

Spre a lua parolã (1) la Beciu a s'affișia,
 Din Roma a purcede și Marea a sfidã
 Și la Bebek cu carte, cu semne, cu putere
 Que porți verigi deschide cu vrere cu nevrere
 A fi *da ben venuto* și *frater*, Jesuit,
 Spãlat d'alle trecute cà untul curãțit,
 Da cavaller cu baiier s'addórmã réua sórtã,
 Și pe la pași rigeale, și chiar la 'nalta pórtã
 A'i fi deschisã callea, cinbuk a'l asceptã,
 A'i fi vëđut cartea cu gravul *evalà*;
 A fi suit la gradul que 'ncepe de la nóđã
 Cu dreptul cà să pórtë ántëiu și 'ntëiu o cóđã
 De cal sau și de vulpe, sau și de Suitari
 Cà unul que are rangul de baș-mamamuși;
 A fi numit în fine din fir și pînã 'n ață
 Pe port și dupõ façã
 Cà tot ce 'mpumnã lancea de cavaller erant;
 A fi numit cu o vorbã de general vacant
 Și fãrõ soldãțime, și bașu-nãfelea, póte,
 Cà quãt 'ți ai șterge ochiul se rasolirõ tóte
 In nu sciu quãte, ñille, și tréba gãitan
 D'aquillea 'nainte îi merse *napristan*.

(1) Veđi nota I. la capëtul poemei.

XII.

Que-i mai lipsesce—acuma eroului și prode
 De *Tavola întinsă* să fie dupe mode? —
 O bellă 'nteressantă, un que que n'a mai stat
 La ochi și la sprâncene, la port și la âmblat.
 Amorul intră 'n reguli; quôci este barieră
 Que nu se pôte trece la armelor carrieră,
 Eroul daqua n'are și Dulcinea să
 Pe quare să o pótă în luptă invocă,
 Pe quare să se jure quând are să 'mplinescă
 O faptă destinată și dracii să uimescă.
 Se 'namorò veđi bine; și dama que ochi
 Fu blonda Polonie făcută a domni
 Pe inima-i, în peptu-i, pe cugetele salle
 În somnu-i, aeva în gloriósa-i calle.

E bella poloniă! și geme greu sub jug.
 În zornetul de férre, Vampiri sângele-i sug;
 Fiermecătorul Ursiei o ține în catene;
 Un vël de plumb appésă pe langidile-i gene;
 Regina și 'n suspinuri, și 'n manta sa de luttu (1)
 Cumplitul d'a mojică o flagellă cu cnut,
 Și quine nu suspină, cui inima nu-i plânge?
 De lunga-i sufferință, de lacrăme de sânge?
 Toți vor a ei scăpare, toți libertatea ei
 Toți sângele să'și verse allérgă paralei.
 Eroul nostru ânsé e foc inim'albastră.
 Leit regele Iudeii que bate la feréstră
 Și 'și cântă judăneșce și-și spune al seu dor
 Dilectei tirnuite în focul de amor.
 Și nu è 'ncai amorul să fiă cum să fiă:
 Ca culme peste tóte, è mare gelosie!

(1) Dolliu, negrelle.

Quõci prodele mi-ți este gelos fórte gelos;
 Nici turcul 'n ȃiua d'astă-ȃi, nici tigru furios
 Nu simte foc mai mare nici urra mai țestósă
 Că Paladinul nostru cu inimióra stórsă.

El va peste cap lumea s'allerge a muri
 Să-i scape Dulcinea și el să fie aquí
 In drept de mărturie cu dresurile sélle,
 Quât glonțul nu'l ajunge în gloriósa-i calle,
 Nici Dracul de amiaďă, nici fulger din senin,
 Quõci *fratorii* din carte 'i-aú dat cuvênt deplin.
 Ș'apoi quine nu scie și 'n țerra Românescă
 Proverbul: *toți să móră și Manea să trăiască?*
 Să móră, quõ scris este la ori-que luptături.
 Frunțașii se ia glónțe, dibacii prăjituri.
 El vâ dar dupõ reguli să fie ginerică,
 Cu flórea la căciulă și fărõ nici o frică;
 Să stea numai de faďă în pept cu al seu amor,
 Quând alții sbier se luptă, quând alții gem și mor.
 A lui și nu a altui Polonia scăpată
 S'allerge drept in brațe-i ducilă 'namorată.
 Să plece din nou capul, să scie de bărbat,
 Și jugul nou s'adore, genunchele plecat;
 Polonia să fiă a lui proprietate;
 Quõci, *sclav a fi de voie* è ânsuși *libertate*.

XIII.

Aquestea dupõ lege se sciu que se mai ȃici?
 Nu 'ncape îndoială de quât la eretici.
 Qua să 'mplinésă ânsă o lege și mai mare,
 Eroul nu începe a armelor cărrare,
 Și chiamă mărturie, Raiu, Iadu, Cer și pământ
 Și face solemnelul terribil jurământ:

«Nici pâine, nici tu sare, nici picu de bătură
 «Pe masă cum se cade să nu mai bage 'n gură;
 «Cămaș'a să nu schimbe că lucru quel d'ântéiu;
 «Urechia să nu puiă pe crâmpu de căpêtaiu;
 «Pe ochi să nu se spele, pe mâini și pe picióre,
 «Și tóte să le facă jurat da din căllare,
 «Și mai vèrtos nici ânsuși de *micul mitutel*
 «Să nu scrie descalic nici ânsuși pentru el.
 «Ci frèu și abstinéță de tóte pin'la una,
 «Quóci ast-fel vine harul celenghiul sau cununa
 «Nici fața sa ridentă s'arate unde vâ;
 «Ci trăsnete și plesnet, Chioruș a se uită,
 «Și tóte pinõ 'n ȕiua quând Bella-i resbunată
 «Eși-va înainte-i pe gustu-i adornată;
 (Quóci el are și gustul al seu particular
 Clocit cu mare artă și 'l ține 'n buzunar;
 El va s'o 'ncercelleȕe c'o gémână pereche:
 Moldova să'i atârne d'o parte la urechie,
 Valachia de alta; Ungaria o las:
 Iar biata Bucovină,
 Fiind quõ e vecinã
 Și chiar Bassarabia să 'i spânȕure de nas).
 «Aquest fel și nu alt-fel, o bellã adoratã!
 «Eși-vei înainte'mi în ȕiua destinată,
 «In ȕiua nunții talle, la patul nupțial
 «Și eu să mi'ți descalicu, cum sânt și *marțial*
 «De pulbere, de arme de sus pinõ jos glorie,
 «Nici nas să mi se vaȕă, venind de la victorie...
 «Aquesta'i jurãméntul cu lumea tótã 'n faȕã
 «Și'l facu și mai teribil... să perȕu și o mustațã!
 «Să nu'mi ȕică pe nume, s'ajungu un... democrat!
 Nici Joie mai teribil pe styge n'a jurat.

XIV

Acum que'i mai lipsesce? Dar când sciù mocanul
 Să spuie, să pricépă și el que è șofranul,
 Să sciți și voi Mananii que n'ați fost cavalleri
 Nici marțiali vr'o dată, ba nici romantieri?
 Spuneți, deh! que'i lipsesce? voi plévă și țërrënë
 Que Cartea-Pribegei nici n'ați luat în mână!
 O proștilor que sunteți! Când dïcu un *cavaller*,
 Voi cată să 'nțelegeți pe loc ș'un scutier.

Quô-e lege cunoscută,

Și regulă sciută;

E 'n fabulă Asinul, e Martie în post;
 E Fantele cu Riga que toți il sciu de rost;

E păcală

Cu Tandală;

E vladică cu Diacon,

General cu Ajutant,

Ați priceput acuma? Vê spui pe românesce

Scutierul îi lipsesce;

Și d'aea ș'a mea rimă tot umblă vagabondă

În colo și 'ncóce pe reguli saribondă.

Și 'l cată dupe datini cam seund și cam burtoș,

Dar Paladinul nostru il află cam ghieboș;

Și plin de marafeturi și pré bătut la minte;

Quând ride își rinjasce, quô se sumete în dinte.

Și are și patentă și el de la Bebecu (1)

Și semne de aquellea que'n lume mare trecu.

El astă carrieră n'o începeă că Pancea;

(1). Bebecul se află pe Bosfor în vecinătatea Constantinopolei, unde eră un collegiu dirigiât d'un cap de jesuiți que avea mare putere în Turcia.

Pe el nu'l chiamă Sanco, qui 'i dîce Nenea Oancea.
Sub consoliei drăciei din Ieși, din Bucuresci
A 'ntors dulapuri summă pe reguli tatăresci.
De vor tăcea României țestoși de gelosie,
Poteci, cărări ascunse vë es de mărturie.
Quôci ușele secrete și scările din dos
Vëdutu'l au adesea pitiși și mai ghiebos;
Ș'apoi un biet *țircovic* que-i dîcu *Naționarul*
V'astupă la toți gura quând umflă buzunarul
Nu tac nici Dracii astă-đi, ci adevêrul dîcu
Și *Negru Aghiută* și chiar *Gin-Bimbiricu*.
In Orient pe unde domnese fermecătorii
Ca Calcha și Ismeno de quând cu stravroforii
A practicat la schóla aquellui Pehlivan,
Que Turcii gură-cască, toți Turcii 'i dîcu Șaitan.
Cu aquesta Paladinul eroul meu și duce
E în mare cardașie și frate bun de cruce.
A fost—d'a fost vr'o dată—de quând cu moșii vechi
Quând ângerii cu bolduri si cu divine strechi
Sculă la luptă dréptă crestini cu micu cu mare,
Călugărul cu laicu, pedestru și căllare
Spre a batte vrăjitorii și vracii ciarlatani,
Ș'a conjură pe Dracul și chiar din Cipriani,
Pe quând nu erà pace cu om que schimbă legea
Nici nu ferbea într'o oală onórea cu sperlegea;
Dar astăđi este licit Sperjorii cu Sfințoii
Să nu se mai încaiere că câinii cu cotoii;
Și dupô legea nuoă, și ânsuși dupô placu
Nu 'ntârđiò tingirea să dea peste capacu.
In bot se sărutară,
Concordie jurară,
Ș'attuncea Pehlivanul ii scósse drept plocon
Pe Oancea scutierul, Ghiebosul Lombordon.

Si ast-fel cartea tótă atunci o scotociră
 Să 'și dea și quâte un nume; și ast-fel se 'nvoiră
 Ca unul pentru setea și focul arđător
 Și scurgerea luminei în marele seu dor,
 Să fiă nuou Tândală,
 Iar quel-alt Păcală,
 Ca unul que are rolul de scutier stârcit
 Si colțul de rânjire, și statul de Thersit.

XV.

Aflò pe scutierul; ci tot îi mai lipsesce
 Un mag plin de putere que varga 'ți învârtesce
 Si 'ncântă și descântă și Domni și Impărați
 Si fesrică victime, desferică 'nferrați.
 Il află și p'aquesta, quoci sórta îi e bună;
 Cuteđători ajută a órbă de Fortună.
 Si mai vârtos papeții, quând se mai pun și ei,
 Si dracii cu colacii îți vin ca nisce smei:
 Ca ângeri te încongiură și 'ți dau tot ajutorul,
 Nici pétra nici gunoiul să nu 'ți frângă piciorul,
 Ci țepăn să 'ncallici să stai ca Fétu-frumos,
 Si Leul și Balaur să 'și stórcă untul jos.
 Ci s'aibi deschisă callea și pretutideni parte,
 Ca tóte se se facă din reguli după carte.
 Bêtrânu Calidoniú, celebru mag mistrețu
 Que tot dintr'o căldare și tot c'un făcălețu
 Din clocote mi 'ți scóse tractate unul și unul
 Que smulg la Bassarabii quând Franța dă cu tunul,
 Si dirdăie de frică ostirile rusesci;
 Tractatele că aquellea' că quel din Bucuresci.
 Că quel din Andrinopol quând ciuma și cholera
 Stingea la muscălime mai mult și de quât guerra:

S'apoi Balta-limanul que da și răpăia
 Si in Țarigrad d'a dreptul drum neted deschidea,
 Când Ungurul făcuse pe Némțu de o sfeclisse,
 Si Turcul erà tare—Românul 'l întârisse ;
 Aquellașu magu, trecutul prin apă și prin focu
 Que scóse atâtea allea (de parte de ast locu).
 Precum pe Catârgiul que despuià cu steagu,
 In callea aventurósă de cavaller pribeagu
 Si smirna speriasse p'uscat ca și pe mare,
 De faptele'i faimóse p'ascuns și amiađă mare.
 In van diregători ș'armate l'allungà,
 Quóci magul il dressesse ș'occult il apperà.
 O dată din pécate un pașe se numesce
 Să puiă pe el mâna, și în dată înțellesce
 Cu quin'avea d'a facce ; quóci val vârtej căđu :
 Si curățel qua argintul Tilharul appèrù ¹⁾
 Minuni cà d'abde astea în ori quare cetate,
 Si 'n ori-que đì cu sute sunt fórte repetate
 Ori-unde Magul pune vr'un semnu a se arèta
 Dar fi chiar o trénță drept steagu a fluturà ;
 Quóci unul este Magul celebru Calidoniù,
 L'al lui nume se 'nchină întregul Pandemoniu :
 De ori-que neam și lege, Judan sau Taușan,
 Baià, fugar or sudit Tilhar séu Calpuzan,
 Ferice e de dânsul, de 'l va protege magul,
 Si vai de omul păcii que nu 'i adóră pragul.
 Nici Turcii numai pupa vr'un locu séu vr'un husmet
 De vor cătà cà tonții sè țiià de dovlet
 De nu se vor convinge d'a Magului putință,
 Si vor cerca să 'și ție a lor independință.

Hei bine, Magul ăsta p'al nostru cavaller
 Luatu'l-a supt umbra-i ca și pe Scutier.
 Si tare îi promise și mâna și ajutorul
 De Gentilman parolă, să îi fiă protectorul,
 La ori-que întreprinderi occult și nevăduț;
 Quōci au urduț să facă que nu s'a mai făcut,
 Un fel de Kiulaf mare pe capul ș'al Turciei
 Ș'al Franciei imperiale cu masca cărdășiei.

XVI.

Se dīce quō attuncea și Oancea-ăl prefăcut
 Que Dracul și nu altul scuipō de l'a făcut
 Que scie quō ađi Boul
 Mai bine îi de quāt oul,
 Si 'n mână que lucesce de locu nu e părere
 Ci întrēga realitate și lucru la vedere;
 Se dīce quō attuncea, spre a fi asigurat,
 Querū mai din 'nainte, că lucru regulat,
 Să vadă insulica, și fiă quāt de mică,
 Quōci sigur a fi astăđi, pe mâine nu ne strică.
 Si quōci acuma timpii sunt rāpeđi, fórte iuți
 Quând ađi învață carte și orbi, și surđi și muți:
 Ađi scutier e omul que e 'n *Kyvernislă*
 Iar nu un cască gură que stă pe pricopselă.
 Imbăierat cu carmeni și 'n sân cu un talisman
 Mai mult de quāt Tadeo s'allesse c'un caftan,
 C'un fel de *papă-tace*; dar speră la mai mare;
 Quōci nu umbla prin tină ori-quine e căllare,
 S'apoi nu-ți are un socru que lucră de la Beciu
 De unde Turtă-dulce se cōce în ghiveciu,
 Din insulă acuma, și cumpără și vinde,
 Fillette, undiți, plase, d'acolo lung întinde

In ramur fórte 'ntinse que trecu și peste Prut;
 Si pesci mulți și varii întrânsele au căđut.
 Dar pescii tonți ca dênșii, dar pescii prinși o dată
 Sunt numai de mâncare cu salčă preparată.
 O juni! nu fiți ca pescii la curse millióne;
 Quóci Oancea de v'o prinde, pe toți vė dă plocóne;
 La voi nici nu se uită, el vâ scoici nestimate
 Spre a închelbărâ cerceii Miresei liberate;
 Sau, cum va batte vântul, Munteanu or Báltărețu
 Așa sė 'mi v'adducă grămadă în cotețu.

XVII

Hei mucu de lumânare! ș'un pumnu dreptu în cocóșă
 Cântaiu și eu odată pe cavaller gogóșă!
 Dar unde e batállia? Dar unde fapte crunți?
 Dar unde episóde prin selbe și prin munți?
 — De vreți de d'alde astea, vė duceți in Crimeea,
 Pe placul dumnea-vóstră vė faceți epapeea;
 Vorbiți de Arganauți, de Iasson de Theseu,
 De Media, Cochida de moșii lui Atreu,
 De Taur, de Balaur,
 Si de tunsuri de aur.

Ci ađi e altă carte que Némțul ne-a învățat
 «Să bagi și 'n buzunare quând punga s'a umflat»,
 Si fărö a mai bea vinul de unde Brósca chintă,
 Să 'nvingi fărö bătaie, sė nu descarci o flintă.
 Să móră quine móre séu quine a trăit,
 Si tu quel de la códá sė fii mai folosit.
 Fermečătorii astăđi își facu *trebile* 'n mare,
 Si d'aea și eu pe dânșii 'mi 'i cãnt de lumínare
 Imi place turta-dulce, și ađi la umbra sa
 (D'a fi avënd vr'o umbră)
 Imi sbârniuu biata diblă sė pot inaintă.

Poet făiu măuc mare, și unde-a fi, să fie
De nu mai mult, *Tîrcovnicu* ajungu la Bărăție.

XVIII

Să n'asteptați la cânturi sau ȃeci de rapsodii,
Precum făcea păgânii quând stă de poesii.
Eu 'mi am alles eroii, tot unul și tot unul,
Que fără nici o luptă să scie mîncă bunul,
Si daqua nu suntă sângiuri nici morți nici schilăviți,
Poem'a 'mi se termină cu vii și fericiți.
Quând poți să cumperi eftin, eu cred quō e mai bine;
Quând poți să faci mai facil, de greu nu te mai ține:
Quând vā o muieruscă, que încape a suspinā?
Quând porțile 's deschise, assalturi numai da.
Mulți au o mîncărime și mor să vadă sînge,
Părinți, amante 'n dolliu, o mumă que greu plînge,
Si famete licnită, și morburi și măcel,
Incendiuri, cenușe, catene de resbel,
Si vergini violate, ecube în sclavie,
Ori d'alde Clitemnestre que pot și 'n vĕduvie,
Ulliși, E nei, tempeste, Caribde și Cyclopi,
Sau, și mai rău:—privații și chin de Penelopi!
Que arde 'n patul vĕduv, de vie se topesce,
Cui ochii 'i se scurge — în quāt, Dōmne feresce!
Eu fug d'aste descriții, de sângeros noroiu,
De quāte allea tōte que facu pĕrul vālvoiū.
Si ducă-se cu norii; vĕ scap pe Dumneavōstră.
Quōci ađi păgânătatea nu face legea nōstră,
Ađi legea o protege d'o parte Han-Tatar,
De alta o lumină papetii cā c'un far.
Ađi quānd āncepi un lucru, pe mîne se termină;
Pui viță și bei vinul, și chiar fără grădină,

Numai sã aibi cu tine în locu de Dumneþeu
 Or'umbra Loyolii, or, quea que n'am eu,
 Pe Magul Callidoniu.—Dar p'aea l'altã, Nene,
 O ai pe cum se vede, De mi te umfli în pene?
 — Ba nici pe quea l'altã; mã sciþi ãi dupõ mers,
 De quãt sã fiã vorba, sã 'mi facu ãi bietul vers.
 Ci cum avuiu onõrea v'am spus quõ am speranþã
 Sã fiu cu amãndouẽ; ãi sper cu siguranþã
 Quõci un poet cã mine, c'o vervã qu'a a mea,
 ãi pin'la cucuiata se põte cocoþã.
 La Beciu am dresuri bune ãi mai vãrtos la Roma,
 Quãnd cred, cum vedeþi tõte, întocmai ca ãi Thoma,
 Si m'am luat cu bine cu Magi, cu doctrinari,
 Cu toþi que au putere, cu Jesuiþi, Tataari.
 Eroul meu o plãcã, ãi are que doresce
 Si capetul poemii aqui e prã firesce.

XIX

Ba nu e terminatã! quõci catã sã vorbim
 Si de puçine fapte que am vãduþ ãi scim.
 Muscalu 'nchielbãrãsse aquea faimõsã cãtã
 Numitã numai bine cu nume de cruciatã,
 Compusã tot de þanþõþi cochinþi determinãþi,
 Que zornãia custura tot treþi ãi nemãnceãþi.
 La buþi ãi la butõie, la stiele, la pahare
 Mi 'þi stã ca în gura puscei, aprinþi de curagiu mare
 Dibaci la scotocire, ãi pe muscali pãlia:
 Quõci n'appucã sã pice, ãi el pe locu gãsiã,
 Hei bine! Paladinul *cãrdaþu* cu Pehlivanul
 Mai jos nu se læssarõ ãi 'ncinserõ colanul.
 Colan ce fãcù cãta d'ovrei ãi de scopiþi,
 De quãte naþii tõte, ãi chiar ãi de bandiþi,

D'o parte, biata cruce, de alta biata Lună,
 Si lancea și custura de ambe părți resună ;
 D'o parte veți un tată leit că un cruciat ;
 De alta veți pe fiul lunaticu căciulat.
 Si gratulând de mumă pe tat-său pe turcesce,
 Que și el nu se lassă si 'njură muschicesce ;
 Iar mai târziu și tată, și Pehlivan și fiu
 Sunt destinați să facă un mare vai, și chiu.
 Pe tată 'l dă Muscalul la Némțu de bun spion,
 Iar Pehlivanu-i scósse pe fiul drept plocon,
 Cu quare să dospéscă o lege marțiale, (1)
 Să n'aibă que mai țice a ordine legale.
 Ș'apoi când este vorba de sânghiuri, dibăcie
 Quât póte turtă-dulce, Galiția o scie.

XX

Dar spre a freca ridichiea Muscalului de plin
 Nu s'arrestă aquillea al nostru Paladin.
 Din posturi, din veghiere, din aspră închinăciune
 Fi mai plesni prin minte să facă o legiune
 De unul și tot unul, alleși tot după dinți
 Nu că Cruciații aia de Slavi și de cochinti,
 Si pentru quô alleșii nu sunt ca toți chiemații
 Ci prea pućini la număr—așa ne spun și Frații ;
 D'aquea legiunea e încă la început :
 Se află generalul, soldați nu s'a văduț
 Si generalul scóse în locu de legiune
 Să facă o Bărăție și locu de rugăciune
 Prin quare să 'ți adducă, ied, iedă, capră, țapu
 La Raiu pe callea dréptă cu pătura în capu,

(1) Veți Nota IV.

In Şumla 'n Bulgărim e propaganda mare,
 Biserica errantă, biserică căllare,
 De cascaval, de brândă, şi Jesuiţi quât vrei.
 Popime ca aqueia, tot sfinţi fârö femeii,
 Bulgarul, Sîrbul, Grecul ca păccătoşi aştéptă
 Loyola, Paladinul să-i dea pe callea dréptă
 Pe strade ađi cu steagul, ađi sbiară la minuni
 Processii ne 'ncetate, cãntări şi rugăciuni.
 Ađi Şumla n'are frică să puţă îngalată
 Quöci tótă e stropită cu apă d'a sărată.
 E drept quö la biserici diavolii nu facu,
 Dar Paladinul nostru—se póte eu s'o tacu?
 Făcu una şi bună sě-i fiă de pomană!
 Bulgarilor să ploă din cer numai la mană.
 Cu cavalleri ca ästa şi Turcii se sfinţescu,
 Si muscălimea tótă o sting s'o potopescu,
 De dragoste 'şi făcurö cu mai toţi Christianii.
 Quöci ast-fel de lipice au mai toţi Pehlivanii.

XXI

Apoi daqua eroul 'mi e äşa de pietos.
 Quât Codofred, Enea remân cu totul jos.
 Que n'are sě aştepte in callea bătălliei?
 Timbane, ciamparalle şi pana Historiei
 Si versuri d'alle melle, legende fel de fel.
 Te uită numai in ochii şi veđi que dă din el.
 Cu tóte quö Eroul, credinţă de Loyola
 Si de sfintoiu de frunte şi a dat onest parola.
 Quö in tóte quâte face e pré ne'nterestat
 Si quö ferescă Domnul! el nu e de regat,
 Ci are un unchiu c'aqueia cărunt cu minte mare
 C'un fiuu que nu aştéptă de quât o 'ncoronare:

Si quõ ori-que victorii vor fi pe séma lor
 Si el nu se încarcă de quât cu chin cu dor;
 Dar quine se 'nchină la lipsă și la chinuri,
 La viață umilită, la rugi și la suspinuri,
 Aquellui pînõ în urmă prin semne și minuni,
 Îi pică partea bună, îi ploă la cununi;
 Si quine de la Roma începe a sa calle
 Nu merge nici descinde ca Racul sau la valle.
 S'apoi quine scie secrete ceresci
 Ascunse, nepătrunse de mintele omenesci?
 D'o dată—quine scie?—Si unchișorul móre
 Si ânsuși Verișorul în ți bună cu sóre:
 Quõci ast-fel de quând lumea minunile se facu
 Quând sfinții pentru tine se rógă și nu tacu
 Ori-quine stă în calle ți e mare ereticu
 Ca Paravatul ânsuși, și móre cà Enricu.
 Iar ție ți merge bine, cum speră și Eroul
 Si Oancea que nu 'nghite tințar, d'a inghite Boul
 De va muri dar unchiul ș'al lui moștenitor,
 Nepotul e aquillea de sus cu ajutor.
 Si culpa è aquellui que cască și mi 'ți móre,
 Quând masa e întinsă și 'i invită la mâncare.

XXII

Dar mai uitasem una; nu cred s'o devinați
 Și cată s'o spuiū singur, quõ surd 'a vë 'ncercați.
 Eroul, Unchiul, Vêrul, și ênsuși Pehlivanul
 Cu tótă synodia cu toți și-au dat planul:
 Quõ de va vrea și cerul precum dorescu și ei,
 Să scape Polonia de jugu, de urși și smei,
 Și de vor curăți-o pe placule 'n baie,
 Attunci s'o curtănescă cà moșul pe Brăzae;

Quœci quel d'ântêiu act publicu din noul lor regat
Va fi să nu mai lase picior de emigrat
A mai intrà să spurce Polonia regale;
Quœci au s'o întorțolețe leit cà p'o giamală,
Erou 'n gelosia-i è pré prepuiitor
Quõ póte-a sa consórtè de marele sêu dor
L'atâția fii que plânge amar neconsolată,
De mórtea le cumplită, de viața disperată,
Va fi leit cà o mamă cu quei que n'au crepat.
De fόμε, persecuții, și sper adevêrat
Să aibă și ei mamă, să aibă și ei țerră
Apoi când este vorba de focul de amor,
Putea-va Polonia, să aibă și alt dor
De quât d'al ei consorte și domnu p'a ei voință
Pe inimă, pe cuget, cum quere o credință?
Și iar când fiă-quare va quere înapoi
Averea confiscată atunci vai de noi
Famillia regală! cu que dotăm coróna,
Cu que 'n stânga și în drépta, contessa și baróna,
Și thronul și Altarul să stea în sus și drept?
O! quine è cu minte aquella è 'nțeleptu.

FINE.

NOTE.

I.

Quând la 1830 Ludovicu Philippu a-veni la thron, ómenii din 1815 ai Sântei Allianțe se așteptă la o declarațiõ de resbel din partea unui rege revoluționar și se prepară a'i stă în contra. Iar regele revoluționar que abia pusese mâna pe sceptru și quare n'avusese alt cuget de quât *scõlă tu să șeđ eu* nu mai avea 'n minte de quât cum să 'și assure thronul.

Trimese dar soli la Englitterra, Russia, Prussia și Viena. Aquestui din urmă ordonò ca mai nainte d'a plecà la missiunea sa, să se ducă a dà o visită lui Taleyrand. Așã se și făcù.

Iar Taleyrand, que sta cà vulpea în visuine, se speria quõ un trimese din partea regelui *revoluționar* vine la dânsul. In quât nu se așteptă acum, ca un pécãtos que erà quel puçin d'un exiliu erà sigur.

—Regele 'mi a ordonat, îi đise trimisul, ca mai nainte d'a pleca la Viena, să vin a'ți dà o visită.

—Mie!!! strigă diplomatul; De unde mie aqueasta?... și que să 'mi đici.

—Nimica de quât plec la Vienna.

Diplomatul, ca un Taleyrand que erà el, n'avea nevoie de vorbe multe și pricepù îndatã quõ Ludovicu Philippu era un om que voià să'i semene la minte: să facă que ar fi făcut și el însuși quând s'ar fi vëđut o datã rege;

pricepù, quò revoluționarul nu numai nu voesce a se expune spre a se luà rëu cu ómeni, Sântei Allianțe, ci ancò doresce a fi bine cu dênșii și a'i asigurà quò lucrurile tóte vor remàné în pace și în starea de mai nainte, întocmai după principiile, systema și politica Sântei Allianțe.

—Bine, đisse Taleyrand. — Ducându-te la Vienna, quea d'ântëiu vorbă, quând vei da ochii cu Meternich, în loc de bună điua, nu uità să'i đici: *Cocot*.

—Cum?

Cocot.

Și atâta tot?

—Atâta, și vei vedé minunea.

Trimisul lui Ludovicu Philippu se cređu mystificat și returnându-se la rege îi spuse quò diplomatul ăsta pe semne își rîde de mine, și...

—Nu, prorupse regele; surridënd; fă ce 'ți a đis, dumi-te la Vienna, și đî lui Meternich: *Cocot*.

Plecò ambasadorul, și ajungënd la Vienna nu vëđu semne de bună voință, ministerul austriac par'quò erà vorbit să umiléscă pe Franța revoluționară în persóna trimesului nuoului ei rege și cu luminarea cătă occasiò cum să 'i întórcă nasul.

Ambasadorul frances querù voie a se înfăcișa la Caiser. Nici un respuns nu'i detterrò. — Mai repetò quererea; a-queeași tăcere. O mai repetò de multe ori; și în fine îi accordarò o đî și o oră quând póte a se arătà la curte pentru quò unde erà să fie, și Austriei nu'i pré dà mâna să o rupă de tot.

Ambasadorul dar, în mare uniformă cu o scortă nu merósă și convenabilă se presentă la ora indicată. Ni-meni ânsé în sallă de quât un secretar doi de a treia mână que se făcea quò nu sciui nimicu de țerremonia đillei.

Stă ambasadorul Franței așteptând și preumblându-se cu mâinile când încrușate pe pept când în busunar, și în pasurile-i largi uitându-se când țintă în grindă (acolo era plafond, dar noi dicem cum se dice grindă), când pe parquet.

Incepură dupe vre o oră a veni și din ministri și din ómenii curții quâte unul unul și făcându-se quò nu sciu nici ei nimic de aquea ceremonie, și cătându-și fie-quare d'alle salle.

In fine appare și Caiserul din preună cu D. Meternich d'allătura. Nimeni ânsé nu se uită la ambasadorul Franței că și cum nici qu'ar fi fost acolo, și ca și cum Caiserul și curtisanii veniseră spre a se occupă de alte questiuni alle ðillei.

Ambasadorul se mai apropiă, și tot nimeni nu se uită la dânsul. Iși luò inima în dinți de supérare și se determinò a face și queea que nu se cuvenea. Vine pînò lîngò Meternich la nasul monarchului. Tot în van. In fine apucò pe Meternich de braçu și 'l trage cum sè se întórcă să'l vaðă. Aquesta vrênd ne vrênd acum cătă a se întórce, ânsé tot cu indiferență și preocupat.

—*Cocot!* îi ðise încet Ambasadorul Franței.

—Aaa!!! deschise Meternich și gura și ochii mari, și îndată se plecò cu respect la urechia monarchului și îi ðisse quevâ.

—Aaa!!! făcù și Caiserul și mai căscat, dupò cum era și mai blegu și se uită apoi la trimesul Franței cu un aer de bună-voință făcênd semn a i se da onorile covenite.

De aquì înainte que-i mai păsă Sântei Allianțe de fostul rege al Franței, Carol X. Pentru un om nu se turbură lumea, numai systema să nu se schimbe, numai interesele potentaților să nu fiă atinse.

Cocot va să ȳică: sânt al vostru, sânt qeea que voiți să fiu, sânt omul Sântei Allianțe. *Cocot* va să ȳică absolutismul în picioré, naționalitățile sacrificate, stinse de tot; tractatele de la 1815 în vigóre și respectate și susținute cu ori-que preș. *Cocot* din partea lui Ludovicu Philippu vrea să ȳică: Franța se întórce și se duce ori-unde o va împinge vântul Sântei Allianțe și quâte alte tóte de felul aquesta. *Cocot* e parola de ordine a Sântei Allianțe cu quare poți intrá în tóte cabinetele, în tóte ambasadele ca complice, ca instrument, ca missionar, ca bravu: *Cocot* é parola sacramentale.

O ast-fel de parolá luò și cavallerul nostru din Roma de la generalul Jesuiților, cu quare fu spálat de pécatele revoluționarului și prin quare începuró a i se deschide tóte ușile. Scutierul Oancea sciá parola áncó de mai 'nainte de 1848, pe quând fundase din preună cu un alt complice al sêu o societate iesuitică în piața Sorbonei.

NOTA II.

Nu e Polon que veni din Paris și din Londra, la 1854, spre a se înrolá într'o legiune ȳisá polonesá quare să nu vorbéscă cu horóre de scandalul întímplat la Șumla sau în Bulgaria cu aquea Bărăție ambulántă sau cu cortul în spinare cum se ȳice mai pe Românesce. Soldații și Ofițerii aquestei legiuni, în loc de a fi organizați și exercitați apoi la arme, erá ordonați, sub grea răspundere și pedépsă, de a se afla neincetat la Bărăție, d'a se bate cu pumnii în pept, d'a 'și plânge adicó pécatele, de a se confesá în tóte ȳillele, și spre ertarea pécatorilor de a face propaganda pîntre bulgari pe unde ședea qua să intre în callea dréptă, făcându-se catholici. Mulți din locuitorii Poloniei sunt ortodoceși fără a înceta de a fi Polonesi, și de

a aspira la o patrie liberă. Mulți din auestia que se află în armata rusescă trăgea după sine și din muscali și desertă la turci, cerând a se înrolă în legiunea polonă. Cum într-o ansă acolo, nu le era ertat a se închină după ritul ortodoxu și mulți fură constrânși cu forță de a deveni catholici, sperindu-i quô îi vor da înapoi în mâinile Muscalilor.

Ast-fel legiunea de la începutul ei începù a se risipi quôci bieții ómeni spre a nu deveni renegați fură nevoiți a fugi quare încotrò putea.

Officerii și soldații adevărați Poloni se revoltară la vederea auestui scandal que le desonoră și nația și situația de emigrați, și querură cuvânt despre aqueastă purtare a numitului general. Cuvântul que li se dete fu quô el mai înainte de a face, din voluntarii que 'i vin, osteni, 'și a propus a 'i facee catholici buni, și quine să decide de a servi Poloniei cată mai întâiu a se face catholic.

Apoi viața trecută, faptele auestui aventurier que n'are alt nume între Poloni de quât de trădător, îl făcù a fi cunoscut de toți quô n'a avut nici un Princip, nici o credință, nici o religie ast-fel cum să sperie și pe quel mai îndrăcit atheu, și pină astă-și în viața sa privată n'are nici un scrupul de a întrece și pe quel mai desfruntat cynic. Cu tóte auestea, în quelle dupe urmă, pe quând se ocupă cu legiunea de papeși n'avù nici o rușine de quei que îl cunoscea și mai virtos de ai coteriei salle de a dà ordine la mulți din officerii legiunii să se ducă îndins Miercurea și Vinerea pe la locande spre a afla acolo pretexte, ce li se vor offeri de dulce, de a se preface quô se scandalisă în pietatea lor, de a începe la predicății, de a le termina prin certe spre a se auși la Bebec și de acolo la Roma!

Și pentru que tóte auestea, se întrebă toți Polonii și

mulți din streini? «Pentru qua să ruine din temelii causa polonă, răspund tot Polonii quei mai cu experiență. Fără densusul ar fi venit o mulțime de Poloni și alți creștini; auđind ânsă quô în forță spre a 'și schimbà religia remaserô locului. Fără densusul ș'ar fi organizat cu adevărat o legiune polonă fórte numărósă: cu densusul ânsă ajunse de a se risipi âncô de la începutul ei. El și familia lui și toți ai coteriei lui au pus desbinarea în emigrația polonă, și au împins pe mulți din Poloni prin felurimi de tentațiuni și persecuțiuni la fapte que ar fi putut desonorà nația, cum să justifice calomniile inemicilor ei. Ieri s'a făcut iesuit, mâine il vei vedè turcit sau pașă turc, și tóte le face numai spre a servi systemei de la 1815 sub quare geme Polonia și tóte naționalitățile; și spre a se afla astfel, cum ȃic ai lui, în relațiô cu lumea què mare. Nu 'l ați vėđut la 1854 în Bucuresci de brâu cu toți austrienii și austriacii? și cum se explică aqueasta din partea unui adevărat Polon que are a plânge și nu póte uità massacrele din Galiția?

NOTA III.

Catirgiul deveni disfaimos de la Stambul pinô în Grecia prin tâlhăria și pirateria sa que exercită nepedepsit mai mulți anni. Cuartierul sêu general era în Smirna. Locuitorii aquestei cetăți nu putea eși nici la câmp nici la pescuit fără a deveni prada scestui bandit. Ori-quine ar fi fost, cum cădea în mâinile lui, erà dus în ascunsurile selbelor și munților, și de acolo erà forțat a trimitte la familia sa de scire, qua să se dea spre rescumpărarea lui summe fórte însemnatóre în termin fórte scurt. De ajungea summele la timp, prizonierul erà liberat, de unde nu, erà uccis îndată. Quelle mai multe familii din Smyrna, raiele sau sudii, numai să fi avut queva stare purta dolliul pen-

tru părinții și consingii que perduserõ, quõci pentru quelle mai multe prețul erà așa de mare în quât summele nu se putè realisà la timp.

Pertinența tilharului mergea și mai departe. Fiã-quare familie din Smirna, bancher sau neguțãtor, se deșteptà adesea cu quâte o scrisõre în quare i se prescrià quõ în cutare loc, qi și orã sã trimitã cutare summã, de voiesce sã mai pòrte capul între umeri.

Terórea ajunsese mare și generale în Smirna, consolii trimitea necontentit raporturi la ambasadele respective din Constantinopole. Aquestea nu lipsià iarõ de a trimite și d'a repetà note fórte energice către înalta Pòrtã, invitând'o a lua mèsuri întru a'și onorà guvernul, puind a prinde și pedepsi pe tilhari și asigurând ast-lel pacea locuitorilor din pașalicul Smyrnei.

Mai mulți pași furõ schimbați cu rușine pentru quõ nu putuserõ, dupõ tratatele existente, pune mâna pe bandit. Tilharul erà dresu, petrecea adesea în Smyrna și de acolo își datà mai adesea mandatele fulgerátóre. Poliția nu cutesà nici sã arate quõ îl cunõsce necum sã aibã curagiul d'ai călèa iatacul. (Așa se dice în părțile locului gasda Tilharilor).

În fine fu trimis guvernator general al aquellui pasalic însuși cumnatul sultanului, Halil pașà cu înstrucțiuni și sub respunderea gravã de a brava ori-que dresuri, și de a pune cu ori-que preț mâna pe lotru.

Halil pașà luõ notele ambasadorilor de seriõse și prin urmare înstrucțiunile guvernului sèu de sacre. Cum ajunsese la postul seu, puse la calle de a se urmãri tilharul cu tótã energia. Capul poliției, capii oscirilor îi spuserõ quõ nu erà nevoie nici de bataliõne nici de companii: quõci tilharul n'avea în banda sa de quât vre-o ðece miserabili de bandiți; ci tótã nevoia erà quõ tilharul se aflà

dres și pînă nu se vor risipi farmecele, ei nu pot face nici un pas. De are pașa o asemenea putere, vor fi de ajuns apoi numai quâți-va gavați spre a seduce și a l' scóte ca pe un șórece plouat din gaura sea.

Pașa vru a se informà de que natură sunt aquelle drese sau farmece, și aflò quò consolul Magului din Stambul pe quare il cîntă poetul în acéstă poemă, erà complicele și *iatacul* lui Catirgiu, quare din sumele que adunà după atâtea nelegiuri abià se allegea cu que trăi el și miserabila lui bandă. De quâte ori Catirgiul venià în Smyrna ênsuși din casa consolului și de sub bandiera protectóre fulgerà quelle mai teribili mandate.

—Bine! di-se pașa. Quând veți fi siguri quò tilharul è aqui, să'mi dați de scire și să aveți la îndemână, ómenii cuveniți.

—Aman, pașa Efendi, esclamá capul poliției, dupe tractate, nu putem cãlcà casa nici a unui sudit, ne cum a unui consol. Bandiera străină è pe casa unde se retrage Catirgiul! și que bandieră!

—Bandieră, mandieră, nu voiú să sciu, cată să terminăm odată și cu tilharul acesta și cu complicitii lui. Asta è ordinul meu și pe profet! vai de quel que nu 'l va împlini.

Toți se închinarò pînă la pãmênt și di-serò *sis biliris*, pașa Efendi, adicò tu scii. Eșirò spre a luà mësúre.

Ânsuși în séra aqueia apoi venirò și spuserò pașii quò Catirgiul è în Smyrna la locul sciut.

—Hei! duceți-vé, și puneți mâna pe el.

—Pașa Efendi ânsé.....

—Que ânsé?.... D'acolo să mi'l luați; spargeți pórtă, de vé va resistà; oppuneți arme, de vi se vor oppune arme.

—E ânsé sus; ênsuși în casa consolului.

—Be, și în casa femeilor lui de va fi, de acolo să mi'l aduceți.

—Ordinu-ți firman, pașa Efendi; așa *sis biliris*.

—Eu sciu ha! — *ghit*. Acum pînă nu schimb ciubucul să mi'l aduceți în fere.

Capul poliției eși cu ómenii sėi și se arestă drept la pórtă consolului. Resistința que afló fu scurtă. Intraró în ántru. Ospele onorabilului consulat, vėđėnd quó nu erà glumă, se strecuró în sus pe scară și intró drept în salonul protectorului sėu que se află în *vinghieră* saú serată, dupó limbagiul locului, cu ai sei.

Oamenii poliției luasseró mėsuri la pórtă și prin pregiurul casei qua să nu le scape tilharul, căutându'l prin tóte unghiurile și ascunđėtorile în larma protestatiunilor ómenilor onorabilului consulat, suiró scara și intraró dupó ordine drept în neviolabilul salon. Farmecile se spărseró, și ușile se deschidea pretutindeni de ambele părți. Quei din salon vėđuró iar quó p'afaró se făcea que nu s'a mai fost făcut de quând sunt turcii în Orient, și luaró mėsuri spre a da un asil cu adevėrat nobil cavalerescului óspe. Madame consolėsa erà în mijloc pe canapé cu pólele rochii întinse de amėndouė părțile în tótă desmėsurata lor lărgime.

Domnul consol protestă quó s'a violat dreptul ginților, amenință quó va fi vai de turcie, quó Europa întrėgă se va sculă spre a resbună și pedepsi un asemenea affront.

Turcii ánsė nu pré pricep la limbe europene, și quei de astă sėră n'auđiseró de quând erà ei de dreptul ginților. Tăcea și căută pe unde da ei cu capul lor quó s'ar fi putut ascunde omul lor. Străbătură tóte camerile, visitaró tóte colțurile pînă se vėđuró nevoiți a căută și sub canapé și a pune o mână sacrilege, ánsė cu tot respectul, și ėnsuși pe pólele rochiei Madamei consolesei.

Țipete, leșinuri, attunci. Consolul n'avea spada la indemână quó ar fi scos'o. Uniforma perduse prestigiul. Ma-

dama consolésa cu tótă educația sa și *pudórea* de matrónă, nu putü a se mai ține, și ultimele vorbe din leșinul său furö blestemând pe turci că pe nisce barbari que sânt și ca pe unii que nu sciu nici de tractate nici de lege.

Quine ar fi putut crede quö farmecile Catirgiului erä predestinate de la începutul lor de a fi risipite sub ênsuși respectabilile póle ale Madamei Consolesei? Tilharul fu tras de urechi și scos afarö ânsuși de sub canapéoa pe quare interesanta și simțitóra damă erä dejä leșinată și nu mai sciä de que se petrecea în pregiurul său. Toți ai casei ar fi plâns'o ca pe o mórtă, daqua din quând în quând nu s'ar fi mai fi vëđut un fel de convulsione sau de Galvanizare în mâinile-i palide atârnate în jos. Mare dar sunt mâinile la omu? fără dênsele acconciatura sau peruca Mădămiórei ar fi fost de mult căđută; și vederea perilor albi de sub dânsa ar fi fost o catastrophă mai înfiorátore de quât arrestarea cavalerului protegiat. Mâinile, cum đic, mai dà semne de viață, atât leșinul erä de mare!

Catirgiul fu dus legat la pașa și pus pe dată în carcere și în bende sub mare preveghere.

Scirea la Înalta Pórtă quö s'a prins banditul ajunse de o dată cu raportul consolului către excellentisimul său cap și magu al istoriei nóstre.

Quine n'a vëđut pe Dumneđu, đic unii, noi ânsë cată să đicem: quine a vëđut pe naiba și nu s'a cutremurat? quöci:

«Unul este Magul celebru Calidoniü,

«L'al lui nume se închină întregul Pandemoniu.»

În Sтамbul se sbucinarö tóte ministerele; capétul lumii le părea la toți quö se appropie la ideia quö magul va pune să dé bandiera jos, și ast-fel svënturata Turcie să

rămăie veduvă de o asemenea protecțio, mai virtos ministri, que nu erà datori portofoliul și a tot puțința de quât a-questei protecțiuni, își mușcă mâinile și pe pașa de la Smyrna nu'l mai numiã de quât *Zevzec*, cum de a fost așa de tont de a luat instrucțiunile que i se dideserõ în tocmăi cã păcală din cuvânt în cuvânt.

Spre a întâmpinã pericolul que amenințã capitala și imperiul se luarõ măsuri de a se dà amenda onorabilă, nu numai Magului, ci și la tótã puterea lui, și la tótã trufia lui, și la toți îngerii lui, și la tótã synodia lui.

Pașa cumnatul sultanului fu destituit cu mare rușine și condamnat la un exiliu perpetuu.

Magneficul ânsă și generosul Magu (quõci are și excelența sa nisce generosități fõrte mari quâte o dată) trimise pe de altã parte de scire Pașii, quõ daqua vioresce qua exiliul sã nu'i fiã perpetuu și sã'i mai rămăie speranțã de reînturnare și de un fel de uitare din partea pré întelepției salle magice, nu erã alt mijloc de quât sã dé drumul Catirgiului și în locul lui sã puie în carcere pe ori-quare alt om inocent, mărturisind pașa și dicând *mea culpa* quõ rëu a cãlcat casa consulatului și quõ omul pe quare a fost pus mâna n'a fost Catirgiul, ci un stimabil óspe al consolului.

Quine putea sta în contra unor farmece așa de înfri-coșate de quât nisce heretici cã noi que nu vrem sã scim de demoni nici nu le recunõscem ființa?

De quând è lumea n'a mai stat în Orient un fermecãtor mai dibaciu și mai teribil de quât magul istoriei nóstre. Pașa catã sã plece capul, pentru quõ un exiliu perpetuu vedũ quõ erã pré lung, și se decise a adeveri prin înscris cu numele sãu și cu sigiliul sãu quõ a fost cu adevãrat un barbar și un nelegiuít de a cutesat sã facã quâte fãcuse, și quõ persóna pe quare ómenii sãi

puseserõ màna a fost o victimã inocentã și demnã de tõtã stima, etc.

Scandalul ânsã erã mare. Victimile din Smyrna que purtã âncõ doliul nu tãcea și acusau în gura mare pe Consul, și mai virtos quõ mulți din quei despuiati que vëduserõ pe Catirgiul și în pãdure și în temnițã erã nisce volteriani de Francesi que nu vrea se scie de toți Magii din lume. Catirgiul nu mai putea, dupõ scãpare, continuã nepedepsit carriera cavalerescã, pentru quõ pré se deochiasse consolatul. Consolul îi dete consiliu de a se decide și resignã la un repaos peste laurii de atãtea ani que culese în aventurõsa'i carierã. Catirgiul capitulõ și se dete prins în discreția guvernului otoman și sub umbrirea protecțiunii (se înțelege) a tot potentului Magu.

Ast-fel merg și se succed evenimentele și affacerile în Orient, și Turcii sunt accusați de barbari; și cu adevãrat sunt ast-fel; quõci que è Barbarul de quãt omul primitiv que se lassã a deveni victima aquellui mai dibaciu și mai astuțios que își sacrificã pe ai sãi și amicii quei mai buni, și nu onõrã de quãt pe quel de quare are fricã?

De te iei la vorbã cu pașii que au guvernat prin diverse provincii alle imperiului.

«Aman îți dïcu, Muscalul scim quõ ne este *dușman* de mõrte; *amã* nu è *murdar*. În quãte pașalicuri am fost n'am vëđut o datã un dragoman muscãlese sã'ți viiã a paralisã administrația sau judicãtorile pentru alle sudiților. Sudiți muscãlesci iar în tot imperiul se pòrtã cu omenie în tóte daraverile lor. De se abat în queva, pinõ se facem noi pretențiõ sunt deja fórte aspru mustrați la consulatul lor. *Amã* Șaitanul ășta, uf! cu ómenii lui sufletul 'ți scóte. Pentru cinci parale, fiã'i ar de cap, pentru nimic *be!* cu luminarea cautã *cavgaoa*. N'appuci dimineța sã te speli pe ochi sã'ți faci ruga, quõ dragomanul

înțepat în uniformă è dejă pe sofă și astéptă că ângerul să'ți ia sufletul. Nu è ciapcîn, nu è moflus, nu è calpusan, pungas, spărgător de dughiene, junghietor de nóp-tea și de đioa, tilhar de drumurile mari, să nu fiă sudit al aquestui..... și se uită în tóte laturele să nu'l auđă pereții.

Nimeni ca un Român sau qua quine a trăit în Ieși și în Bucuresci nu'și póte închipui quăt è de adevărată descrierea și plângerea unor asemenea pași; quóci daqua prin tribunalele Moldovalachiei que sunt așa departe de farmecile Magului din Stambul sě vėd Dragomanii agenților aquestui fermecător, que nu se pot face în provinciile Turciei? Faliții, calpusanii, plastographii, și tot felul de aventurieri din Bucuresci nu sunt de quăt sub protecția aquestui Magu.

Tilharii stradelor din Pera, organizați în bande, nu sunt nici Greci, nici Armeni, nici Bulgari, nici Hebrei, și cu atât mai puçin nici Turci, quea mai mare parte sunt adunătore de streini que toți se pun sub protecția bandierei aquestui disfaimos fermecător.

Și aqueastă protecțiõ nu è a vre unei Puteri a Europei, nici rezultatul vre unei politice din afarõ, ci singura protecțiõ a Magului dupõ o politică a lui particularõ și lucrativă que bravă tóte guvernele din lume.

Aquestea se đic din vorbă în vorbă în ediția din 1856. Cată ânsë să mai adăogim și noi quâte scim mai dinainte și quâte vėd Românii astă-đi cu ochii.

Sunt quâte-va puteri Europene quari din sistemă prin ambasadale lor, se fac protectóre tilhăriei, furului, calpusanlăcului, falimentelor, desordinii, și tilhării, furii, faliții, calpusanii, turburătorii de meseriă sunt organizați în bande

și se află sub protecția consulatelor respective. Scopul a-
 questei politice este spre a învedera quod Turcia nu se
 mai poate nici organiza nici susține, și sau a o lua sub e-
 pitropie că pe multe staturi din Indii, puind pe Sultanul
 numai pe lăfă, sau a o împărți.

În tot imperiul Otoman consulatele aqwestor puteri avea
 instrucțiuni de a organiza și protege tilhăria, și quâte di-
 serom mai sus. Aquelleași instrucțiuni avea consolii aque-
 stor puteri și în Bucuresci și Ieși, ânsă subt protecția
 exclusivă a Rusiei, nu se putea âncă comitte nisce asse-
 menea nelegiuri de față și cu atâta sfruntărie și netemă
 de pedepsă. De la 1856, Rodin indoctrinat în aquestă in-
 famă systemă, veni în țerră cu ceta sea de bandiți pă-
 mânteni și străini, și o puse a bântui țerra ca și în Turcia
 prin tot felul de nelegiuri; prin complote, prin fabrica-
 ționi de machine infernali, prin desfrîul typarului, prin
 placarde amenințătoare și provocate înadins, prin îmmulțirea
 nelegiurilor de tot felul, prin omoruri însemnătoare, prin
 propagande religiöse, prin defăimare officialmente a drep-
 turilor thronului, prin defăimare și batjocorirea Kyriar-
 chului în risul streinilor. Și după aqueste tôte que es
 tot dintr'o sorginte, tot dintr'o fabrică infernală, apoi sforță
 vrënd ne vrënd guvernul întru a dà afară acte oficiali,
 quare în ochii Europei constată comediele rodiniane de
 fapte adevărate, cu quare țera să se potă' accusa în lu-
 mea officială de neastâmpărată, de rebellă, în quăt să se
 potă legitimă o lovitură de stat, sau și mai rău o ocu-
 pațiö streină, sau și mai rău anexarea aqwestor țerre pe
 lüngö statele quăror Rodin și ai sei de mai nainte de
 1848 s'au închinat spre servire.

În que sunt ânsă solidari fillii quei pacifici ai Româ-
 niei de tôte de quâte sunt accusați pe tötă qiua quând
 de complete, quând de purtători nu sciu de quâte sute și

mii de pumnale ascunse, quând de licența typarului? Români le fac aquestea? sau o gașcă de quâți-va quari d'a dreptul și piesiși sunt în relațiõ cu Rodin? Quine a addus în țerrõ pe dătătorul planului machinei faimosului și comicalui complot? Pentru que cresc tâlhăriile pe tótã ãiua? Pentru que tyranul quare proclamă minciunea, que și a făcut o profesiõ din calomnie, que atacă și amenință religia și pe capul ei, que atacă persõnele, proprietatea și onõrea famillielor, pentru que aquest desfrêu al tyranului este tolerat și protegiat, și pentru que tyranul, quare urasce tyrania, și se teme de Anarchie, este astupat, sugrumat, de quâte ori appare? Rodin a intrigat qua aquest typar să se sfarme la 1848? Tot aquesta è que 'l a suprimat în plinã constituțiõ și la 1859.

NOTA IV.

Se scie quõ dupõ ocupația Austriacilor, se luã nisce mësures rigurõse, și se publicõ un fel de lege martialã cu occasia venirii și propagandei în Bucuresci a unui puiu de phanariot și a unui biet Magiar amăgit de aquest phanariot. Pretextul fu legal din partea Austriacilor; ânsã quine trimise din Constantinopole pe aquel puiu de phanariot și pe aquel ungur amăgit! Pinõ a ajunge la adeverãta causã a causelor, tótã lumea scie quõ aquel phanariot erã din cãta lui Rodin, din cãta lui Pãcalã sau a scutierului din aqueastã poemã; se scie de toți quõ a servit sub banda de bașibusuci, formatã și comandatã de renegatul polon quare fũ dascãlul lui Oancea scutierul în sciința rodinianã; se scie iar quõ aquesci doi poloni, adicõ Paladinul pcemei și renegatul nu erã rãu vãduți de Austrieni. Puiuul de phanariot luând instrucțiuni de la superiorii sãi, indoctrinõ și amăgi pe bietul Magiar din Con-

stantinopole, și 'l luò cu sine în Bucuresci, subt cuvânt ca să rescóle regimentele magiare que se află în România. Pinò a nu plecà din Constantinopole, în quartirul general al Austriacilor din România, se dete de scire. Aqui îi așteptà, ca cu dânșii și cu misiunea lor să se constate o faptă que ar legitimà o lege marțială, prin quare armata de ocupațiõ să aibă un drept de apprópe în guvernul României. Abià ajunserõ în Bucuresci puiul de phanariot, agentul provocator, și victima lui Magiarul, și în datã se dete alarma, autoritățile se puserõ a urmări pe misionarii *secreșii* adicõ: și dupe cum se urmédã la asemenea comedii, pe de o parte se urmărea cu rigóre, și pe de alta li se facilità drumul spre a fugi. Pe bietul Magiar 'l aduse înapoi în Rusciuc ânsuși un consol.

FINE.

UN MUIEROIU ȘI O FEMEE ¹⁾.

Quând è vorba să vorbiți
De princip și de idee,
Ascultați să auđiți:

«Un Muieroiu ș'o femee,
Cum și quând nu pré sciu bine,
Peste drum era vecine:

Cá albina laboriósă
Femeea 'și cătă de casă:
La intrigi pregetătóre,
Și la vorbe rușinósă,
La lucru cuteđetóre,
Și la certe pré fricósă,
Nu'i lipsià nici focu nici masă.

Muierușca nevăstuică,
Ochi de Linx, bot de curuică,
Nu sta locului nici cum.
O luò papucu la drum,
Tot orașul colindà
Treierà, și vënturà,
Locu, căsuță nu lăsà
Peste tot s'amestecà.
Scià ori-que s'a făcut,
Și quâte nu s'a 'ntemplat:

¹⁾ Veđi articolul: *Un om și un Căusașu*, din *diverse* pag. 75.

Quare quând s'a fost născut,
 Quând cutare s'a 'nsurat,
 Quând aea s'a măritat,
 Quând vr'o puică a oat,
 Purtă vorba peste tot,
 Ş'o schimbà cum îi venià,
 Soçi, amicii desbinà.
 Açi se sărută în bot,
 Şi pieşişi îşi dà la còte,
 Măine ocără pe tóte.
 Inţepà cà o lançetă
 Erà rea şi veninósă,
 Cà o vespe costelivă,
 Vai de om! . . . ca o gazettă
 De limbută, guralivă.

Que cu gîndul n'ai gîndi!
 Vorbià şi de libertate,
 Que prin cap nu 'ţi ar plesni!
 De drépta nepărtinire,
 De buna vecinătate,
 De 'nfrăţire de **UNIRE!**

Şi ca culme peste tóte
 Mai avea ş'o guşă mare,
 Şi la cértă 'ncăierare
 Hirriià şi spumegà,
 Limba singură 'şi muşcă,
 Tótă vorba deşirà;
 Se certà pe românesce,
 Şi credeai quò'i țigănesce
 (Ea đicea quò'i boieresce).

Și 'nvătăse din păcate
 Și franșosesci d'allea tóte.
Princip, bon ton, santiman,
Pardon, bon jur, galantom.
Soarè și amusan,
Exclusiv, și junul om . . .
 Ș'alte quâte și mai quâte,
 Tot mai slute și urite.

Que avea que nu avea,
 De vecina se plângea,
 De biata femeea blândă,
Coșemar îi stă pe pept,
 Că la nebuni înțelept.
 Și stă ne'ncetat la pândă.
 O vedea, or n'ó vedea,
 Ea la pórtă 'n drum eșîa,
 In șold mâinile 'și punea,
 Rellele que avea pe ea
 Pe vecina le-aruncă
 Și tunà, strigà, sbierà.

«Au cà mine esci tu sluto?
 «Au cà mine esci tu muto?
 «Uscățivo,
 «Costelivo,
 «Esclusivo!
 «Stai închisă mototólă,
 «Suffli 'n focă și bagi în ólă
 «Exclusivo!
 «Inclusivo! . . .
 «Taci veđi bine quó esci tóntă
 «Și que-ai să mai đici, mă rog?
 »Furcă strâmbă, fus olog!

- «Ac pocit, și sulă bontă!
 «Scii tu que se face 'n lume?
 «Ți-ai făcut și tu vr'un nume?
 «Lea papelco dela focu;
 «Scii vr'o modă, scii vr'un jocu?
 «Tu principele le scii?
 «Françosescele le scii?
 «Nici *bon-jour*, nici *bon-soar*
 «Nu 'nvățași și tu măcar.
 «Nevăstuică, baraónă.
 «Ai tu vr'o 'ducaționă?
 «Ai fost și tu de bonton?
 «Scii să ȃici incai pardon?
 «Îngălato,
 «Desmățato,
 «Uscățivo,
 «Costelivo,
 «Exclusivo!
 «ȃi'mi de poți, ȃi'mi guralivo:
 «Ia deschideți a guriță,
 «Iesuit'o, Neagă-rea,
 «Chyrațiță
 «Avestiță!
 «Ai fost tu la soarea?
 «Scii que este libertaoa?
 «Scii que este egalitaoa?
 «Ai fost tu la bal maschê?
 «Amur și fidelitê!
 «Ai simțit tu vre o dată,
 «Tistimel, pafțială lată?
 «De la focu de la corlată
 «Din argeaua de neveste,
 «Scii politica que este?

«Lă princip ai fost constantă
 «Ca și mine de galantă.....
 «Vai de mine! mai alles.
 «Esci d'allea que pórtă feees!!!
 «Ha! ha! ha! lea Pórtă-fes!
 «Uite fes! ia uite feees!
 «Đi deh, să věđu que-o să đici?
 «Que o să îndrugi? — te-am înfundat.
 «Nu cum-va porți și târlici,
 «Mămăligă cu păsat?.....
 «N'ai mai fi de buse mute
 «Ci ca rupe-o din tăcute,
 «Nu'ți è lene, lea Mușată,
 «Ca deslégă limba-o dată.....»

.
 Ș'unde din picior bătea
 Și vorbià de se spârgea,
 D'o dată pe neașteptate
 Fata măsei pe la spate
 O trăgea și o 'mboldea:
 (Quõci avea măsa și fată
 Tot că măsa de gușată)
 —Mamă, mamă, îi đicea,
 N'auđi, mamă? đii o dată,
 Đii quõ este și gușată,
 Pinõ nu ți-o đice ea.

Toți quâți sînteți cititori,
 Domnilor allegători,
 De nu credeți de 'ntêmplare
 Quâte spui quõ s'au urmat,
 Vedeți în améđia mare

Boroboț învederat ;
Uitați-vă la gazette,
(Și la frații căusași
Și la toți quâți plăpămași)
Gazette de coterii,
Quô vă dau pe toți pe bette
Sute, sute, deci de mii.
Voi tăcuți voi guralivi
Voi creduli,—voi exclusiv,
Voi din gașcă și gușați
Quâți în gașce nu intrați...
Vai de tine, Moș Sofroniu,
De ne'i fi din Pandemoniu!

1861, Martie 28.

Ș O L C A N .

Fragment Epicu.

I.

Să vă spui o istorie
Quare unde-a fi să fie,
E poveste țigănescă
Sau o posnă romănescă.

E sciut de lumea tótă
Quô Românii altă dată
Și pedestrii și căllare
Allergà cu mic cu mare,
Pentru Lege și Moșie
Se luptà cu vitejie,
Bătea Unguri, Ungureni
Și 'n a focului văpaie
Mi 'ți tăia precum se taie
Și Poleci și Lipoveni,
Si Cazaci Zaporojeni:
Și a Dunăre bētrână
Scie gloria română.
Martur spune ne'ncetat
Mircea, Vlad cum s'au luptat
Și cu Turci, și cu Tătari
Pe quând mi 'i punea în pari.

II

Ii mai scim din Historie
 Și d'a lor înțelepție,
 Când de voie fără de voie
 Eră gata la nevoie,
 De nu putea prin cuvinte.
 A învăța pe nebuni minte.
 Și când eră gros pe gros,
 Când cuțitul sta la os,
 Când Moldova ammuția
 Quoci Jidanii allegea,
 Jidanii și hoțomanii,
 Când împărăția gollanii
 S'allegea pe un țigan
 Scuturându'l din bordeiu
 Să le fiă căpitan
 Qua să'i vîndă la Andreiu (1)
 Attunci, de, cu iertăciune,
 Să nu fiă supărare
 Fără multă rugăciune
 Românii erau căllare.
 Attunci drrum! drrum la primejdii,
 Drrum! pe arripa nădejzii,
 Și făcea să sune toba
 Să s'auță în Moldova:
 Răpeși milcovul trecea
 Pe nebuni îi ciufuliă,
 Și scăpând pe Moldoveni
 De vînduți la Ungureni:

(1) Bathorry.

Și pe toții golani goi
 Resbindu'i bine prin foi,
 Ordinea restabiliă,
 Fulger pe Sinan cădea.

III.

Quam p'attunci și mai în quace
 Sații mult de lupta mare
 Că vulturii din ghióce
 Quând ațintă drept la sóre;
 Quam p'attunci le veni în minte
 Jos s'asvîrle ori-que jug;
 Le erà inima ferbinte
 Să s'appuce de alt plug
 Și de alt fel de arat,
 De alt fel de sãmënat,
 De grâul Cuvëntului
 În fața pãmëntului,
 Qua să aibă strănepoții
 Quând s'or deștepta cu toții.

IV.

Pe quând Românii munciă
 Și brasda mereu trăgea,
 Ș'ardică la monastiri
 Apperate de 'ntăriri;
 Pe quând schóle întemeiă
 Și scriptura întindea,
 Și pușcării si Snagóve
 Prin auree chrisóve
 Le prefăcea în typare,
 Typărind cartea cea mare (1);

(1). Biblia.

Attunci,
 Que cu gëndul n'ai gëndi,
 Din pämënt par' quõ eşi
 Un păcală de Țigan
 Que Țicea quõ'i Moldovan
 Și le spuse românesce,
 Dar vorbiă pe țigănesce.

V.

— Sciți voi una, Rumânică,
 Quõ eu numai am bunică,
 Qu'am luat'o de soție,
 Nevastă pe cununie
 Și o țiu pe despuete
 Qua să'mi crească halle fete.
 Si m'am dus la mōnăstire,
 (Pe căit și pe sfintire)
 Argint, candeli găsiliiu,
 Triodul mi țil trintiiu, —
 Arde-l'ar focul să'l arđă —
 Drept în putina cu varđă.
 Banii toți 'i-am..... câștigat
 Fără témă de păcat.
 Iar pe hoțul de Vlădică....
 — Que, Țigane, te-a bătut?
 — Ba, vë spuiu que am făcut; —
 Nu cătați la părul meu —
 Să mă bată Dumneđu!
 Ți 'l-am făcut că p'un miel
 Ecc' așa
 Și o șea rea
 Quõ 'i-am Țis
 Și a remas scris

Quõ nu voiu să sciu de el... (1)

Quõ nu'mi è de nimeni frică :

Eu sunt popă, eu Vlădică ;

Și pe quine voiu popescu

Il descânt și 'l rasolescu,

Ș'apoi țin-te măi Șolcane,

La odóre, la plocóne

Ia la bani

Și la curcani,

Ș'am mâncat,

Și am băut

Am âmblat

Și m'am plimbat

Am făcut que 'mi a plăcut.

Numai una n'am făcut.

O să mă leg și d'un turcu :

O să mă ducu, să mă ureu

Din Bucuresci

La Frățesci

Ș'o să'l înjur și de mumă,

Se scie quõ nu'i de glumă

O să spui eu lui Hassan

Quõ's eu turcu și el țigan....

V'am mai spus eu, Rumânică,

Quõ nu voiu să sciu de frică

Lăsați cartea la pustia

Quõ ne-aștéptă bătălia

Și sciți, quõ mă facu... și gide... (2)

(1). Vedeți și adresa Ministeriului Cultelor, publicată în *România* din 24 Martie.

(2). Ca la 3 August și la 3 Apriliu? — Acolo au fost ai noștri, que se duci? bătălie este. Ba sciți una? Toți Șolcanii se făcu bucuroș căli.

VI.

Românii 'ncepur'a rîde.

Un posnaş

De Românaş

— Nu rîdeţi, copii, le ăice :

Asta'i puiu de pricolice.

Mare neam de Baraon

Strănepot de Pharaon.

Moşu-séu fu harambaşa

Fu gonit de Bulibăşa

Quând veni din Trapezunda

Fi-l'ar fi înghiţit unda!

Ş'a murit

Ş'a perit

Nesărat

Nemurat

Că un câine spânđurat,

Acum dar ne pôte spune

Qua să'i dăm d'alle cunune

Qu'a sburat că un Ciocoiu

De pe furci pe moşoroiu

Nici moşie, nici tu lege

A plesnit din făr-de-lege.

Să trăiesci! bravo, ţigane

Meşter mare de găvane

Tu esci Leon, parpaleon

Tu esci grozea Apoleon

Din Pocalis s' Agaftangel

Talmeş-balmeş cu sparangel.

Tu esci Peneş împérat,

Ţorţolit şi 'ncoronat. —

Allergaţi pe el, băieţi,

Cu cunună de scați
Dați 'i și un măgăruș
Să țină țiganul: *ciuș!*
Imbrăcați'l cu caftan
Quô è mare căpitan.

VII.

— S'au n'oiu fi? o vai de tine!
Quare din voi è cà mine,
Qu'a mai fost un domnu țigan (1)
Que'i ținca și lui Șolcan
Quare drept din țigănie
A eșit la bătălie.
Și au nu'mi ar' ședé bine,
(Ticălosule de tine!)
Căllăreț pe un zarpan
Invirtind un busdugan

Dithyrambe.

VIII.

Dar sciti una?.....
Na is tekirasaimos,
Te delo del bah
(La anul și la mulți ani
Să trăiți cu sënëtare),
Să vă dea Dumneșeu noroc,
Quô minte aveți destulă;
Să vă dea Dumneșeu noroc,
Si parte că și mie, Rumânică

(1). Șincai, — volum, — pagina.

S'aveți ghibacie și putere
 Să spargeți și se despuieți
 Tóte bisericile!
 Să numai rămâie
 Nici aur,
 Nici petre scumpe
 Candelele și terereze de argint
 Alle vóstre să fie tóte!
 Canóne și Trióde,
 Cărți di șelle stricate....
 Focu și pirjolu să le dați!
 Liturgia s'o faceți cu bragă;
 Pe Vlădica să 'l înjurați de barbă
 Să vă 'nsurați fără cununie
 Cu duē, cu trei sorori d'o dată ⁽¹⁾
 Și pe nevestile vóstre cu cununie
 Să le puneți să créscă
 Copii voștrii din....., dabule, cu metrie
 Și s'aveți parte
 Și s'aveți noroc
 Să n'apuce să pice
 Și voi să găsiți
 Și căpitanii voștri de poteră....
 Să'i lumineđe Dumneđu
 Să fiă mai dibați de quăt hoții din codru
 Să se facă miei
 Să fiă frați de cruce
 Cu toți tâlharii,
 Și cu pungașii,
 Și cu borfașii
 Qua să se facă și ei ómeni de omenie

(1). După Codicele civil. — Veđi jurnalul *Legalitatea*, No. 21, din 1866.

Și, Dabuleke, boieri mari
 Iar pe hoții de păgubași...
 Să le puneți belciugul de nas
 Să'i purtați prin tîrguri
 Să'i jucați, să'i jucați
 Cum jîcă ursarul ursul;
 Să le ommoriți babele,
 Să le ommoriți copii 'n uliță
 Și fetele în fereastră (1)
 Și pe quine eți pune ochii
 Quine nu s'o uită la voi...
 Cu ochii de cumătră
 Să aveți putere să'l omoriți
 Chiar în pórta Metropoliei,
 Și pușcăria să nu v'ajungă.
 Să dea și să mai dea Dumnețeu
 Să scăpați d'ori que rușine:
 Să âmblați despuieți,
 Cu căciula 'ntr'o parte
 Să péră apa, să isvoréscă vinul
 Din beție să nu vă mai tređiți
 Și s'ardicați la palate
 La pezevenghii vostri
 După que vă veți mîncă.
 Dumică
 Biserica ca țigani,
 Norocu
 Și tot norocu
 Să vă dea Dumnețeu!
 Numai porunciți....

(1). La Bucuresci a fost un mēcel; la Ieși a fost o hecatombă
 Nu este așa, fraților cauzași?

Să'mi dea și mie
 Vre o trei ocalle de vin
 Ș'o.... litră de rachiu
 Dabule flandăra.

IX.

— Bravo! să trăesci, Țigane
 Sdrobe mare de firme!
 Dați'i vin să se îmbete
 Și rachiu în tîrbăceală
 Dați-mi'l frumos pe bete
 Quō è bun de tăvĕleală
 Mi'l scôteți la bătătură
 Să'i descânt de trîntitură
 Trageți calul țigănescu
 Bidiviul vătășescu
 Dați'i cōda 'n locu de frĕu
 Și pușcōie în brĕu
 Și o pușcă de cucută
 Ghintuită, prefăcută
 Și o sabie de teiu
 Acățată d'un curmeiu.—
 Băieții allergarō
 Cu scaieți 'l încorunarō
 Și mi'l pusserō căllare
 Strigând toți în gura mare:
 Pharaōne!
 Baraōne!
 Vivat! Peneș împĕrat
 Țorțolit și 'ncornorat!
 Hai cu el la bătălie
 Qua eșit din țigănie
 Să veți risul dracului

Pe marginea lacului.

Clonc, clonc

Codo-clonc.

Scóte córne boieresci,

Batte oștile turcesci,

Și te du la Dunăre,

Și bea apă turbure

Oarrbaaa!!!

X.

Iar Țiganul îngânfat

Ca și Peneș împărat

Drept la Dunăre porni

Qua să éș', unde-o eși

Toți bătrânii se crucirô,

Băiețoi 'l urmărirô,

Pin' la Dunăre venirô,

Rideau risul românescu

De curagiul țigănescu

Gălăgia resună

Pinô la Hassan pașă,

Și se temù,

Quôci crețu

Quô de unde sta pe pace,

Cu Români are d'a facee.

Ș'un deliu cu un voinicu

Pot să éșă pept la pept,

Sciu să dea la țintă drept

Nu l'è frică de nimicu.

Nici quô le plesneà prin minte

Qu'o să éșă un țigan

Cum nu se gëndescu la linte

Quând è timp de Bairam.

XI.

Un Turcu darö se ivi
 Qua să vadă que va fi
 Iar Țiganul, o sfeclì
 Strigò: *fu...* spre a 'njurà,
 Dar degenerò în *ga!*
 «*Fu... ga, 'ndărăt, Rumânică,*
 «*Quö Turcul më ia de chică.*»
 Turecul quam tiriactiu
 Căllare p'un bidiviu
 Unde să'l mai urmărească!
 Cî stătü qua să'l privescă
 Și se întörse c'un talâm,
 Țicënd: *țenghené takim.* ¹⁾
 Țiganul de tot fugiã,
 Și Româniî tot ridea.
 Fuga, drept la sănătösa
 Ș'acölö la Rușinösa
 Bidiviul il trînti
 Și tirtița îi pocni
 Hik! buf! resunò locul
 Țiganul își scöse focul,
 Căđënd jos, și dișe: *mă-sa!*
 Que-o fi înțelles, nu sciü bine
 Scii que-va tu, măi vecine
 Quö eu rima 'mi am perdut,
 Am uitat și que am sciut.

XII.

S'o slăbim din poesie
 Că Șolcan din vitejie,

¹⁾ Soiu de țigan.

Și pe prosa d'a pedestră,
 Când ológă când măestră
 Să dăm capăt istoriei.
 Ș'ultimatul țigăniei

—
Mă-sa! sughițo Șolcan;
 Iar Românul 'l întrebò:
 — Que bolborosesci, Țigane?
 — Nu ți-am spus eu Românică
 Qu'o să 'njur și eu un turcu?
 — Dar de que fugiși, Dihanie?
 — Apoi, de, scii, Românică;
 Ha poveste fără veste
 Turcul turcos
 Țiganul fricos.
 — Dar povestea *hailaltă*?
 Ai uitat'o, Baraóne?
 Nu scii quò Țiganul Țice:
 «Daqua nenai puterintă,
 «La que chichireți gilceava?»

—
 Țicu qu'a mai venit ș'alt lucru
 Și 'ntrebò quam mâniat:
 — Bre țenghene, que ai Țis tu?
 — Coconașule, mă iartă.
 Ago, mâncațiaș..... gura.
 Quò uite-mă sunt beat mort,
 Și Românul m'a 'mbétat
 A Țis quò sunt que nu sunt,
 Quò sunt Peneș împérat,

Quõ sunt Leon Parpaleon
Dar dau înscriș cu ferman
Quõ *tu* esci tureu
Și eu *tot* țigan.

FABULE.

FABULA.

Mythul, fabula, apologul că și parabola și toate allegoriile își au început în părțile Orientului și putem dice quod s'a născut de o dată cu primele societăți sau mai bine cu primele reuniri la un loc sau întâlniri pacefice de oameni; pentru quod mythu sau fabulă va să dică vorbă cuvânt, narrațiō; a fabulă va să dică a sta la vorbă, a narră.

Cum s'au adunat doi trei oameni la un loc, și au putut ași arăta prin vorbă sau cuvânt cugătarea, cum mai virtos au început oamenii a se aduna împregiurul căminului domestic începū și fabula în prima ei semnificațiō que nu însemnēsă de quāt vorbă convorbire, narrațiō, *poveste*. Căllătorii narră sau fabulă quâte au vėđut în drumul lor; părinții fabulă sau narră copiilor quâte știu, quâte au vėđut și pățit, și quâte își imagină; Bunele, mamele, nutritoarele, domesticile, lėgână pruncii și îi întrețin pînă adorm spuindu-le tra-

dițiunile, quâte o întêmplare que au auđit sau și inventând în circumstanță quând spre a deșteptă curiositatea copillului, quând spre a'l allinà din plâns sau spre a'l addormi.

Fabula cã narrațiõ saũ *poveste*, differõ dupõ annii, condiția, cunoscințele și alle quellui que o spune și alle quellui que o ascultă.

Omul în adevër are o applecare firéscã spre a ascultà la narrațiuni, are ânse tot aquea applecare și simte o plăcere de a narrà sau spunne quâte a auđit, quâte scie și quâte inventă singur. Quând omul este copillu, narrà și ascultă coppilăresce, ellu nu póte nici vorbi nici înțelege cã un om serios și erudit. Și precum omul individual își are etățile salle, așa și omul collectiv sau umanitatea își are pe alle salle: Sălbătăcia, Barbaria, Civilisația.... sunt nisce etăți prin quare a trecut și va trece omenirea.

Cu quât o stirpe este mai anticã cu atâta conservã âncõ typul omului primitiv, al omenirii—prunce.

Negru represintă omenirea pruncã, omenirea în légãnul ei. Pruncul nu scie narrà, și devenind mare nu'și adduce aminte de quelle din légãnul sêũ, de quelle din prima lui pruncie qua să le pótã spune. Negrii n'au tradițiuni, historia lor, pe quât s'a putut le-au făcut'o alții.

Copillul își spune întêmplările, impressiunile, în-

chipuirile fôrte copillăresce, adicö în modul quel mai naiv și vivace quâte o dată; și precum vorbesce cu ómenii, assemenea vorbesce și cu jucăriile salle, cu animallele, cu arburii, cu florile, cu tóte objectele lui de predilecțiö și aversiö : își sărută păpușa și îi vorbesce cu affectiö; trântesce și înjură cărbunele que l'a ars, accul que l'a înțepat; batte și înjură pétra que l'a împedecat. Tot assemenea copillului face și omul primitiv, țerranul simplu din tóte națiunile pînö astă-đi vorbesce đioa întrégă pe calle și la arat cu boul și cu callul lui, îl mângâie, îl muștră și îl înjură; bine-cuvëntă apa și umbra la quare se răcoresce; înjură și blestemă drumul rěu, tina, plóia, grindina, nivea etc., înjură lemnul tenace que nu se lassă a se tăia, trântesce și înjură securea que nu taie sau quare s'a rupt.

Limbagiul copillului și al omului primitiv este cu totul poeticu, quöci dă judecată și rațiö și limbă animalelor; simțire, și pasiuni și limbă și rație plantelor și tutulor quellor neînsuflețite, conversă sau stă la vorbă cu dênsele.

Omul que vorbesce și face ast-fel este și dispus a crede tóte narrațiunile que dau simțire, judicată, rațiö și limbă animalelor, plantelor și mineralelor, sau îi place a le crede pentru quö îi place poesia que personifică tóte. Iar mai vîrtos daqua pe lîngö aqueastă personificațiö se mai adaoge și gran-

diosul, miraculosul, imposibilul, narrația îi devine și mai atrăgătoare, cu cât omul è mai înapoiat sau mai lipsit de necesarie: vorbește flămândului de bucate delicioase, însetatului de ape cristaline și răcoróse, junelui de frumuseți rëpitóre, celui fără colibă de palate strălucitóre și încântate, celui que âmbă descultu prin tină și prin spini de ómeni aripați, scăpătatului de thesaure nedeseccate; vorbește în fine amalaturii de ființe în etern june și sănătóse, muritorului sau mai vîrtos fricosului de mórte vorbește-i de nemurire, de ambrosie, de licori que dau nemurirea, quó narrația ta va avé tóte grațiile, toți carmenii; din omu devii un încântător, un poet, un creator. — Toți ómenii simpli și neinstruiți represintă copillăria omenirii, mai vîrtos ânsă stirpea arămie, precum quea négră represintă pruncia. La Indian tóte se narră în modul grandios, miraculos, supra-uman, imposibil; vorba sau fabula lui deveni în adevăr fabulă de necređut, historia lui se narră prin mythi. El n'are ómeni în historie, ci ȕei, ființe supra-umane. Historia lui è un bazar, de unde își cumpără în bloc tóte mythologiele și religiunile mythii lor.

Adolescentul nu mai è copillu; applecările, aspirațiunile, credințele, limbagiul lui sunt altele; ellu narră și ascultă mai ca un june; începe a avé d'alle junelui, și i-au mai remas âncó d'alle

copillului. Miraculosul, încă îi place și îl încântă; și e facil de a crede imposibilul, câtă ansă și unul și altul a i se presintă ast-fel cum să nu i se pară absurdități. Queea que am ajuns a înțelege quând dăcem fabulă, la ellu câtă să devie *romanțu miraculos*: actorii narrațiunii lui câtă să fiă mai mult ómeni, de quât animale și ori-que neînsuflețit. Ellu începe a avé o tendință către historie; ansă historia lui tótă câtă să fie plină de mythi. Și daqua actorii lui nu pot fi de quât ómeni, aquestia nu 'i plac de vor fi ómeni de rând, și cu virtuți umane; heroiu lui sunt imperatori, duci de oștiri, giganți semiđei, magi, încântători que toți sunt în relațiõ d'a dreptul cu cerul sau cu infernul, que se pòrtă pe aripele vântului, que fac un pas și ajung la marginea pământului, que dăcu și se face que se preâmbă pe carre și cai de flacăre que sunt purtați de cursieri aripați, hyppogriphi, de Pegasi, și quari străbătënd ast-fel, sting rellele, umanisă sëlbaticii, civilisă barbarii, creasă societăți, inventă sciințe și arte, și în fine se răpesc de vii la ceru, unde rămân nemuritori.

Aqueastă etate în omul collectiv o represintă chinezul, ellu ne arată omenirea în adolescență.

După Indieni și Chinesi vedem pe Babyloneni, Egypteni și Phenicieni, quând representând pe copii, quând pe adolescenți în historia timpilor primitivi; tradițiunile indiene și chineze trecurõ la

Babyloneni și Egypteni sub óre-quare diferite forme; minciunile mari și în bloc devin nisce minciuni mai mici și mai transparente pîntre quare se întreveđe Adevêrul.

Junele que judecã mai mator, que începe a cunosce Binele din Rêu, que începe și ellu a produce și creã, de unde pinõ aqui a tot consumat și distrus, își schimbã cu totul și aplecãrile, și aspirațiunile și limbagiul. Heroul lui nu mai è un destructor, nici un impilãtor, nici ênsuși un semiðeu imposibil. Heroii lui sunt instructorii popolilor, toți quãți comunicã, ómenilor artele și sciințele, toți quãți ne învață a produce, toți în fine que ei singuri produc. Pe june nu 'l mișcã queea que încântã pe copillu și pe adolescent, ellu daqua nu pôte âncõ judecã și narrã bãrbãtesce; ascultã ânsã ca un bãrbat. Nu'i spune dar absurditãți, nu minciuni, nu imposibile. Queea que nu è adevêr, catã sã aibã apparința adevêrului și a possibilitãții qua sã pótã fi bine-venit la auðul lui. Ellu despre narrațiõ voiesce historie; și fabula sau romanțul miraculos, catã sã se presente sub forma romanțului historic înaintea lui. In mythii lui sau în narrațiunile lui nu se vëdu impetorii semiðei, și cu atãta mai puțin ðei-elemente, ðei-animale, ðei-plante, ðei-munți și stãnce, ðei-fontâne etc.; la ellu tot que judicã, raționã și vorbesce nu pôte fi de quãt om; Mythul lui devine,

cum disseröm *romantu historicu* și ellu cu quât se apropiã de a deveni bărbat, cu atãta tinde mai mult cãtre historie. Omenirea junã è reprezentatã prin stirpea caucasianã sau albã que prin nuante începe de la Armén și se terminã la Slav; adicõ: Armén, Egyptén, Arab sau Hebreu (Grec, Roman, Gallu), Franco-German, Slavu. Primii din aqestia au imperfecția începutului, și ultimii, lipsele și impuținãrile bătrãnețelor.

Aqestia, fie-quare de au conservat din tradițiunile antenașilor sau predecesorilor lor, le-au dat ânsè o formã diferitã narrându-le dupõ starea lor de maturitate, dupõ gusturile și costumele lor, dupõ sistema și credințele lor. Egypténul a narrat tradițiunile Indienilor și Chinesilor dupõ credințele și systema egypténã sau pharaonicã, dupõ drep-tul numit *divin* pe quare noi îl numim *pharaonic* sau *pågân*; și quãte a inventat de la sine, aquelle mai virtos, le-a narrat dupõ limbagiul și systema sa egypténã. — Babylonianul și Phenicianul assemenea, prefãcù tradițiunile quellor mai vechi de quât dânșii dupõ credințele și systema lor.

Hebreul sau Moysè narrã tradițiunile antice alle Indienilor, Chinesilor, Babylonienilor și Egyptenilor dupõ credințele salle, dupõ systema sa, dupõ limbagiul sèu, quând combãtându-le spre a le stinge, quând dându-le o formã utilã la scopul și systema sa.

Greul, Românul, Gallul, face tot asemenea tradițiunilor queller mai 'nainte de dânșii. --- Franco-Germanul, que represintă omenirea bărbată în maturitate, narră tóte bărbătesce. Aquestia lăssarö fabula sau mythul ca o narrațiö distinctivă a popolilor antichissimi, a timpilor antideluvieni, la dênșii și queea que nu este historie adevărată a cătat să ia forma historiei; actorii narrațiunilor lor nu pot fi nici ñei, nici semiñei; și cu atât a mai puțin elemente, animale și minerale vorbitóre. La dênșii anthropomorphismul, început de la Moysè, ajuns la gradul la quare inventatorul lui ar fi dorit să ajungă. La dênșii omul è om și animalul animal; și când vine Fabula or Romanțul pe scenă saü în sallon sau în pregiurul căminului domestic, vine numai ca o glumă saü allegorie, iar nu că o credință, că o religiö. Religia intimă a Franco-Germanului è curățită de tot cu è miracol, imposibil, magie. Omul nu mai è în relațiö cu cerul de quät numai prin Rația sa, prin Mintea sa.

Să ne explicăm mai bine, recapitulând.

Negrii represintă pruncia omenirii; Pruncul nu ține minte, Negrii nu avurö tradițiuni.

Indienii și alți popoli ca dênșii, cum și quei que a adoptat mai mult sau mai puțin că nisce credințe, tradițiunile lor represintă copillăria ómenirii. Historia lor tótă è învelită în fabulă. Primele ființe cugetătóre que vin assupra pământului

după creație la dênșii sunt o pereche de ȃei; un fel de Marte și Venere sau un fel de Apollon și Minerva, sau un fel de Jupiter și Juno. Systema lor, credințele lor fiind theocratice, tot   deu la ei: de la creație pînă la diluviu se v  deuce ȃei sau macharchi mai mari de qu t universul, dintre quari quel d'al șaptelea este extraordinar, c  geniu. De la deluviu  nqua omul este o vită sub jugul castelor sacerdotale și militară; omul n'are nici o asemănare cu divinitatea.

Arburele sciinței la dênșii își are rădăcinile p nă în fundul infernului, de acolo își trage sucul, și quine gustă din fructele lui m re.

Chinesii represintă adolescența omenirii, și tradițiunile Indienilor trec nd la Chinezi cat  să reveste forme mai umane, qua să fie cređute, și mai folositore omului qua să fie adoptate. Arburele sciinței la dênșii fu  tors cu josul în sus, rădăcinile lui sunt în cer de unde își trage sucul și quine gustă din fructele lui se umple de lumină și de viață. Divinitatea la d nșii numai p te av  formele monstru se și teribile că la Indieni, cu quare se speria c  copii: queea que era profanați , sacrilegiu, Impietate la Indieni, la Chinesi deveni sacru, s nt, divin. Divinității qua să fi  adorat  a cătat să i se dea formă de omu; Omul fu pus în ceruri qua să represinte omenirea.

Prima perechie după creație nu mai fu de zei, ci de oameni; și fiind quă systema lor nu mai fu theocratică, ci monarchică sau imperialistă, priimi oameni dupe dênșii fură un imperator și o împărătesă în relație d'a dreptul cu cerul un fel de semidei, de la creație pînă la deluviu și dênșii se vęd tot dece, ânsă nu zei sau macharchi ci dece *ki* sau dynastii de imperatori, tot semizei que durară, quâte nouă, opt, șapte sute și până la 360 de anni; din aqweste dece *ki* quea de a șep-tea fu extra-ordinară în quare se inventară și prosperară actele și sciințele și quare dură 360 de anni quâte sunt ȃillele annului astronomicu cunoscut pe atunci.

Aqweste tradițiuni trecënd la Babylonieni, cătară a fi narrate dupe systema și credințele lor, parte mai naintate, și parte mai îndianisate, adică parte mai monarchice și parte mai theocratice. Systema lor, fiind monarchică regalistă și basată pe dreptul quellui mai tare că Nemrod, la dênșii arborele sciinții remâne ca la Indieni spre a nu gustă popoul dintr'ênsul; prima pereche ânsă după creație se vede compusă de un rege și o regină, pentru quă systema lor este regalistă; de la creație pînă la diluviu se vędu iar dece, ânsă nu zei sau macharchi, nu *ki* sau dynastii de imperatori, ci dece *regi*; din quari al șep-telea tot extra-ordinar ca geniu.

Abraham cu tatăl său Tharé ca protestator eșii din Babylon, cu tradițiuni babiloniene; Hebreii veniți în Egipt cu tradițiuni abrahamiene și eșirō d'aqui, ducēnd cu dēnșii multe și din tradițiunile egyptene. Systema lui Moise fiind egalitară democratică sau părintescă în genere și unitarō, fiind contrarie idolatriei, adicō theocrației și monarhiei absolute, Moise ca un combatator și distructor de ȃei, ființei supreme nu-i pōte da numele de ȃeu, sau *Theos*, ci *Iehova*, adicō Ων sau *Ens*, Ființa prin excelență, absolută, que de sine există. Moise dērō dupe timpii de atunci este un *atheu* pentru quō nu e theolatu, ci *ontolatu*. Omul este creatura și filiul aqwestui Ων sau Ființe supreme. Aquestă ființă condescinde a face un pactu, o alianță de la egal cu egal cu omul. Ne putând desființa mythii antici de quari erā plină, Asia și Africa, narrați sub diverse forme și limbage, îi narrō nu ca nisce mythii ci ca nisce romanțe historice. El începe historia lunei de la Omenirea în etatea juneții, în stare de a cunōsce Binele din Rēu; el începe historia de la omul quel albu.

Adam și Eva appar de o dată în annii quei mai splendiți ai juneței, și nu sunt nici ȃei nici imperatori sau regi semiȃei (pentru quō el nu è nici theolatu sau theocrat nici pharaonist sau monarchist); nici giganți sau Titani, pentru quō nu este aristocrat de dreptul quellui mai tare.

Adam și Eva sunt nisce ómeni cà toți ómenii, și de la Adam pînó la Noe, pe quei de ce dei mac-carchi sau de ce imperatori ori regi ni'i arată quò fără nisce patriarchi păstori ca toți ómenii, curați și drepti cu inima din popol; și la dēnsul, quâte de ce devenind ómeni, geniul qua să fie geniul adevērat, nu se arată quò a fost de u or mac-harchu, nici imperator sau dynastie, nici rege, nici ministru sau servitorul unui Pharaon cà Thot sau Ermes; al șéptelea patriarchu sau Enoch înainte-a lui, qua să fiă genu, a fost de ajuns să fiă om și să placă naintea Ființei adevērate, înainte-a Adevērului, să invente adică ast-fel sciințe și arte să le comunice semenilor sēi trăind între dânșii și ca dēnșii; și fiind-quò quea mai primitivă și necesarie pe atunci din sciințe fu Astronomia, după quare se regularó, stațiunile annului sau timpii păstoriei și laborării pāmēntului, plăcù Enoch înainte-a Domnul Iehova, 360 anni, pentru quò a fost regulat annul în 360 de dille. Dar s'a răpit de viu la ceruri; așa se răpesc de viu la ceruri toți bărbații sciinței și mai virtos quei que se ocupă cu Astronomia. — Narrația lui Moysé ia forma romanțului demi-historic.

Grecii și Romanii, cum și Galii, quâte tradițiuni mai conservaró de la Indieni, Chinesi, Babylonieni, Egypteni și Fenicieni, cà stirpe mai nuoe și mai vigurósă, le nararró la început după credințele lor

quelle mai nouă, după systema lor quam theocratică și ciomagocratică la început, inspirată însă cu tendințe democratice; (pentru quō inițiatorul quellor dântēiu, Cecrope, fu un protestant sau un revoluționar refugiat din Egypt) mai rafinară formele egyptene și pheniticiene, înfrumusețară allegoriile după gustul quel mai înaintat, le subțiară atâtă, în quāt făcură a se întrededé Adevērul printr'ēnsele. La Grecu și la Roman se vād credințele și tradițiunile tutulor popolilor antici prescurtate fōrte mult și narrate după o systemă revoluționară. Cecrope fu unul din protestatorii sau revoluționarii în contra Pharaonismului, că și Moisé. La Greci și la Romani nu învinge Autoritatea Osire pe revoluționarul Typhon, nu adică Saturnu pe Jupiter, ci revoluția-Jupiter, pe vechia Autoritate Saturnu. Grecii pusseră revoluția în ceruri. Cecrope a resturnat sau a întors cu josul în sus systema pharaonică; Moisé a vrut să o distrugă cu totul. Ânsē popoulul lui Moisé fu de o stirpe mai antică și prin urmare mai copillărosă sau mai superstițiosă, unde Cecrope și Cadmu avură înainte un popol mai nou mai deștept Grecul pînă în fine nu se mai servi în narațiunile salle nici cu mythul nici cu romanțul, ci cu vera historie, unde Hebreul și continuitorii lui pînă astă-ți, și historia o facu romanțu; ellu nu pōte narră nici quelle contimporane fără a mestică printre ómeni

și cerul, și îngerii și demonii și quâte un miracol supra-natural.

Greco-Romanii fură instructorii Franco-Germanilor, și aqueștia, stirpe mai nouă din vigorea pământului ajunseră cu maturitate la cunoștința adevărului și mai departe.

Slavii că stirpe și mai nouă, că prisle ânsă a pământului în decrepitudinea lui, (pentru quô legea eternă a impus mișcării ascindere și descindere) Slavii sunt producțiō în descinderea creațiunei terestre și că ast-fel au lipsele tutulor copiilor que se nascu la bătrânețe; ei represintă decrepitudinea omenirii, precum Negrii represintă pruncia; amêndouă stirpele neavând mijlōce intelectuali, se lăssarō a deveni prada quellor mai tari și mai astuți; amêndouă stirpele au fost cădūt în sclavie; Hebreii prin tôte catastrofele și tribulațiunile a sciut a se scăpa de servitute, Grecul asemenea și Romanul; Franco-Germanul n'a suferit'o nici o dată, nici însuși de la Romani, și că filii quei mai viguroși ai omenirii ei au luat și vor luă tot-d'a-una inițiativa de a mântui pe quei-l-alți frati și de a liberă și lumină pe Negri și Slavi. Germanii au instruit pe Ruși; și ideile Franței îi vor liberă.

Aqueasta este originea și historia Mythului sau Fabulei, trasă din historia universale que am elaborat în atâtea anni, și quare la timpul sêu se va publică.

Va dice ânsă quine-va: ânsă que? Fabula numai la Indieni este? sau romanțul miraculos numai la Chinesi? sau romanțul historic numai la Hebrei? sau historia numai la Greci, Romani și Franco-Germani? Nu, ci dupe cum fabula nu è numai la copii ci și la bărbați; auestia o spun fără a o crede și copii credu tôte fabulele que li se spun. Indienii spun și credu la fabule ca nisce copii ai omenirii. Chinesii spun la fabule, ânsă nu le cred, și cred romanțele miraculoase; Hebreii spun și ei la fabule și la romanțe miraculoase și credu numai romanțele demi-historice; Popolii mai noi spun de tôte, scriu de tôte și credu numai în queea que è historie adevărată, raționată și basată pe documente; Slavii ca și Negrii spun și cred de tôte.

Eșim puțin din historia narațiunii sau a întrevorbirii que să dice quând Fabulă, quând Romanțu, quând Historie, qua se dicem quâte-va și despre Slavi, spre a nu ne luă quine-va de queea que nu suntem. Dicând Slavi, înțellegem o stirpe, quare își are și ea sub-împărțirile salle, gradațiunile sèlle, sau nuanțele salle.

De la Slavii de amiață ȕi, pînă la slavii de Nord quâte nuanțe nu sunt? quei dela amiață-ȕi sunt produși în viguarea pămêntului și au tôte qualitățile și facultățile Franco-Germanilor; quei de la Nord de tot sunt prislea pămêntului, aque

stia sunt marginea sau extremitatea quea după urmă, și fiind quō extremitățile se attingu, aquestia sunt căduți în a doilea pruncie. In historia noastră dicem quō Negrilor de la Equator creerii le sunt fripți de multă căldură și Slavilor de la Nord quō creeri le sunt degerați de multul ger; și de aqueia sunt dominați sau conduși de Germani.

Din aqueasta vedorom quō mythul sau fabula este narrația copiilor și a popolilor quellor mai primitivi, historia lor cu un cuvint. Ei cred adlitteram queea que aud și spun; noi nu credem nimicu, daqua nu descoperim un adevăr prin aegoriele Mythului.

Mythul sau fabula este historia timpurilor que se dicu divini, heroici, miraculoși, unde se vede imposibilul, invenția, ficția, alegoria, și forțe des minciunea, necoprinđend nici un adevăr.

Să dicem ânse quâte que-vă și despre queea que a ajuns a însemnă specialmente în timpii proprii historici, în đillele nōstre, în quea mai însemnătore și mai des în us din sub-impărțirile ei, despre fabula que se dice și apologu, și parabolă, que este o parte a poesii ușore.

Specia aqueasta de scriere luând forma Fabulei de și adlitteram e un neadevăr, cată ânse să coprinđă un adevăr ore-quare sau moral, sau politicu sau social.

Prima caracteristică sau mai bine datorie a A-

pologului sau a fabulei speciale cată neapărat să fiă parabola sau comparația, asemănarea justă între ființe neînsuflețite sau neraționabile cu ómeni. Daqua comparația sau parabola nu va fi justă, fabula n'are mare prețu; iar daqua asemănarea îi lipsesce cu totul, și quâte se đicu într'ânsa n'au nici un scop moral sau politicu sau social, nici un adevăr, atunci nu merită nici numele de Fabulă, atunci e o minciună curată.

v Fabula adlitteram nu e un adevăr; e datóre ânsă neapărat a coprinde un adevăr prin justeția parabolii sau a comparațiunei.

Spre exemplu: Lupii și 'Gneii nu vorbescu.

Fabulistul ânsă vrând să arate nedreptatea quelor cruđi și potenți asupra quellor debili și blândi, și mai virtos quând impilătorii și uccidătorii potenți caută pretexte spre a 'și justifică și legitimă cruđimea și nelegiuirea, fabulistul đicu, face o comparațiö sau parabolă asemănând pe quei cruđi și potenți cu Lupul, și pe quei blândi și debili cu Gnellul, și asemănarea fiind justă, opera sa pöte luà numele de *apologu* sau *fabulă*; și daqua pe lüngö aquestea va reuni și qualitățile talentului, tóte quâte le quere o limbă cultă și arta, stylul cuvenit la fabulă și la actorii ei, atunci fabula e perfectă, è de prima linie qua quelle mai multe alle lui Lafontaine: iar daqua fabulistului philosoph pe lüngö drépta judecată, îi lipsesce talen-

tul, arta și stylul, fabula atunci e mediocră, sau de ultimul rând.

Quând ânsă fabulistul ar pune pe 'Gnellu să represente o ființă potente, crudă, rapace un despot, un tâlhar, și pe Lupu o ființă blândă și victimă a 'Gnellului, fabula-'i atunci ar fi absurdă, afară numai daqua poetul, în feconditatea geniului său de a parodiă și printr'o naivitate din quelle mai nemerite ar voi în adins să facă o glumă sau o jucărie ingenioasă. Attunci ânsă se quere mare talent, mare habilitate și mari tururi de forță, quăci natura nu se pôte resturnă fără o tărie din quelle mai formidabili.

Tóte speciile de fabule am đis quă își au începutul în Asia, în copillăria omenirii, în starea ei barbară, și prin urmare și parabola, apologu sau *fabula speciala* acolo își avú începutul. Quare este cauza? Quea mai mare și mai principală este Guvernele despotice, quând monarchice, quând ochlocratice sau demagogice que s'au fost intemeiat și durat în Asia.

Quând quine-va este liber a spune adevărul pe față, n'are nici o nevoie d'a 'l mai accoperi prin allegorii și fabule; comparația sau parabola, unde e libertate d'a vorbi și a scrie, nu 'și mai are locul de quât numai sau în circumstanțe d'a lămuri și învederă adevărul și mai mult, iar nu a'l ascunde, sau în circumstanțe grave or delicate quând nea-

përat adevërul se cuvine a se învëli și mai mult prin comparațiuni sau parabole qua să adducă effectul dorit d'o minte philosophică sau politică.

In tóte guvernele despotice sapientïi moraliștii. au fost nevoiți a moralisà pe ómeni prin fabule, qua să nu li se pară quellor que aud lecția așà de aspră, cum și qua să fiă curiositatea atrasă prin carmenii narațiunii. Quel quare avea sciința și talentul d'a facce o lecțiõ de morală printr'o fabulă quare sã placã monarchilor și popolilor despoți cãtã sã fiã un *sophos* un *sapiu*, *saviu* sau *sapient*, *sophia* sau sapienta se querea de urgență dela un fabulist; quõci fãrõ aquestea ar fi trecut de nebun sau bufon, de aqueea fabulistul grec, ori-quare ar fi fost numele lui quel d'ântãiu, fu revestit mai currënd sau mai târđiu cu supranumele sau cu adjectivul de *Esopu*, que este tot una cu *Sophos* sau *Saphiu*. Sã nu ne uitãm la vocali que în limbele antice nu erà considerate sau scrise, ci la consõne quare singure erã formula, sau symbolul unei idei. In *Esopu* sunt aquelleași consõne *sp* ca și în *sapiu*, cã și în *sophu* (sau *sophos*).

Mai antic și de quãt Esop, vedea la Hebrei pe unul din filii lui Iacob quare sciù sã facã lui Pharaon parabola sau comparația sau asemëna-reä quellor șëpte vace grasse cu șëpte anni de abundantã que eșiã din Nil, și quellor șëpte vace

magre cu șapte anni de famete que vor consumà sau mîncà tot que ar producce annii de abundanță. Aquestui filiu al lui Jacob pentru sapiența sa i se dette supranumele de *Ioseph* que îi rămase că un nume propriu; în vorba Ioseph sunt tot aquelleași consone de rădăcină *sp*, que se află și în *sophu* și în *sapiu* și în *Esupu*. Vocalile nu se consideră, quoci se schimbă după clime, după idiome, după dialecte, după limbe, dîcîndu-se quând *Ioseph* quând *Ιωσφ*, quând *Isuph* quând *Giuseppe* etc. Formula sapienței sau sophiei a fost în limbele antice *sp* (veđi Biblice pag. 51 și 52).

Esopu dară și Ioseph n'au fost nume proprii după cum ni se par noă astăzi, ci adjective sau supranume meritate que însemnă *sophos*, *sapiu*, *saviu*, *sapient* (înțelept). Toți sciitori cată să fiă sapienți; ânsă sapienți prin excellență se consideră aqueia que putea face sau explică parabolele și spune adevărul ast-fel, cum să nu trecă de nebuni sau de bufoni que avè privilegiul d'a spune adevărul nepedepsit în societățile despotice.

Am đis quă prima calitate sau datorie que se quere dela fabulă său apologu este parabola sau comparația; qua să excelle ânsă quine-vă în Fabulă se cuvine a nu uită prima ei origine, a nu uită adică quă ea represintă copillăria și a omului individual și a omului collectiv; se quere dară cu mare talent și cu o artă din quelle mai

ferici stylul copillăresc la dēnsa. Cată să scii a te face copil qua să placi copiilor și să fii înțelles de dēnsii. Stylul Fabulei se cuvine a fi natural, familiar, rident, grațios, naiv.

A scrie ómenii, tot în allegorii, tot în parabole, tot în fabule, tot într'un mod apocalyptic, mystic și accoperit, e mai mult o symptomă un semn de o societate despotică sau barbară.

Unde e civilisațiō, libertate de a vorbi și a scrie nu e nimeni nevoit a allergă la accoperiri: fiă quare e liber și are dreptul d'a spunne adevărul pe față sau neaccoperit. Acolo Fabula se vede fórte rar, quând și quând la circumstanțe grave, la colpuri de Stat, la revolte populare que nici una nici alta nu e stare normale a societății. Unde e libertate, Fabula nu 'și are locul de quât numai qua un method d'a presentă ómenilor adevărul și a fi amat și de quei que se vęd atinși; quōci la asemenea casuri Fabula offere fiă-quăruia plăcerea de a descoperi singur adevărul și scutesce de affrontul unei muștrări, sau de uritul or căscătura unei lecțiuni; Fabula împacă fórte mult adevărul cu amorul propriu.

In Israel, unde Guvernul fu popular sau democratic dat în mâna experienței saū a quellor mai vechi din ori-que sementie și din ori-que familie fără excepțiō, nu se vęd fabuliști de quât numai quâte-va fabule saū apologuri de circumstanță:

una a lui Ionathan, adică lemnele ce își caută un rege. Pe aceasta pentru originalitatea ei și pentru mai multe cuvinte bunióră, o cităm aici:

«Plecând pe calle se duserö o dată lemnele spre a'și unge loruși un rege, și đisserö Olivului: domnesce peste noi.

«Iar Olivul đisse lor: lăssä-voiu eu unguentul meu ce în mine 'l-a gloriñicat Dumneđeu și óme-nii qua să mă ducu a domni peste Lemne?

«Đisserö atunci Lemnele către fig (smochin): vino tu și domnesce peste noi.

«Đisse și Figul către dînsele: Lăssä-voiu eu dul-cęța mea și fructul meu quel bun qua să mă ducu a domni peste Lemne?

«Đisserö apoi lemnele către Vița: vino tu și Domnesce peste noi.

«Iar vița đisse către dînsele: Lăssä-voiu eu vinul meu, bucuria quea dela Dumneđeu și bucuria óme-nilor, qua să mă ducu a domni peste Lemne?

«Đisserö atunci Lemnele către Spin: vino tu și domnesce peste noi.

«Iar Spinul đisse către Lemne: daqua în adevër voi mă ungeți de rege peste voi, veniți de vë puneți subt accoperemântul meu; quöci alminterlea (să sciți) quö va eși foc din spin și và arde și consummà toți cedri Libanului.» (Judici Cap. IX, v. 8—15.)

Capete sau creeri de lemn, quând vë allegeți spinii și palamida societății qua să domnescă pe-

ste voi, cată sau să vă puneți sub accoperemêntul lor, adicö să descindeți mai jos și de quăt dênșii, quö de nu, focul vă arde. Aqueasta fu o fabulă în timp de o ellecțiö a Popolului Hebreu.

Se mai vede o fabulă saü parabolă în Israel, într'un timp de colpu de Stat, de usurpare a libertății publice de către David, quare pe lüngö alte nelegiuri, dupö que avü atâtea femei și concubine, plăcându'i femeea lui Urie, trimisse pe aquesta spre a fi uccis, și îi luö femeea quare deveni mama lui Salomon.

În ast-fel de timp, și inaintea unui asemenea despot, profetul Nathan nu putea a-i da o lecțiö muștrătöre sau a'i spunne adevêrul pe față, qui îi spusse parabola următöre, arătându-se quö accusă pe öre quine:

«Doi bărbați eră într'o cetate, unul avut förte și unul neavut.

«Și quel înavuțit avea turme de oi și armente de boi multe förte.

«Iar quel neavut n'avea nimica alt de quăt o singură oiță pe quare și o cumpërasse de mică și cată de dênșă, și o nutriă, și quare crescusse cu dênșul și cu fii lui împreună: din pâinea lui mâncă și din cupa lui bea, și la sînul lui dormiă.

«Și veni un *cällëtor* la bărbatul quel avut; și pe aquesta nu 'l lăssă inima o luà din turmele saü armentele salle spre a face demâncare ó-

pelui que venisse la dênsul, ci luò oița quelui neavut și o înjunghiè pe aquesta pentru bărbatul que venisse la dênsul.» (Bine, sau dupò dreptate a făcut, o rege?).

Aquesta este al doilea apolog que se vede în historia lui Israel dela stabilirea lui de Moysè pînò la David.

Primul în timp de agitațiõ populară, și aquesta al doilea în timp de usurpare a libertăților publice.

Mulți critică aquest apolog, și nu'l află de valórea quellui d'ânteiũ, đicênd 'quõ parabola sau comparația nu este întru tôte justă ; ânteiũ pentru quõ David a luat sau a sacrificat pe femeea lui Urie pentru sine, iar nu pentru vre-un óspe óre-quare și apoi quõ David a fost și uccis pe Urie quând omul avut al parabolei numai oaia a luat de la quel neavut.

Am đis quõ un fabulist nu 'și merită numele de nu va fi *sophos*, sapient, prudent. Fabulele dau pré puçin effect daquã se nasc numai așã din casã în timp de repaos quând n'avem nimic que face și ne appucãm de fabule. Quelle mai însemnătóre din apologuri sînt aquellea que sînt provocate de circumstanțe grave saũ delicate. Sapientul Hebreu saũ profetul Nathan se presentã aqui într'o circumstanță gravã înaintea capului Statului, înaintea unui rege despot, violent, și dominat de pasiuni. Scopul lui erã de a avé un resultat bun visita și consiliul lui. de a face adicõ

pe rege a se condamna singur, a'și da singur sentința în contra nelegiurii que a fost commis. Nu dice dar lui David : éttö que ai făcut ; ci éttö que a făcut un om öre-quare. Daqua comparația i-ar fi fost întru tóte justă asemănată, David ar fi priceput îndată quö allusia este pentru dënsul.

Profetul în adins darö arată crima accusatului sëu cu mult mai mică, că daqua aqueasta se va păré condamnabilë înaintea regelui, cu atât mai virtos quea mai mare a lui Davil erà mai demnă de pedépsă.

Nathan se vede nu numai prudent și fórte fin, ci și fórte indulgent prin parabola sa ; quöci prin óspele que adduce înainte va să arate quö David a sacrificat pe femeea lui Urie nu sie-și, ci unei pasiuni trecëtóre que vine qua un óspe sau cällëtor în inimele quellor mari și generóse. De s'ar fi exprimat d'a dreptul Nathan, saü daqua asemănările lui ar fi avut justețea cuvenită, nu scim que resultat ar fi avut încercarea lui înaintea unui satrap asiatic, înaintea unui despot deștept și violent. Supraprins ânsë David și avënd pe lüngö quelle-l'alte qualitài și pasiuni mari și o mare dose de vanitate d'a se arătà just, condamnă cu severitate pe neomenosul potent accusat de Nathan. Ettö cum urmédă textul :

«Și se apprinse de urgie David fórte assupra bărbatului (potent) și disse către Nathan : viu este

Domnul! quõ fiiu al morþii este quel que a comis aqueastă faptă.

«Și oaia o va da înapoi împătrit pentru quõ a făcut aqueasta și pentru quõ n'a avut rărunchi.

«Disse atunci Nathan către David: Tu esci quarele ai făcut aqueasta; și éttõ que ðice domnul....»

(Regi II. Cap. XII vers. 1—7).

De aquí înainte David prins de tôte părþile ca n cursă în sentinþa que și-a pronunþat singur profetul își începe lecþia și muștrările în numele lui Dumneþeu; de aquí înainte umilește și confund pe despot, adducându-i aminte originea lui obscură, și abuserile que face cu puterea și îl ameninþă de pedépsa que i-se cuvine, pînõ quând tyranul cade în genunchi, se prosternă și quere iertare strigând: păccétuit'am Domnului!

David își pronunþasse sincur sentinþa, a fost ðis quõ bărbatul aquella crud și potent este *filiu al morþii*, adicõ demn de mórte, quõci în limba hebraică și în alte orientali *filiu* însemnédă și *demnu, destinat, condamnat*.

Profetul ânsë, în înþelleþia și indulgenþa sa îi ðisse: tu vei trăi; iar fiiul que 'l-ai făcut cu femeea lui Urie, fiind fiiul pëccatului, aquella va muri.

Am ðis *înþelleþiõ și indulgenþă*, pentru quõ Domnitorii fiă principi, fiă regi nu mor așa de facil;

aqueștia nu se pot schimbà pe tóte ڃillele sau sèptemànele cã cãmășele. Aqueștia n'ajung la putere de quât prin orbirea pasiunilor și bețielor nóstre politice și sociali; cì nu sînt de quât rezultatul innoranții și corupțiunii nóstre; sau qua să ne exprimãm mai biblic, aqueștia sînt filii pèccatelor nóstre; ei se cuvine a trãi cã o remușcare vie, ca un flagel spre bãtaie, ca să ne cunóscem erorile.

Dela David înainte, historia Palestinei, e plinã de împilãri, de sufferințe: Oratorii publici și quând nu se exprimã prin parabole, sînt nevoiți a se exprimã tot accoperit, tot mystic, tot prin allegorii sau apocalypsi. Oratorii publici devin toți profeti, pînõ în fine quei patru Evangeliști sînt plini de parabole și Ioan scrie apocalypsea, pentru quõ vorbiã și scriã sub jugul roman, și a despoților cã Herod și cã Phariseii, que erã ciocoi proconsului de la Roma.

La Greci n'appare un fabulist de professiõ, Esopu voiu să dicu, de quât în epocha lui Pisistrat, dupõ märturia quellor mai mulți, adicõ într'o epochã de dispotismu sau monarchicu sau demagogicu.

Quel quare a cules fabulele lui Esopu fu, cu mult mai în urmã, un cãlugãr grecu anume Planud. Quãte ânsẽ din aqueștea nu vor fi de alți autori, și quãte, póte, nu va fi adãogit și Planud ânsuși?

Grecii mai avură și alți fabulisti din quarii
 quel cunoscut de noi fu Babria, pe quari unii îl
 numescu Gubria, și quare a existat tot în epochă
 de despotismu. Un alt Grecu Ignațiu a redus fa-
 bulele lui Babria în nisce sentințe sau axiome de
 quâte patru versuri fiă quare: *tetrastichu*.

La Romani nu se vede Fabula sau Apologul
 de quât într'un timp extra-ordinar de revoltă po-
 pulară sau de despotismu anarchicu. Attunci Me-
 neniu Agrippa face fabula stomachului cu quelle
 lalte membre alle corpului. Phedru că fabulist de
 specialitate sau de profesiö, appare într'o epochă de
 dispotismu imperial, în timpii lui August, primul
 destructor al republicei.

La Francesi, d'ar fi existat libertatea typarului
 în ñillele lui Lafontaine nu scim daqua aquest
 poet ar fi dat ideilor, moralei și versurilor salle
 forma Apologului sau Fabulei.

La Motte și Florian sânt din aqueași epochă.
 Despre popolii mai vechi de quât Romanii, Grecii
 și Hebreii, despre Indieni adică numai ñisseröm
 nimicu aqui, quöci am ñis de ajuns; la ei tôte
 sânt narrate prin fabulă. Din scriitorii lor de Apo-
 logari, cunöscem numai p'un Bramin anume Bidpai.

Inchiam theoria nóstră ñicënd: quö precum
 qua să excelle quine-va în elegie cată să simțã
 singur focul și durerea și plăcerile Amorułui, sau
 ori-que durere alta și să scrie cu lacrãme expre-

siunile lui să fiă nisce suspinuri adevărate, iar nu prefăcute; precum qua să excelle în satyră cată să aibă mânia sacră, și o mare dos de morală și de adevăr și să fiă desdemnat la spectacolul hidos que îi offere societatea; asemenea qua să excelle în fabulă se cuvine pe lîngö instrucție și talent să aibă mai mult de tóte o mare dose de moral, să fie tot d'auna în adevăr sau adevărul întrânsul, și apoi, simțind nevoie d'a se exprimă și a corrige ómenii, să vadă quö nu se pöte exprimă de față și spune lucrurile pe numele lor. Atunci necesitatea este instructor; atunci vrënd să înțelegi una și să fii nevoit a dice alta nevoia îți arată secretele quelle mai ascunse prin quari ajungi în fine a fi priceput.

Geniul Fabulei și al justeței parabolelor, și a limbajului sau stylului ei e Necesitatea. Nu simți necesitatea d'a vorbi accoperit, nu îți vine nici geniul Fabulei.—Noi quari putem vorbi n'ajungem nici o dată la perfecția d'a ne exprimă prin gesturi că mușii. Femeile Occidentului que sunt libere d'a scrie, nu pot ajunge pe femeile inchise ale Orientului que nu sciu să scrie, la perfecția și delicatetia de ași exprimă ideile amoróse prin limbajul florilor, printr'un buchet de flori, de multe ori printr'o frunđă de ederă quare se pălesce, se usucă și móre acolo unde se lipesce.

A spunne accoperit sau pe ascuns queea que

se p^ote spune, fără pericol și fără a călcă cuviințele, de față este curat o platitudine, o neroșie. Unde dar e libertate d'a vorbi și a scrie, libertate de typar, Fabula nu 'și mai are locul, daqua nu va fi politică, își mai are locul la scriitorii que sau, din delicateța lor naturale, sau din educația lor se ferescu de personalități, și atunci se presupune iar o nevoie; Omului delicat și naiv tot d'auna îi vine geniul Fabulei. In aqweste două din urmă împrejurări avem a mulțumi marilor fabulisti antici și moderni que ne au lăssat modele și mijlócele d'a puté spune adevărul și a respectă tot de o dată și cuviințele.

Am vorbit aqui despre calitățile generali alle Fabulei, fără a constrânge pe poet în nisce theorii sau regule trase din nisce observațiuni mai mult sau mai puțin juste în studiul cutăruia sau cutăruia fabulist. Grecii que cunoscea numai pe Esop și pe Babria ori alții, ne ar fi dat regule d'a scrie fabulele numai că fabulisti lor.—Quei de scóla grécă și latină ne ar fi dat regule să scriem fabula numai că Esop și că Phedru.—Francesii încântați de Lafontaine al lor, ne spun quó fabula se tracta numai cum a tractat'o Lafontaine. Cu aqueasta ânsă n'ar facee quine-va de quât ca și quând ar dice: «Quó nu se cuvine a fi qui-

ne-va original ci un sclav imitator sau copist qua să fie fabulist mare.»

Esop narră simplu și în puține vorbe, și trece de quel mai mare fabulist al timpilor antici; Phedru mai adaoge delicatețã și eleganță în narrațiunile lui. Lafontaine răspândind mai multă poesie avù rara calitate sau talent, ca cu tötã poesia să deviiã mai naivu, pe lüngö tôte calitățile de eleganță, de delicatețe. Mai nici o fabulă n'a inventat el; el narră fabule inventate de precesorii lui, ast-fel ca și cum ar fi fost martur ocular la tôte quãte spune; naivitatea lui ajunge pînö a te facce a ñice quö el credea singur quãte spunea, atät è de natural.

Quine are talent sau simpte nevoia d'a fi fabulist simte singur quö fabula mai 'nainte de tôte quere parabola sau comparația justã, și quö se cuvine a fi scrisã sau narratã într'un styl natural și naiv qua și cum ar crede singur ad-literam quãte spune.

De aqui înainte fie-quine se va distinge mai mult sau mai puçin dupö talentul sêu natural și dupö originalitatea sa, și mai vîrtos dupö nevoia în quare s'a aflat în timpul polemiceii. Tot d'una nevoile applanite, trecerea peste dênsele cu victorie sau cu retiratã onorabile facu pe general a se distinge. Mulți din poeții sau scribii moderni, fără nici o necesitate se pun a facce la fabule și

aqueasta îmi adduce aminte pe unul que își facusse o scară de funii și quând se ducea la amanta sa o punea spre a scallada pórta, quând curtea erà de tóte părțile desgrădită, qua să pótă đicce quó a străbătut prin aventure și pericole pînó să a-jungă la objectul sêu pré dilectu, și quând aquest object pré dilectu nu erà nici de cum cãinos la inimă.

Mulți iaró din đișii noștri fabulisti, luându-se dupe regulele schólei pedante, sau dupó nici o regulă, vruró a imită pe Lafontaine que nu imită pe nimeni și quare deveni neimitabil; aquestia nu deveniró de quât nisce copisti fórte mediocri fără limbă, fără talent, și que è mai réu din tóte poeți fără poesie, versificator fără versuri.

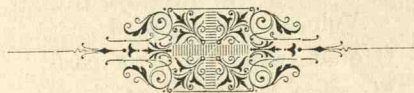
Noi spuseróm în aquest articol quâte credem quó n'a mai spus alții, vorbind despre apologu sau Fabulă. Quâți din cititori vor dori a vedé quâte au mai đis și alții citéscă pe litteratorii limbelor que cunoscú, quâte în dicționarele encyclopedice sau de conversațió și mai vîrtos în limba francesă citéscă articulele *fabula* în elementele de litteratură alle lui Marmontel, și în cursul de litteratură a lui la Harpe.

Despre Apologu n'avem să đicem nimicu, quóci el însemnéđă tot Fabulă sau myth; póte quó s'a đis și ast-fel pentru quó coprinde mai adesea și explicația la urmă și quâte o dată la început.

Mythu sau Fabula este numele speciei aqvestia de poesie; iar parabola și apologu sânt nisce qualitài que se cuvine să aibă.

Terminăm repetând quō prima calitate sau datorie a Fabulei este parabola sau comparația. Compară quine-va bine, are adică justeția în asemănari? Este fabulist. Iși tractă apoi fabula cu quelle naturale la fabulă, adică cu simplitate, cu grație, cu naivitate, cu credulitate? devine un fabulist bun. Adaoge originalitatea sa particulară? devine un fabulist model. Despre actorii fabulei nu è întrebare, aqvestia pot fi animale sau plante sau elemente, sau obiecte neînsufflețite, sau ânsuși ómeni. Despre aqvestia din urmă cată să fiă personaje fictive iar nu reale.

1860.

QUE A FOST
CORBUL SI VULPEA.

1829.

Jupân Corbul căstigasse
Din negoçul que-appucasse
Un bun chilipir de cașu.
Și cu dēnsu 'n ciocu se dusse
P'un copaciu unde se pusse
Cà un om l'al sēu sălașu.

Vulpea ca o jupinėsă
O quam sterge de pe a casă,
Si eșisse la primblare;
Iar bunul miros que are
D'ici de colo o îndreptō
Sub copaciu și 'n sus cātō:

«Jupâne Corb, plecăciune!
«O Dómne, que frumusețe!
«Que pasere, que minune,
«Que drag de pene mărețe!...
«Dar n'are glas; que păcat!»

Corbul îngânfat în sine
 Nici de cum nu-i veni bine
 Ca Vulpea să 'l socotească
 De mut, sau să mi'l vorbească
 Quô i prost l'al sêu cântat.
 Lungi gîtul, căscò ciocul
 Si începù a croncăi.
 Cașul cădênd, Vulpea-aqui,
 Cântêrul păți jocul.

«Jupân Corb, precum se vede,
 «Minte numai îți lipsesce;
 «Și fă bine de mă crede,
 «Și 'nvață, te folosesce;
 «Quô de mult, fórte de mult
 «Din punga quellor que ascult
 «Lingușitorii trăesc».

Aqueastă fabulă s'a publicat în primul an al *Curierului Român* adică în 1829, No. 63.

Autorul pe atunci, că toți Românii avé mari speranțe la promisiunile ne încetate alle Rusiei. Îndemnat de amicii sêi mai vechi și sus puși, cântă campania russă. Dupô que vêdù ânsê intențiunile Protectoratului, tendințele d'a ne răpi autonomia și disprețul către ori-que tindea către o veră literatură română, făcù și publicà aqueastă fabulă unde se vede că cîntărețul sau mai bine Romania al quăria simbol erà Corbul, păți jocul. Oda que făcù, iar îndemnat de đisii amici la đioa închierrii păcii dela Adrianopole, exprimă, pe quât

se putea pe atunci exprimă sub presiunea baionetelor streine tôte temerile bietului cântărețu quând termină :

*
 O cer! quând adevărul ast-fel de crud s'ar face,
 Cântarea 'mi-ar fi hula, și în uitare-ar zace,
 Și Musa'micriminală

De aquî înainte temerile poetului de que mergea din disgrație se realisă. Țisul protector din Ți în Ți devenea suveran despot; pînă quând își dette pe față articolul de sinistră memorie din Regulamentul țis organicu, prin quare ni se rapia autonomia, și în contra quăruia generala adunare de la 1836 protestò ca un singur om. Corbul que pățisse jocul, a cătat a se mai corige. 'L-am vėđut cum s'a exprimat dela 1848 de quâte ori Vulpea mai vru a 'i sterge cașul din gură. Ettò 'l în fabula următore :

QUE ESTE
CORBUL SI VULPEA.

1860.

Corbul stă pe locu tot Corb
(Precum orbul   tot orb
Și ciocoiul tot ciocoiu,
Qu t să'l c nți cu usturoiu).
Nici de cum nu mai albisse
Nici aquil  devenisse
Precum vulpea  i promisese
Pe qu nd cașul ii stersese
Că un corb dar mai aflasse
De pe unde tot umblasse
Un codroi de cașcaval;
Și cu d nsu 'n cioc se dusse
P'un copaciu  i mi se pusse
Ca un bun industrial.

Vulpea tot c  jup nesa
Que cam rar o dă p'acasă
Iar eșisse la pre'mblare;
Și bunul miros que are

D'iqui de colo o 'ndreptò
 Sub copaciu și'n sus cătò :
 — Jupân corb!... o! plecăciune!...

O Dómne! que frumusețe!
 Que passere! que minune!
 Que splendóre! que mândrețe!
 Dar unde'i gurița lui?
 Cui s'o queri, și cui să spui?
 De laș auđi odată
 N'aș da-o pe lumea tótă.

Corbul tóte le-auđeà
 Se făcea quò nu simțià :
 Iși catà de cina sa,
 Cașcavalul își mănca.
 —Dómne Corb! o rugăciune!
 Excelență!... plecăciune!...
 Alteța Domniei Talle,
 Trece peste un deal ș'o valle
 In quât veste 'ți s'a dus.

Corbul nici quò ascultà,
 Peste câmpuri se uità
 Și de cină își cătă
 Și făcea un *chief* nespus.
 —Grațiosă maiestate!
 Strălucite pré 'nălțate,
 O que mare împërat!...
 Dar è mut... ah que pëcat

Corbul ânsë tot tăcù
 Pinò cina își făcu;
 Dupò que o termină
 Și bine se ospëtò,
 Către Vulpe s'adresò
 Și așa ii cuvëntò:

«—Hei! a fost pe quând a fost,
 Pe quând erà tata prost,
 Quõ Vulpea c'o dicitură
 Îi ștergea cașul din gură;
 Dar acum è altquevaș;
 Gura nu mai pui pe caș;
 Hei Vulpoi de *năciunal*
 N'a fost bun ășt cașcaval?»

Daqua scii quõ de demult
 Din puga quellor que-ascult
 Lingușitorii trăiescu,
 Să 'ți spui și eu una lată
 Quõ quei que-au mințit o dată
 Anevoie mai trăiescu.

1860.

CIOARA PRIVIGËTOARE.

O Dihanie de cióră
Que'i didesse Naiba'n gând!
Să ia fulgi de alte passëri
Să iasă la sbor cântând!

Ett-o împopoțonată
Și mereu să gîtuiesce
Ulubésna `mpestrîțată
Rățoit bănănăesce.

Que nume să'și dea acuma?
Quõ è lucru însemnător!
Dela nume atárnă tóte
Și trecut și viitor.

Dar cióra de, è tot cióră
Și ast-fel se socotea
Nu 'și mai vedea de loc ciocul
Ți trupul nu 'și mai simțea.

Se gândi cum s'o brodescă
Și să 'și cate vr'un nășicu

Dar nașul 'io dà vr'un nume
Que n'ò plăti mai nimicu.

Haide! singură să vedă
In biserica de cașu
Ș'alde popă, ș'alde nașu
Qua să fiă bine pace.

Fără sfadă, fără price
Rămâne ȓis que 'și-o ȓice

Se numi *Privighetóre*
Păsăruică cântăreță
Unde cântă pe răcóre
Șcii colea de dimință.

Și sbură de bucurie
Biata cióră quând gânda
Quõ cioroi or s'o ție
De poet și păssărea.

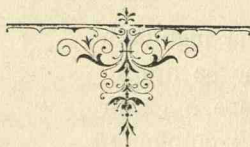
Iese acuma îngônfată
Și la lume se arată
Și 'ți începe a cântă
La 'nceput coțofenesă
Glasul și 'l mai subțiasă
Dar que'i faci? quõ è tot ga!

Țipă «ga!» și ga! răsună:
Păsările se adună,
Ascultă.—aude: gagă!
Se uită.—nu vede cióră.
Dihania 'nebunesce
Cântă quine o mai opresce?

«Sunt, ȃice, *privigĂtore*
 «Și Dumneȃeu 'mi a dat dar
 «Sunt passĂre sburĂtore,
 «Quare dupĂ lĂngĂ mine
 «Va ȃice quĂ nu cĂnt bine,
 «E mare, mare mĂgar»

Și echo rĂspunde: «—gar!
 PĂsarile aud:—gar
 In tĂcere o ascult;
 Se apropie mai mult;
 FiĂ quare o privesce;
 FiĂ quare iși ȃĂresce
 Fulguleȃul pana sa
 Și incet Ăti o desbracĂ,
 SeuipĂ 'n gurĂ și apoi sbĂrĂ.—
 Poietul rĂmĂne ciĂrĂ.

1838.

OROLOGIUL LUI CAROL V.

Sașiu d'alle curții de marele'i svon
D'amăgiri, de intrigi que-ajung lûngõ thron,
Tras în monăstire în locul de pace,
Carol cinci stà singur și n'avea que face,
Spre a'și petrece timpul luõ pila, dalta
Quare de quât sceptrul sînt mult mai uşõre
Și încet astăđi una, încet mâine alta,
Patru orologii făcù sunătoare.

Le pusse 'n perete înaintea sa ;
Ins'arătătorii în neascultare
Din nou începurõ a'l tot turmenta.
Surda 'și bătea capul să le dea mișcare
P'o regulă tóte a le îndreptă :

Diđ de diminéță 'și le accordă
Séra quâte patru ținend tot o calle,
Unul era 'n sus altul mai la valle
El perđendu'și timpul, perdea și rēbdare
Până quând în urmă puns de supērare,
Pune mâna 'ndată fórte mînios
Pe quel mai tenace și 'l trintese jos.

Que să'i faci? tăcere! Cată-a fi iertat :
 Quōci fuisse rege, eră învățat
 A s'aprinde'n dată ș'a fi ascultat...
 Dup'o cugetare, venindu'și în sine,
 Risse cuviosul d'a sa nebunie :
 Iși cletenò capul și țise: «Hei bine!
 «Eu quare în viață'mi nu putui un
 «O Spanie 'ntrégă, și a mea Germanie,
 «Ministri Curtesani,
 «Catholici, Lutherani,
 »Cum puteam adduce într'o harmonie
 «Nisce orologe neînsuflețite
 «Neperfecte încò și nedeplinite,
 «Quând Dumneșeu ênsuși cu marea'i putere
 «Patru hârci de ómeni nu putù 'n voi
 «Dând la fiă quare alt scop, altă vrere,
 «Capriciu, judecată să nu'i dai de rost?
 «O que nencercare! que nebun am fost!»
 Carol-cinci ia cartea și se allinésă
 Și pe 'nchinăciune se pune mereu.—
 D'attunci pîn'acuma arta'naintédă
 Merge ađi prè facil quel attuncia greu.
 Bregheți venirò și noi am vėđut
 Quăt nu'i de cređut
 Faptele mecanici fôrte 'naintate,
 Dar aquestei Machini de societate
 Orologiu politicu Breghețul-Mesie
 Quând a să ne vie?

1839

VULTURUL ȘI BUFA.

După multe protestații
Veniră la stipulații
Vulturul și Bufnița și făcură 'n fine pace:
Ânsă ciocul ghiarele suveranului rapace
Dă cam multă bănuială
Bufniței de a se teme
Pentru puișorii săi.
(Avea biet și ca 'ndoială
Pe aquéstă de focu vreme
Quând quei răi devin mai răi).
Vulturul și dette cuvântul și cuvântul de 'mpărat
Quă au să trăiască 'n pace în paternul lor palat
Puișorii Alliatei.—«Qua mai sigură să fie
«Famillior' Alteței Talle
Disse suveranul vultur verișórei dumisalle
«Și lămurit să se scie
«Fă bine și 'mi-o descrie
«Qua să sciu a'mi-o scuti». .
«—Deu nu poți a te amăgi
«Disse Bufa; quôci natura
«Pui pe lume mai frumoși

«Cà ai mei nu mai produse; quând îi veđi ride
făptura,

«Sunt minune! ochiu de sóre, gentili, sprinteni građioși,
«Și quând cântă te desmiardă, vocea lor pătrun-
dětóre

«E mai dulce de quât đissa voce de privighetóre».
Nu trecurö đille multe: dupö legea Domnilor

Și legea 'mpărađilor

Eșind la vênătóre Mărire sa Vulturul

Și 'n svol făcêndu'și turul

Afame ca o strechie

In pipotă 'l pătrunde

Și cată 'n giur ori unde.

Strebatte cu vederea, o scorbura đăresce

Jos rēpede se lassă și caută șoimesce:

Iși viră în cuib capul, ș'o slut, aqui pereche

De pui stīrcitā vede; piperniciți, puchioși

Cu ochii urduroși,

Și galbeni și sgâiți;

Un glas piđigăiat

Strident, discord și spart

Quât nu putū să crēđă purdalnicii qu'or fi

Aqueiași despre quare

Cu atāta infocare

Și laudă pré mare

În timpul conferinței amica 'ia fost spus;

Așa întinse gâtul, curat d'ori que prepus.

Și cioc! o dată 'n unul și 'n quel-l-alt iar ciocu!

Frumos pe cum se cade ții dumică pe locu.

Nu 'și terminasse bine

Imperiala cină.

Când  tt  supravine
  i muma lină, lină
 Que vede s răcu a!...  ncepe a  ipă.
 De uete, blesteme, pădurea r sun .
 Pe r ul s u confrate sperjur  i trădător—
 Il face după faptă'i de lege călcător,
 Que înfruntă jur m nt;
 Ci vulturul attunceea avea  i el cuv nt.

P rin ii c  p rin ii  i am  fii lor
  i qu t de slu i să fi   i cred de gra io i
 Iar mai virtos în carte qu nd dai d'un autor,
 Paternul s u amor
 E vai de om de mare! la Sarsaili puchio i
 S'au i  ip t de Buf , amate cititor.

1840, Iulie.

FOILE SI CĂRBUNELE.

Lîng'o lemnărie unde sta grămadă
Una peste alta rău amestecate
Surcele și așchii a securei pradă,
Țândări și găteje, dóge răsturnate.

Multe ciopliture,
Și sfărimături

D'ori que fel de lemne, mobile stricate
Un grosior cărbune quât nuca de mare
Dar viu arđend bine căđù d'intêmplare
Din hirbul cu spusă sau chiar din lulea
Unui sătén quare se ducea a casă
Sau să 'și facă focul, să 'și cate de masă,
Sau quine mai scie que trebă avea.

Aqui pré apprópe, dupe drum nevoi
Era nisce foi
Al quăror stăpîn
Eră un jupân
Meșter spoitor,

Quare spre repaos capu'și resemasse
Chiar pe lemnărie și somnu'l furasse.

«—Que sórtă te așteptă, sermane cărbune!
«Curênd te vei stinge, și negru tăciune

«In dece minute bun n'a să mai fii
 «De quât pe përete să serie cu tine
 «Și să minjerescă quare cum îi vine
 «Să facă la posne dracii de copii;
 «Dar que mai renume quând m'ai ascultà!
 «Eu să sufflu'n tine și tu 'n lemnărie
 «Să te opresci țintă și să 'ncepi a dà
 «Colé un foc țépăn!—Que mai bărbăție!
 «Que nume 'ți ai face chiar în historie!
 «Gazettele tóte tare-ar bucinnà!»

Foile cà Naiba ast fel îi vorbià,
 Și bietul cărbune, que nu se gândià,
 Licuria acuma mereu de trufie

Și de bucurie.

N'appucô să ȃică fatalul său *da*
 Și 'ncepù să sară subt iutea sufflare,

Que în sucrare

Drept între surcelle flacără'l mână.
 S'apprinser'aquestea, ș'apoi lemnăria
 Luò focu întrégă, vilvórea se'ncinge
 In aer se'naltă, volvórá se'ntinde
 Satul e'n pericol și megieșia

Tótă să deșteptă

Sórta 'ntrégă a Troiei în spaimă așteptă.

Hei! acum vei ȃice

Quô-al nostru cărbune a cătat să fiă

Fórte mulțumit?—

Sëracul Pîrlice!

Plesnit în scinteie l'aquea grozăvie

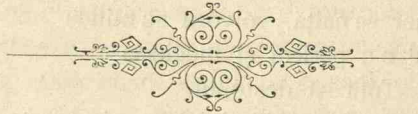
De tot împărțit

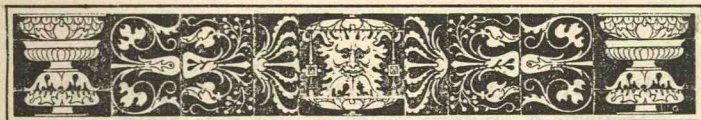
Quine 'l mai eunósce în focul quel mare

Quare și mai tare

Îl făcù cenușe în vre-o 'nghesuire?
 Peri fără nume, fără pomenire!...
 Și foile iară coprinse de focu
 Lăssate în locu
 D'al lor jupân meșter quare spăimântat
 A fost și tulit'o din somn deșteptat,
 Arserô și elle
 Cu lemne și cu pelle,
 Devenind cenușe fără de suflare.—
 Eattô-vê exemplu și dați ascultare
 Voi quari sufflați certe le civili
 Foi să nu mai fiți.—
 Și voi june inimi, organe ducili
 Quare drept cărbune la sufflări serviți.
 Dupô scelerați
 Nu vê mai luați.

1842.

COADA MOMIȚELOR.

In Simium a Momîțelor capitală
Printr'o mórte repede și fatală
Bufonii curții cinci murirõ d'o dată.
Bufon între Momîțe în némul somifier
Erà un post prè mare, sarcină însemnată
 Un fel de minister,
Pe quare trei partituri brigà quare de quare
 Să'l pótã ênsuși.
Quõci erà post d'aquella!—Poporul în mișcare
Stà questia să vèdã cum que fel va eși?
Pagonii și Loricii, Maroții și Gibonii
 Pe capèt se'ntrecea
 Cinci candidați scotea
De quare să se mire din lume toți bufonii;
 Șiși ba mai din ainte
 Pãreri și mari cuvinte
 Quõ au și isteciune
 Și mare înțelepciune,
Și darurile tóte, un soiu tot dela nódã.
Și știți pentru que óre?—Pentru quõ n'avea códã.
Și limbuția prè tare quõ aqueast' adãogire

De pěr, de sgirciu, de nerve, aquéstă prelungire
 Absurdă a spinării é proba què mai mare
 D'o minte mărginită, d'o scurtă cugetare

Și da cuvânt prè tare

Quò mintea se tocesce

Cu quât códa mai cresce.—

Eșirò atunci la lume Genonii, Sapajucii,

Talapii și Malbrucii,

Momițe lungi în códă, și susținea mai tare

Quò minte qua să aibă, și gust, talent, sciință,

Prestigiu cu diplome ca quei din seminaru,

E fórte necessariu

La o Momiță códa. Și spre incredințare

Đicea quò de spinare

Și cap și cód' atîrnă; și unul la o parte

Și alta 'n jos de alta, după firesci cuvinte

Măduva dela códă spre cap în sus se'mparte,

Ș'aduce multă minte.

Iar cinci Machii pe quari codata adunare

Îi susținea să între la Rege în favóre

Spărgându-se strigă:

Quò fărò de aqueastă regală codătură

Que-ar fi de o momiță și que-ar mai semăna

Un monstru spăimântabil, un OM! o pocitură!

(Quòci omu 'ntre momițe é próstă creatură)

Partitul de a treia pe brinci se opintea

Să 'mpingă înainte, să pótă încăpea

Allésa lor culóre

La Rege în favóre.

Aquestia fresce erà d'ăi moderați

Muțoi mai ideați

Unsoiu de Popioni

De Babuini, Mamoni.

Ei nu condamnă códa, ȕicea quõ-e lucru buni,
 Dar ei avea codiȕă! și 'n public toȕi propun
 Quõ bună este códa, dar nu așă prè mare,
 Și quõci excesu 'n tóte adduce încurcare;
 Nici ciont nu este bine, nici nătărău codos,
 Ci colea, cum se cade, de mijloc è frumos!
 Și quât pentru aquèsta Madrili 's numai buni

Iar Regele cu totul uimit și asurȕit
 D'atâtea mari cuvinte și intrigi, rugăciuni
 Cu totul ameȕit,

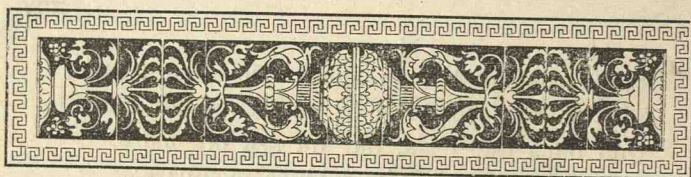
Rând unul quâte unul se pusse a'i numi
 In posturile 'nalte să vèȕă que-a eși.—
 Și el și țera 'ntregă vèȕurõ 'nvederat

Cà lucru luminat
 Quõ cum intrò în funcȕii, Momiȕa tot momiȕă;
 Și Códă și codiȕă
 Și Ciontul tot un dracu:
 De smorfuri nu se lasă, que sciu aqueea facu.

Momiȕa biet cu códá, și Omul cu systema
 Se crede quõ é 'n stare a deslegà problema,
 La una vedem smorfuri, la altul declamaȕii,
 Una uimesce bestii și altul stinge naȕii.

1842.

MĂCÉȘUL ȘI FLORILE.

Se scie quō Russia căută încă de mult mișlocul prin quare i s'ar fi legitimat amestecul în affacerile interne alle țerii nóstre. Ast-fel în anul 1844, trãmíssesse în Bucuresci pe un anume Trandafirof cu propunerea către guvern d'a i-se da dreptul să exploatețe tóte minele que va deschide în România cu *lucrătorii ruși*, adduși întradins, iar profitul să'l împarță cu noi.

Deși materialicesce aqueastă propunere erà în aparință folositóre pentru țerră, ânsă, din punctul de vedere politic erà funestă; quōci, îndată que Trandafirof ar fi avut dreptul să lucrețe minele cu Ruși, țerra ar fi fost nu numai colonisată, de dênșii, dar s'ar fi dat Russiei și dreptul d'a se amesteca în affacerile nóstre interióre.

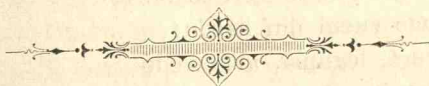
Russia erà omnipotentă atunci în principate. Bibescu, quare domnea, nu avé curagiul să se op-

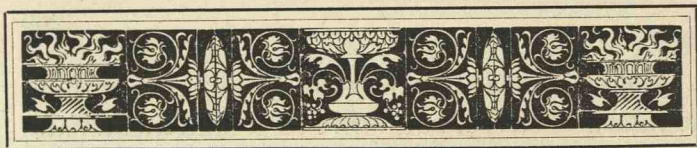
pună aqwestei propuneri. Suppusse dar proectul încuviințării obstescei adunări. Presa fiind incatenată, nimeni nu cutezà sè arate prin publicitate pericolul que amenințà națiunea, daqua se va primi propunerea rusescă. Attunci Heliade Rădulescu, quare priveghia cà o sentinelă tôte mișcările inamicului, dette alarma prin fabula *Măcésul și florile*

Quâte-va sute de manuscise se împărțirö în capitală, și lectura aqwestei fabule produse așa de mare senzațiö în quât desceptà pe Români și hotări pe representații obstescei adunări să aibă curagiul d'a se oppune planurilor rusesce, respingënd propunerea lui Trandafirof.

Prin patriotismul Românilor de attunci țerra scăpö de pericol.

Gândindu-se cine-va la epoca din 1844. când puterile străine cunosceau pré puțin importanța geographică și politică a principatelor spre a le da tot ajutorul în potrive Russiei quare dictà aqui, se miră și admiră patriotismul Românilor din a-quelle timpuri grele.

MĂCÊȘUL ȘI FLORILE.⁽¹⁾

Un măcêșiu ghimpos, sêlbatecu
De prin locuri depărtate,
Noduros, râios, iernatic,
Smuls de crivițe turbate,
Aruncat într'o grădină,
Avuțită, roditóre,
Vrea să prinďă rădêcină
Intre flori mirositóre.
Pir ⁽²⁾ avea pe lângă sine,
Buruiană Blestemată,
Que se 'ntinde în mii de vine
Incleștată, înșesată,
Și têrrêmu 'nțelenesce,
Îl usucă și 'l stirpesce,
Stinge nêmul d'ori-ce flóre,
Suge sucul din livede:
Fruct, legumă, abia vede
Muncitorul cu sudóre.

¹⁾. Măcêșul eră Trandafirof, iar Florile Româniî.

²⁾. *Pirul* era Rușii.

Astea toți le sciu pré bine,
 Dar măcésiu 'i mărăcine,
 Sciiți quõ nu è de v'ro mană.
 Specula dar întru sine
 Să 'și dea nume cu *pomană*,
 (Quõci la dënsul *suvenire*,
 Va să ȃică *pomenire*).
 ȃise dar quõ e de viȃa
 Trandafirilor faimoși,
 Să se bucure leliȃa
 Și flăcăii năȃuroși.
 Ingâmfat d'a lui mărimë,
 Ca un semn de mobilime
 Că se trage dela nóđă
 Și quõ simte, pătimesce,
 La folos *obstesc* gândesce,
 Iși puse ș'un *of* în cóđă
 Nodurosul mărăcine
 Și creȃu quõ-i stă pré bine.

Of! încóce, *of!* încolo,

Of! grădină rësună.

Floricele curiose

Una p'alta se 'ntreba :

— Trandafir să fiă, lele ?

— Nu è trandafir, surato ;

— Vai de noi de floricelle !

— Que-o mai fi de noi, cumnată ?

— E măcës, lua-l-ar Naiba

Viorelele strigarõ,

E semn rëu ca scaiul, sgaiba !

E sëlbatăciă 'n țërră.

— «Sürori bune, dumnévóstră

Nu vè temeți, surățele :
 Rugii, noi, din firea noastră,
 Și noi facem floricele!
 Sunt d'o lege 'n astă țerră
 De Domnul *blagoslovită*,
 La spor mare vè invită
 Vița mea de din afară (1)
 — «Măi măcése, măi măcése,
 Măi spióne, măi ploscașe,
 Dă-ne pace și te cară :
 Du-te dracului din țerră.
 Esci un proclét mărăcine,
 Nu ne-aduci tu vre un binc
 Pirul ăla e rea piésă!
 Unde-apucă de 'ncuibedă
 Bagă nasul, sfredelesce
 Sapă locul, găuresce.
 Dă-ne pace și te cară :
 Du-te dracului din țerră!»

Intr'aquestea, éttö vine
 Grădinarul (2) să așede
 Binișor pe mărăcine
 Și 'ntre flori să'l incuibede.
 — «Nene, Tată Grădinare,
 Ia gândesce-te mai bine,
 La primejdia quea mare
 Que-o să faci c'un mărăcine?»
 Floricelele strigarö
 Și ferbinte se rugară.
 Ia astupă aquea grópă!
 Vin' mai bine de ne adapă.

1). Luați aminte quö aquea viță stă astă-đi la hotare.

2). Grădinarul eră Bibescul.

Dă la cióre pe Roșcatul
 Quõ ai să ne tragi păcatul!
 — «N'auđiți? Tacă-vě gura!»
 Strigă omul supărat,
 «Mie `mi trebuie răsura:
 Voi nu sciți a ține sfat.
 E obrăsnicie mare
 Sě'mi điceți curat ș'anume:
 «Grópa-astupă grădinare,
 «Dă la dracul pe roșcatul!»
 `Mi e rușine și de lume
 Sě'mi strigați quõ trag păcatul
 Quând eu ierna, tótă vara
 Đi și nópte asudeđu
 Să v'adăp, să vě lucređu.
 Quât m'a obosit povéra.
 Eu voesc obștescul bine
 Ș'a grădinei avuție;
 Eu sciu și din mărăcine
 Să scot flori cu măiestrie!
 Altoi-voiu eu răsura
 Tot cu rose franțusesci,
 Trandafirii împărătesci
 Sě vě tacă vouě gura!»
 — «Nene, tată grădinare,
 Veđi primejdia quea mare.
 Dar fi trandafir, tot merge,
 Qui vedem ghimpóse verge
 Ș'aquel *of grozav* din códá
 Que cu trandafiri se `nódă!....
 Tot mai multe scie satul;
 E sentimental spurcatul
 Ș'oftătura lui rău pute
 Qu'om merge din bute `n bute.

Nu veți pirul que ne-aduce ?
 N'ar mai appuca s'appuce !
 E o próstă buriană,
 Și se 'ntinde pe poiană,
 Se prăsesce în grădină,
 Ne stinge din rădăcină !
 Que'ți veni cu avuția ?
 Lasă 'ncolo măiestria,
 Curcitura, altoirea,
 Quô tot lucru 'și are firea :
 Măcేశul e mărăcine
 Ciomăgos și plin de spine :
 Flórea este iarăși flóre,
 Que dă spirt, iar nu duhóre,
 Pune-o în pept, la cap pe masă :
 Mărăcini nu pune 'n casă.
 Vorba, scii de la părinți.
 Lacrime vrăsam ferbinți.
 Noi scim rívna înfocată,
 Scim sudórea lăudată :
 Prețuim sciința mare,
 Nene, tată grădinare;
 Qui măcేశul e ispită,
 E sămânță de gálcevă,
 De dihonă cumplită :
 Vai de noi, și d'a ta slavă !
 Țipă-l peste gard afară :
 Mérgă Dracului din țerră
 — «Florilor, tăceți acolo,
 Quô vă dau cu sapa 'n capu.
 Am făcut o-dată grópa,
 Ș'acum *cinstea* voiu să'mi scapu.
 Que am făcut nu se desface ;

Pên' acum nu s'a mai dat
 Grădinari să cêră sfat
 De la flori. Și dați-mi pace!»

Grădinarul ostenit
 De atâta gîra multă,
 Sapa ia nu mai ascultă,
 Și s'appucă de sădit.
 Quând tot vîntul de appus ⁽¹⁾
 Face-o vijelie mare,
 Un vîrtej rotédă tare,
 Și măcêșul sbóră sus!
 Peste cap 'ți-l învêrtesce
 Ametiț 'ți-l răsucesce,
 In bucăți il împărțesce
 Și la dracul 'ți-l trântesce....
 Și 'n grădină pace bună,
 Grădinarul cu flori adună:
 Unul sudă și lucrédă,
 Altul câmpul insmăltéză,
 Unul sapă și plivesce,
 Altul fructul insutesce.

Grădinare, grădinare,
 Veți de pir a te feri,
 Quô 'ți face muncă mare;
 Fugi de o'f quât vei trăi.
 Florilor, luați aminte:
 Flori nevinovate fiți!
 Nu pré cereți iar cuvinte,
 Quô nu 'n tóte nemeriti!

1884

¹⁾. Allusiune la revoluțiunea Franciei, que se prepará și pe quare autorul cu doi anni a pređis'o. Veđi psalmul publicat in *Currierul de ambe-sece*, din 1846.

AREOPAGIUL BESTIELOR.

Un Lup o dată se plângea tare
Quõ de que merge lumea se strică :
 Bestie mare,
 Bestie mică,
Ađi è tot una, or lupi or 'gnei....
Grelle prefaceri ! timpi și mai grei !
Quõ pe el Lupul toți îl înjură
Și toți cu totul îl pradă, 'l fură !
Ș'apoi quând e o Vulpe de rea *reputăciune*,
D'o viață pré urită que nu se pôte spune.
 Și culme peste tóte
 Vecină din păcate
Il fură blestemata întocmai cà un *frate*.
Și n'o mai pôte duce cu portu-i *cilibiu*,
Quõci mareai pațiենță îl bagă 'n iad viu.
 Făcù dar *peticiune*
 Cu foc și cu rugăciune
 P'o limbă reformată
 Și trase 'n judecată
 Și el ca *năciunal*
 Pe Vulpe 'n tribunal

Compus ca nici o dată
 D'un Urs cu brânca lată,
 D'un Bucefal-pardos
 D'un Sgriptor și Cocoșu ;
 Eră ș'un Rangutan
 Eră ș'un Curcan.

Toți judici că aqueia, înalt Arepagiu,
 De bestie arbeitragiu

Petiția pornise pan Lupul să se plângă
 Și 'n drepta își luò locul, iar Vulpea în a stîngă.
 Procesul eră în forme, avea și avocați

Tot smei de doctorați
 P'o limbă bestială
 Que'i dîcu și *năciunală*
 Eră și *speptători*,
Aptrițe și *aptori*;
 Vorbiă d'un *reglemînt*
 Scotea ș'un *testămînt*
 Pe lim'ba bestială
 P'attuncea *năciunală*.

«Princip! proprietate! Ne-a Lupul 'naintă ;
 «Frăție! libertate! Lea Vulpea declamă ;
 «—Justiție—'mpilare—; Virtute—strămbătate,
 «—Ba causă!—Ba gască!—; Minciune!—Veritate.
 «—Martyriu, abnegații!—Desfrëu, hypocrisie!
 «Ba Dumnețeu mă scie!
 «—Ba binele comun
 «—Ba binele străbun.....»

Ba Lupul și d'onóre cu dinții se ținea
 Și pînò la candóre și Vulpea întindea.
 D'aquestea talmes balmes din ambe părți tună
 Spelunca de cicane de uct resună.

Bătea cu laba Lupu pe Hóța fulgerà.
 Sărià, tipà și Vulpea : columnie ! strigà.
 Și iarōși la martyriu, și iar la libertate,
 Și iarōși la onóre și iar la veritate :

Și Vulpea cà istéță

A lupului trecute le dà de tot pe față ;
 Ajunserō în fine a 'și arruncà în nas

Pe tirnuit pe ras

Ultrage fórte grele l'a unuia domnie
 Ș'a Vulpei dibăcie ;

Ajunse pîn'să dică quō lupii sunt rapaci !!

Și Lupul să întórcă quō Vulpele's cãrpaci !!

Attunci să fi vëđut

Que nu s'a mai vëđut !

Scot dreptul natural

Scot dreptul criminal,

Ba dreptul zoologic,

Ba cursul pathologicu

Frăției medicale.... scotea și la patente

Din quelle mai potente

Ți desvoltà amarnicu sciința economică,

Și arta chironomică

Și drepturile tóte pe față și pe dos

Ci de trecutul Vulpei și Lupul se inhățō.

Din scórțã pînō 'n scórțã retorice sfoiate—

Demostine, Cicero ar fi remas pe jos

Cu gurele căscate.

Nu pré scià de carte à'i judici bestiali

Ș'avënd cam pe a rîndă pe dișii *naciunali*

Pe unul și pe altul într'una condamnarō

Sentința pronunțarō :

«Tu minți, jupine Lupe, quând ne vorbești d'onóre

«Quō n'ai princip, nici lege

«Și tu vulpe de unde ești și cu a cândore?

«Pe amândoi se'i lege:

«Furatele de Vulpe de Lup s'au fost furat

Vădute învederat,

»Și toate să s'aducă aici în tribunal.

«Articolul—cutare din dreptul bestial

«Le dă neapărat

«Dup'al naturei curs

«La Sgriptor și la Urs.—

«Cocoșul și Curcanul

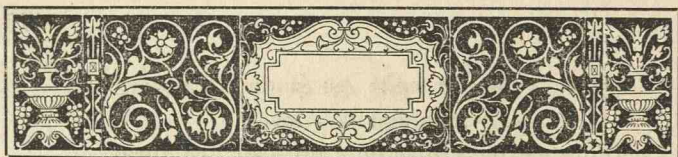
«Precum și Rangutanul

«Precum și Bucefalul vor fi de mărturie

«Să puie— aici *pecetea* precum că să se scie.»

1856.

MUSCELE ȘI ALBINELE.

Judecată foarte mare ore când s'a ridicat
Intre Musce și albine în quăt Inmea au speriat.

Muscele sbârnaia tare
Și prin probe vederate
După gust și demâncare
Demonstră că avocate
Trecute prin doctorat
(Quoci avea și ochelari
Că toți doctii quei mai mari).
Demonstră învederat
De la una pin'la miia
Quo se trag din carne via
Și quo Tabara le-è legân
Și hotesul lor în sânge.
Qua întretin și barbăția
Supărând pe quel que lânge
Quoci elle ciupesc heroii
Și îi deșteptă la resbel
Și îi invită la măcel;
Elle împungu și 'ndemnă boi

La cărrat la arrătură :
 Elle cailor dau ghes
 La suiși spre culmătură
 Și quõ unde-o fi să fiă,
 Mai curat și pe `ntelles
 La imbuibări călugăresci,
 La ospete împărătesci
 Elle mare au protie:
 La dulcețe, la plăcinte
 Cu dreptul de presidinte
 Elle `ncep de căpătēiu,
 Elle pișcă mai întâiu.
 Și quõ infine peste tôte
 Fără *ânsē* fără *pôte*
 Musca este coconetă
 Quõ se pune poponetă
 Peste tot que-a viețuit
 Peste tot que s'a mâncat
 Pe ori-que s'a cheltuit
 Și `n colibă și `n palat.
 Prin *deci* dar argumentau
 Si așa învederau :
Cum quõ mierea din dreptate
E a lor proprietate,
 Quõci albina n'are gust
 Că muscoii după must
 Nici incai istețul bot
 Qua să dea că Musca `n tot
 Ci tot dă din flóre `n flóre
 Adunând că cerșetóre.
 Ba drăcõice
 Tilhărõice

Hôte de conservatore
 Retrograde trădătoare!...
 Astfel Muscele turbate
 Da și elle prin Dreptate
 Prin Progres și Libertate
 Și prin quâte allea tôte.
 Și sbierà la lumea 'ntrégă
 Qua să judice, s'allégă
 Nimului nu mai da pas
 Sbirniã
 Și se punea
 Avocaților pe nas.
 Timpul Muscelor venisse
 Cã și timpul la ciocoi,
 Quõci natura se stirpisse
 Producea tot la muscoi,
 Și erã 'n disprețu labórea
 Artele, sciința—ardórea
 Cãtre binele comun,
 Și quând muscele se pun,
 Elle sciți, cu iertãciune
 Quõ, que facu nu se mai spune.
 S'apoi ș'un Muscoiu istetu
 Și din toți mai precupețu
 Cã un mare mierologu
 Strigã tot din terfelogu
 «La legi noi
 «Lingariți noi!»
 Și lingariții quei noi
 Se aflarõ ai Muscoi
 Și sburã și sbirniã,
 Se'ndesa, se repeđiã,
 Unul p'altul se 'njurã,

Și la luptă quând erà,
 Pept la pept nu cutedà
 Ci da tot pe din apoi
 Dupò legile mai noi.
 Și 'n mierea que furà
 Acolo se și 'necà.
 Iar Albinele tăcute,
 Că ori-quare muncitor
 Erà tôte prevêdute
 Din apoi cu accul lor.
 Și đicea laboriòse: «Noi de cêră să cătăm,
 «Templele să luminăm,
 «Și a miere que producem bărbătesce s'appêrăm
 «Daqua Muscele codarde vor să dea pe din apoi,
 «Sbirniind,
 «Calomniind
 «Binele parodiind,
 «Tot la còdă pré firesce câtà să ne armăm și noi»
 Iar Albina conductóre
 Pin' aqui ascultátóre
 Se sculò
 Și cuventò:
 «V'ați armat, fetele melle; ânsê sciți queva mai bun?
 «Vê cătați de lucru vostru și de binele comun.
 «Miere quât de multă fiă, și appuce măcar quine.
 «Quò Muscele cu-al lor bot
 «Que dau lacome prin tot
 «Se stingu, uitele, de sine
 «Quând în miere innecate,
 «Quând de aburi opărite
 «Quând de flacăre pîrlite
 «Quând de Crivêțu degerate.

«Ascultați fetele melle,
«Nu-i pericolul dela elle:
«Despre Urs, uccigă'l tóca; fiți cu ochii luminați
«Numai pentru Țotul lui
«Mai mult de quât al ori-cui
«Acele vi le păstrați».

1862.

Încă din anul 1868, I. Heliade Rădulescu își propusese a 'și re-
typări diferitele salle poesii.

A început cu *lyricile*, apoi în 1870 a dat publicității o parte din
epice: Anatoliada, Fingal și Infernul.

Avea de gând a complectă epicele și în urmă a imprimă și quelle
lalte genuri de poesii alle salle, quând o mörte crudă pusse capăt
tuturor proiectelor salle!

Am voit, după que am avut nefericirea de a'l perde, ca îndată
să încep typărirea operilor salle. M'am adressat darö la differiți
Ministrii de Interne și ai Instrucțiunii publice precum și la Academia
noastră a contribui să se dea la lumină quel puçin scrierile salle de
litteratură, historie, philosophie și religiune, änsë este trist a declara
quö s'au preferit a se imprimă alte opere de puçină valöre de quät
alle lui Heliade Rădulescu, quare quând a avut Typographie a pus'o
la dispoziția autorilor români spre a 'și imprimă gratis cărțile lor.

A trebuit darö ca cu puçinele melle mijlöce să complectes vo-
lumul de poesii *epice*, imprimând *Michaida, Ierusatimul liberat* și
Orland Furiosul. Am mai scos de sub presă și tragedia *Bratu*, una
din scrierile posthume.

Acum adunând mai tôte *Satirele*, și tot que a mai scris Heliade
în genul humoristic precum și *Fabulele* salle, le dăm publicității
făcënd câte-va explicațiuni la unele din satire spre a se înțelege de
viitorime allusiunile lor.

Am cređut de cuviință a typări într'un volum nu numai *Satirele*
și *Fabulele*, dar a despărți aqueastă materie în doë: una conținënd
numai *Satirele* și alta *Fabulele*.

În volumul aquesta de *Fabule* am scos comentariile și allusiu-
nile politice, pentru quö aqueastă carte fiind destinată a intră în
mâna scholarilor nu se cuvine ca ei să cunöscă aquelle allusiuni.

Sperăm ca în currënd vom publică și *Dramele* și *Tragediele* lui
Heliade Rădulescu.

Attunci Români vor avé poesiele salle complete: *Lyricile, Epi-
cele, Satirele* și *Fabulele* precum și *Dramele* și *Tragediele*.

Dupö poesii dorim a typări operile posthume și în urmă quelle
quari nu se mai află lesné, ca cu modul aquesta să complectăm
tôte scrierile sälle.

I. I. Heliade Rădulescu.

ERRATA LA SATIRE ȘI FABULE.

SATIRELE.

La pagina 51, rândul al 6-lea, citește *nationalitatea* în loc de *nationalitate* și la rândul al 12 *ostrogothe* în loc de *ostrogate*.

La pag. 64, rândul al 2-lea, înlocuiește cuvântul și prin *nu*.

La pag. 81, rând. 25, citește *vioi* în loc de *vioși*.

La pag. 100, rândul 12, citește *fortunatissimo* în loc de *fortu-notissimo*.

La pag. 102, rândul 6, citește *Machiaveli* în loc de *Machivalei*.

La pag. 161, rândul 16, citește *vădută* în loc de *vădut* și la rândul din urmă, citește *înainte* în loc de *'nainte*.

La pag. 162, rândul 14, adaogă după cuvântul *somnu-i* pe și *quare* s'a sărit.

La pag. 167, rândul 12, citește *ferrică* în loc de *fesrică*.

La pag. 168, rândul 17, citește *alde* în loc de *abde*.

La pag. 170, rândul 1, citește *ramuri* în loc de *rumur* și la rândul 16, citește *epopeea* în loc de *epapeea*.

La pag. 171, rândul 1, citește *mă făcui* în loc de *făiu menc*.

La pagina 175, rândul 10, citește *mințile* în loc de *mintele*.

La pag. 176, rândul 17, citește *atuncea* în loc de *attunci*.

La pag. 193, rândul 17, citește *luă* în loc de *luò*.

La pag. 198, rândul 9, citește *exclusivi* în loc de *exclasiè*.

La pag. 201, rândul 1, citește *golani* în loc de *golani*, și la rândul 5 citește *incóce* în loc de *in quace*.

La pag. 208, rândul 30, citește *qu'a* în loc de *qua*.

La pag. 210, rândul 8 citește *tiriachiu* în loc de *tiriactiu*.

La pag. 211, rândul 20, citește *Turcu* în loc de *lucru*.

FABULELE.

La pag. 227, rândul 6, citește *pheniciene* în loc de *feniticiene*.

La pag. 230, rândul 13, citește *alegoriele* în loc de *agorsele*.

La pag. 245, rândul 10, citește *predecessorii* în loc de *precessorii*.

La pag. 249, rândul 5, citește *è* în loc de *i* și la rândul 25 citește *publicò* în loc de *publicà*.

La pag. 252, rândul 19, citește *vestea* în loc de *veste*.

La pag. 258, rândul 15, citește *'noù* în loc de *'n voi*.

La pag. 259, rândul 5, citește *dà* în loc de *dă* și la rândul 8 citește *ea* în loc de *ca*.

La pag. 263, rândul 17, citește *șucrare* în loc de *sucrare*.

La pag. 265, rândul 15, citește *da* în loc de *ba*.

La pag. 267, rândul 1, citește *bun* în loc de *buni* și la rândul 15, citește *intră* în loc de *intrò*.

La pag. 269, rândul 10, citește *desceptò* în loc de *desceptà*.

La pag. 275, rândul 17, citește *grădinar* în loc de *grădinarul* și la rândul 19 citește *alta* în loc de *altul* asemenea și la rândul 21 și *alta* în loc de *altul*. Iar la finele paginii înlocuiește anul 1884 cu 1844 când a fost făcut *măceșul și florile*.

La pag. 276, rândul 15 adaogă după cuvântul *iad* pe *de* și rândul 18 suprimă pe *cu*.

La pag. 277, rândul 6, citește *și un* în loc de *ș'un* și la rândul 8 citește *bestii arbitragiu* în loc de *bestie arbeitragiu*, iar la finele paginii citește *uet* în loc de *uct*.

La pag. 278, rândul 21, citește *și* în loc de *ș'i* și la rândul 26 citește *Demostene* în loc de *Demostine*, asemenea la rândul 28 *ăi* în loc de *ă'i*.

La pagina 284, rândul 2, citește *pericol* în loc de *pericolul*.

TABLĂ DE MATERII.

SATIRELE.

<i>Insciuțarea</i>	1
<i>Satira</i>	1— 23
<i>Physiologia Poetului</i>	24— 77
Aqueastă physiologie coprinde portretele următoare:	
I. <i>Poetul Lamartinian</i>	24— 31
II. <i>Poetul intim</i>	31— 35
III. <i>Poetul urlător</i>	35— 38
IV. <i>Poetul dynastic</i>	38— 43
V. <i>Poetul rebusian</i>	43— 47
VI. <i>Poetul umanitar</i>	48— 53
VII. <i>Poetul Olympian</i>	54— 57
VIII. Diferiți poeți: <i>Caaler regență, poetul de salon, poetul proletar, poetul de romane etc.</i>	58— 63
IX. <i>Decima musă</i>	64— 69
<i>Poetul de provincie</i>	69— 70
Introducția la physiologia poetului	71— 77
<i>Domnul Sarsailă</i>	78— 99
<i>Figaro și Don Pascali</i>	100—102
<i>Dulcamara</i>	105—108
<i>Prefață la brebenei</i>	109—111
<i>Brebenei și Ghiocci</i>	112—114
<i>Violette și Micșunelle</i>	115—117
<i>Brebenei</i>	118—129
<i>Danciul</i>	129—132
<i>Cântecul ursului</i>	132—136
Introducția lui <i>Tandalida</i>	137—148

<i>Tandalida</i> sau <i>Tândală</i> și <i>Păcălă</i>	150—176
Note la <i>Tandalida</i>	177—192
<i>Un Muieroiu și o Femeie</i>	193—198
<i>Șolcan</i>	199—212

F A B U L E L E .

<i>Fabula</i>	217—247
<i>Corbul și Vulpea que a fost</i>	248—250
<i>Corbul și Vulpea que este</i>	251—253
<i>Ciôra privighetóre</i>	254—256
<i>Orologiul lui Carol V.</i>	257—258
<i>Vulturul și bufa</i>	259—261
<i>Foile și Cărbunele</i>	262—264
<i>Códa Momitelor</i>	265—267
<i>Măcéșul și Florile</i>	268—275
<i>Arcopagiul Bestielor</i>	276—279
<i>Muscele și Albindele</i>	280—284

